

Panamski dokumenti

Ko se krije iza ofšor računa

Paori na sudu

Seljače, goljo, ti si prah na podu

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF **cena 200 RSD**

01305

9 770353 802002

VREME

broj

1318

7. april 2016.

**ŠEŠELJ I
DRUŠTVO
IZ VLADE
SRBIJE**

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI

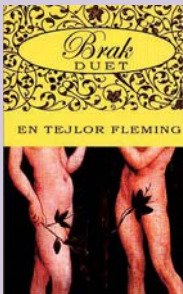
Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi“ i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 26. marta do 22. aprila 2016.

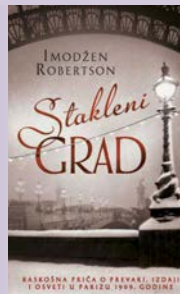
Andreas Pitler:
**INSPEKTOR
BRONŠTAJN I SLUČAJ
UBIJENOG NACISTE**

Izvrstan istorijski krimić s radnjom smeštenom u Beč 1938, u dane uoči anšlusa i dolaska nacista na vlast, s mračnom atmosferom poslednjih časova nezavisne Austrije

En Tejlør Fleming:
BRAK – DUET

Dve priče o neverstvu u braku i njegovim posledicama. Jedan od kritičara je napisao da svako ko je pomišljao na brak, ili je duboko zagazio u njega, ili, pak, pokušava da se domogne razvoda, trebalo bi nekoliko puta da iščita ovu knjigu

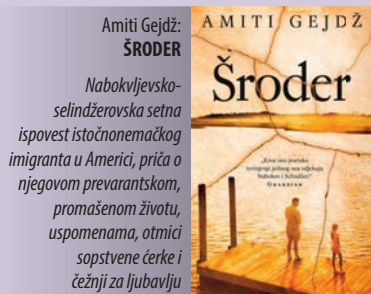
Imodžen Robertson:
STAKLENI GRAD

Pariz prve decenije XX veka je središte bel epoka, dekadencije i umetnosti. Jedna Engleskinja dolazi u Grad svetlosti da nauči da slika, a onda postaje družbenica bogate opijumske ovisnice koja je uvodi u visoko društvo francuske prestonice, gde upoznaje lice i naličje sveta kojem želi da pripada

Kolum Meken:
TRANSATLANTIK

Roman o tri prelaska Atlantskog okeana u tri različite epohe, od XIX veka do naših dana, od Irske do Amerike i nazad, preko kojih se ukrštaju sudbine žena čije su lične priče zahvaćene talasima istorije

Amiti Gejdž:
ŠRODER

Nabokvljevsko-selindžerovska setna ispovest istočnonemačkog imigranta u Americi, priča o njegovom prevarantskom, promašenom životu, uspomena, otmici sopstvene cerke i čežnji za ljubavlju

Džejms Paterson:
**MAKSIMUM RAJD -
EKSPERIMENT:
EJNDŽEL**

Neofuturistička fantastična avantura o krilatih tinejdžerima i njihovoj borbi s vukodlacima. Prvi deo serijala popularnog pisca trilera

Arno Gajger:
**KAO STARI KRALJ U
IZGNANSTVU**

Roman jednog od najznačajnijih savremenih nemačkih književnika, dirljiva priča o ocu obolelom od Alchajmerove bolesti koji je zaboravio svoju prošlost, kuću i decu, i o sinovljevoj ljubavi jačoj od bolesti

Kimberli Kater:
DEVICA OD ORLEANA

Istorijski roman epskih razmera o Jovanki Orleanki, svetišci i ratnici koja je verovala da ju je Bog odabrao da spase Francusku, i koja je predvodila vojsku od deset hiljada vojnika u Stogodišnjem ratu protiv Engleza

Robert M. Edsel, Bret Viter:
OPERACIJA: ČUVARİ NASLEĐA

Knjiga o sudbini umetničkih dela koja su iz okupiranih zemalja krali nacisti i o specijalnom savezničkom odredu formiranom s namerom da se oplićkano blago vrati. Dokumentovano i uzbudljivo pisana knjiga o „najvećem lovu na blago u istoriji“

Glen Grinvald:
BEZ SKROVIŠTA

U junu 2013. svet je saznao za Edvarda Snouden tako što je Glen Grinvald u „Gardijanu“ objavio niz tekstova zasnovanih na poverljivim dokumentima koje mu je on dostavio. U ovoj knjizi Grinvald je obelodanio sve detalje o najvećoj aferi našeg vremena, o Snoudenu, NSA, američkoj državi nadzora i skrivenoj zoni globalnog svetskog poretka

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka“ (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC“ (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije“ (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun“ (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna“ (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zvezdara“ (TC Aviv park, Živka Davidovića 86, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miloš Crnjanski“ (Vase Čarapića 2-4, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira“ (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ“ (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar“ (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo“ (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo“ (Požeška 118 a, Banovo Brdo, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart“ (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac“ (Vareška 4, Miljakovac, Beograd)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Knjižara Delfi „Zemun park“ (TZ Zemun park, autoput za Novi Sad 124-126, Zemun)
Knjižara Delfi „Gornji Milanovac“ (Vojvode Milana 4, Gornji Milanovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac“ (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš“ (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča“ (TC Kalča, Iamela E, lokal 11, Niš)

Delfi knjižare d.o.o. „Kruševac“ (Mirka Tomić 88, Kruševac)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata“ (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak“ (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad“ (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna“ (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo“ (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Rodić“ (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Užice“ (Trg Svetog Save 46, Užice)
Delfi knjižare d.o.o. „Jagodina“ (Vivo shopping park, Jagodina)
STKZR Salon knjiga TIL (Knekinje Milice 83, Jagodina)
Knjižara Delfi „Zrenjanin“ (TC Aviv park, Ulica Bagljaš Zapad 5, Zrenjanin)
Knjižara „Teatar“ (Trg Slobode 7, Zrenjanin)
Knjižara Delfi „Vršac“ (Trg Sv. Teodora Vršackog 5, Vršac)
Knjižara Delfi „Požarevac“ (Stari korzo 2, Požarevac)
Knjižara Delfi „Subotica“ (TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica“ (Korzo 8, Subotica)
Knjižara „Galerija Sova“ (Trg dačkog bataljona 15, Šabac)
Knjižara „Kaligraf“ (Svetozara Markovića 26, Zaječar)
BIGZ Leskovac (Južni blok 1, Leskovac)
Knjižara „Svet knjiga“ (Svetog Save 4, Loznica)

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarn

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorićević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević,
Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov,
Slobodan Bubnjević, Sonja Čirić,
Zora Drčelić, Slobodan Georgijević,
Nebojša Grujić (kultura),
Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović,
Jasmina Lazić, Zoran Majdin,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković (foto),
Milan Milošević, Teofil Pančić,
Saša Rakezić, Mirko Rudić,
Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Tatjana Tagirov, Dragan Todorović,
Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrda (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić,

lektori: Katarina Pantić,
Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović,
Ana Čuk Dragomirović,
Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 **Izbori 2016:** Šešelji i društvo iz Vlade Srbije

09 **Nuspojave:** Koliko Šešelja?

10 **Istraživanje:** Talasanje u ravnici

14 **Državno poljoprivredno zemljište:**

Paori pred sudom

18 **Potapanje valjevske Gračanice:**

Premijer u ulozi Deda Mraza

20 **Mionica, mesto u koje je stigla SNS
budućnost:** Ne radi ni jedini semafor

22 **Intervju:** Dr Tijana Blagojević

24 **Intervju:** Radoslav Milojević

26 **Slučaj Jermenske crkve:**
Palmira, Šojić i Nušić u Novom Sadu

29 **Lisica i ždral:** Veliko spremanje

KULTURA

30 **Izložba:** Umetnošću o nauci

32 **O knjizi Mirka Kovača „Vrijeme koje se
udaljava“:**

Njegova duša (le)bdi nad ovim gradom

36 **Intervju:** Danilo Bečković

39 **Roman:** „Moja borba“ Karla Uve Knausgora

40 **Knjige:** „Život iz jednog čitanja“ E. A. Po

41 **Urbanizam:** Kažnjavanje pevcu

42 **Umesto nekrologa:**
Glas koji se ne zaboravlja

43 **TV manijak:** Predizborna šaputanja

SVET

44 **Panamski dokumenti:**
Uzbuna u poreskom raj

48 **Sprovođenje sporazuma o deportaciji
izbeglica:** Ostrvo Elis bez Kipa slobode

52 **Ekonomska i politička kriza u Brazilu:**
Savršena oluja u zemlji sambe

54 **Sećanje na Hansa Ditriha Genšera:**

Čovek sa ušima u žutom džemperu

MOZAIK

58 **Vreme nauke:** Potemkin na Mesecu

59 **Navigator:** Začikavanje đavola

60 **Strip:** Mala otkrića (4)

62 **Vreme uživanja:** Sural

Ako ovih dana vidite ministra bez portfelja Velju Ilića kako ide prema Valjevu sa “mašinom sa rupom napred koja suši”, o kojoj je govorio pre dve godine, znaćete da, eto, makar neko veruje na reč Aleksandru Vučiću
PIŠE: JELENA JORGAČEVIĆ

Kovač je vratio dug svakom prijatelju. O tome svedoči i ova, poslednja Mirkova knjiga. Knjiga koja se koleba, njiše između memoara, autobiografije i romana
PIŠE: BOŽO KOPRIVICA

Bio je osamnaest godina ministar spoljnih poslova Nemačke. Učestvovao je u rušenju dva kancelara. Ciljeve je prilagođavao trenutnim mogućnostima. Čestu sprdnju na račun sopstvenog izgleda umeo je da obrne u svoju korist. Imao je aktivnu ulogu u raspadu Jugoslavije. Bio je osvetoljubiv, ali istovremeno duhovit, neposredan i veseo čovek, a voleo je i da popije
PIŠE: IVAN IVANJI

Foto na naslovnoj strani: Aleksandar Levajković/FoNet

ŠEŠELJ I DRUŠTVO

Premijer kao i uvek deluje zabrinuto.

Ovo sa “Šešelj-gromom iz vedra neba” odlično mu ide naruku u pričama kako su izbori “biti ili ne biti” za Srbiju. Kao što je presuda Karadžiću bila važna da Vučić izađe pred narod i kaže da ne dâ Republiku Srpsku, Vučićevi tabloidi oslobađanje Šešelja od svih tačaka optužnice zvanično predstavljaju kao “nož u srce” premijeru Srbije. Vučić pak sa svojim trabantima uverava birače da “nikad nismo bili bliži gubitku izbora”, jer “svi mogu da se ujedine protiv nas”, pa zato “svi na izbore”, pozornost i budnost treba da budu apsolutne i besprekorne “jer đavo ne spava”. I zato je i podigao izbore na referendumski nivo “za i protiv Vučića – za i protiv Srbije”. I baš svakog će upregnuti u tu zapregu. I Vojislava Šešelja, naravno, njega pre svih. Ono jeste da je prošlo osam godina otkako su Nikolić i Vučić razbili SRS, odneli mandate i birače, napravili svoju stranku a 2012. godine i došli na vlast, ali ovo će biti prvi put da Vučić izlazi na izbore na kojima će biti i fizički prisutan i izborni aktivan Šešelj

Foto: Blic

IZ VLADE SRBIJE

IZ VREMENA KUMSTVA: A. Vučić, T. Nikolić i M. Gojković

Pre nego što je francuski sudija Žan-Klod Antoneti 31. marta u Haškom tribunalu izrekao da je Vojislav Šešelj slobodan čovek, srs je, prema istraživanju CESID-a, imao 7 odsto podrške. Istraživanje je rađeno poslednje nedelje marta, telefonski, 1009 ispitanika. Vest ko vest, čak i ova o haškoj oslobađajućoj presudi Vojislavu Šešelju posle 13 godina otkako je dobrovoljno otišao na sud, ubajatala bi se već sledećeg dana da se nije čekalo na premijerovo mišljenje. Čim je Aleksandar Vučić izgovorio onih nekoliko prigodnih rečenica o "građaninu Šešelju", željama za zdravlje njegove porodice i neprihvatljivosti njegove politike, samo jedno pitanje podgreva priču o "haškom trijumfu" Vojislava Šešolja: koliko će srs-u porasti rejting zahvaljujući oslobađajućoj presudi.

ŠEŠELJ-GROM PROTIV VUČIĆA

Premijer kao i uvek deluje zabrinuto. Ovo sa "Šešelj-gromom iz vedra neba" odlično mu ide naruku u pričama kako su izbori "biti ili ne biti" za Srbiju: "Sinoć sam dobio prvo istraživanje u ovoj opštenacionalnoj euforiji i jasno je da nikad nismo bili bliži gubitku izbora. To je vrlo realno, na narodu je da odluči", rekao je dan posle izricanja prvostepene presude Šešelju pa se ispravio: "Kada sam rekao gubimo izbore, ne mislim pojedinačno, kao stranka, nego svi zajedno, nadam se da ste razumeli...", pojasnio je minut kasnije. Ipak, famozno istraživanje koje je on dobio u "opštenacionalnoj euforiji" dan po izricanju presude, nigde nije objavljeno, sem što se onako an pasan spominjalo da će srs-u oslobađajuća presuda doneti dvocifren rezultat – oko 10 odsto, što još uvek nije rezultat za onakav premijerov dramski monolog. Objavljeno je, međutim, ono drugo, CESID-ovo istraživanje s početka teksta, dan-dva posle premijerovog zastrašivanja naroda da ćemo na ovim izborima izgubiti "svi zajedno", valjda u funkciji hladnih obloga. Premijer Vučić uvek tako s narodom, vruće pa hladno, zastrašiti pa osokoliti, ko s malom decom. CESID-ovo istraživanje urađeno je dakle pre izricanja presude Šešelju, po kojem Vučićeva naprednjačka koalicija ima 53 odsto podrške, koalicija srs-JS 13 odsto, DSS-Dveri 8 odsto, srs 7

odsto, a cenzus bi još prešli koalicija sds-LDP-LSV za koju bi glasalo 6 odsto ispitanika, Pokret "Dosta je bilo" zaradio bi 5 odsto glasova, kao i ds koji bi osvojila 5 odsto glasova. Na glasanje bi sigurno izašlo 53 odsto birača. Da bi verovatno izašlo na izbore reklo je 19,3 odsto ispitanika. Da sigurno ne bi glasalo izjasnilo se 10,8 odsto ispitanika, a 8,6 odsto verovatno ne bi izašlo na birališta, procenti su koje je objavio CESID.

Ali, ovu kampanju zasigurno neće obeležiti suprotstavljanje ideja, političkih programa, velikih tema, jer velikih tema više nema, one se mogu samo fingirati s haškim "poklonima" kakvi su izricanje presuda Karadžiću i Šešelju usred predizborne kampanje u Srbiji. Kao što je presuda Karadžiću bila važna da Vučić izađe pred narod i kaže da ne da Republiku Srbiju, Vučićevi tabloidi oslobađanje Šešolja od svih tačaka optužnice zvanično predstavljaju kao "nož u srce" premijeru Srbije ("Zapad srušio Vučića", "Informer", 1. april). Ovu kampanju, naime, neće obeležiti sučeljavanje programa, nego samo borba svih za – izlaznost. Oni koji bez obzira na svoju levu ili desnu, proevropsku ili rusofilsku orijentaciju, vode antivučićevsku kampanju, insistiraju na izlaznosti, objašnjavaju da neizlazak na izbore znači – dati glas Vučiću. Vučić pak sa svojim trabantima uverava birače da "nikad nismo bili bliži gubitku izbora", jer "svi mogu da se ujedine protiv nas", pa zato "svi na izbore", pozornost i budnost treba da budu apsolutne i besprekorne "jer đavo ne spava". Marketinški mag Vučić, znajući da ima superiornu većinu, a znajući da to znaju i njegovi birači, ne sme da dozvoli da se ijedan glasač uspa. I zato je i podigao izbore na referendumske nivo "za i protiv Vučića – za i protiv Srbije". I baš svakog će upregnuti u tu zapregu. I Vojislava Šešolja, naravno, njega pre svih.

DR RAKIĆ VODINELIĆ I D. J. VUČIĆEVIĆ

Ono jeste da je prošlo osam godina otkako su Nikolić i Vučić razbili srs, odneli mandate i birače, napravili svoju stranku a 2012. godine i došli na vlast, ali ovo će biti prvi put da Vučić izlazi na izbore na kojima će biti i fizički prisutan i izborni aktivan Šešelj. Tako da će stari radikalni birači sada konačno imati priliku

da izaberu i neće više moći da se priča o "istom biračkom korpusu". Posle ovih izbora biće izmereno koliko je tačno Šešeljevih radikala. Oni koji su u "vojvodinom" odsustvu zabludeli u naprednjake, imaju priliku da se vrate. Sada će svako ko zaista misli da granica "Velike Srbije" treba da bude "Karlovac-Karlobag-Ogulin-Virovitica" imati za koga da glasa, jer "vratija se Šime".

Tačno je da Vučićeva zabrinutost zbog narastajuće popularnosti desničarskih političkih opcija i u regionu i u Srbiji, naročito među mladima, može da izgleda neiskrena, neubedljiva i predizborno probitačna, u najmanju ruku – smešna. Jer dolazi od nekog ko je na desničarskoj politici i nacionalističkim frazama napravio višedecenijsku političku karijeru i na kraju krajeva – došao na vlast, pa mu sad, odozgo gledano, to desničarenje nije simpatično uopšte. Nego, Vesna Rakić Vodinelić, profesorka prava, predsednica Saveta Nove stranke Zorana Živkovića, čini se da je u značajnom saglasju i s Vučićem i s njegovim omiljenim urednikom Draganom J. Vučićevićem ("Informer"). Ona reče u intervjuu za Radio Slobodnu Evropu: "Oslobađanje Šešolja u Hagu do te mere će biti vetar u leđa njegovoj Srpskoj radikalnoj stranci da ćemo se ponekad pitati je li sada spas glasati za Vučića, ako on bude nastavio da se predstavlja kao Šešeljev protivnik." Ipak, za razliku od Vučićevića koji je posle oslobađajuće presude Šešelju dramatično najavio da "Vučić skoro da nema nikakve šanse da ostane premijer Srbije" te da su "strane službe i Haški tribunal unapred rešili izbore u Srbiji", profesorka Rakić Vodinelić ne misli da već na ovim izborima srs rezultatom može da ugrozi Aleksandra Vučića: "Na ovim izborima ne, ali pitanje je da li će Vučić moći da dočeka redovni izborni ciklus, ako se stvari u političkom smislu budu nastavile ovako." Ona je uverena da će ova presuda Šešelju osnažiti "ono od čega su radikali uvek patili a to je nedostatak legitimiteta", jer se presuda percipira u očima javnosti kao legitimizacija ideje "Velike Srbije" i pokreta koji je promovise. Zanimljivo je što profesorka Rakić Vodinelić, zagovornica "belih listića" 2012. godine kada su demokrate izgubile vlast od presvučene

Foto: Tanjug

- **Tačno je da Vučićeva zabrinutost zbog narastajuće popularnosti desničarskih političkih opcija i u regionu i u Srbiji, naročito među mladima, može da izgleda neiskrena, neubedljiva i predizborno probitačna, u najmanju ruku – smešna. Jer dolazi od nekog ko je na desničarskoj politici i nacionalističkim frazama napravio višedecenijsku političku karijeru i na kraju krajeva – došao na vlast, pa mu sad, odozgo gledano, to desničarenje nije simpatično uopšte**

“crveno-crne koalicije” iz devedesetih godina – SNS-a i SPS-a, danas insistira na tome da bi otkako je Vojislav Šešelj ponovo na političkoj sceni Srbije valjalo ponovo promisliti o institutu glasanja “za manje zlo”, tačnije za Aleksandra Vučića. Budući da je profesorka prava i predsednica Saveta Nove stranke koja je u koaliciji sa DS-om, njena izjava u kojoj pita “da li je sada spas glasati za Vučića” ima ozbiljnu težinu. Jer, 2012. “beli listići” (iz demokratskog korpusa birača, prim. n.) hteli su da stave tačku na biranje “manjeg zla” i da ne glasaju za one za koje su do tada glasali, “samo da ne bi Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić, perjanice devedesetih, došli na vlast”. Pa su se odlučili da crtaju čiča Gliše, umesto da glasaju. Neki od najizrazitijih predstavnika “belih listića” poput Vesne Rakić Vodinelić, odlučili su da se politički angažuju u Novoj stranci Zorana Živkovića. Sada, profesorka koja je kroz “bele listiće” 2012. htela da iskoreni “glasanje za manje zlo” a potom aktivna u stranci opozicionoj Vučićevom režimu, promišlja o glasanju za Vučića, ne bi li se tako osujetio Šešelj s haškim vetrom u jedrima.

HRVATSKI ŠPIJUN

Desnica je u stalnoj progresiji, ne samo u regionu nego i po celoj Evropi. Srbija, eto, bar u tome, ne zaostaje za Evropom, mada su, reklo bi se, motivi narastajućih nacionalizama različitog tipa. Jačanje desnice u Srbiji nema više veze sa Vojislavom Šešeljem i Srpskom radikalnom strankom, niti je profil desničara u Srbiji onaj profil radikala šešeljevskog tipa. Desničari u Srbiji nisu više gubitnici tranzicije iz prve decenije ovog veka, stariji i slabije obrazovan svet koji ne koristi internet, ne zna šta su društvene mreže i informiše se preko Pinka i RTS-a. Oni koji danas sebe vide kao desničare (u antievropskom i rusofilskom ključu srpskih nacionalista) mladi su i obrazovani ljudi, nemaju više od 30 godina, svakodnevno su na društvenim mrežama, bili su maloletni kada je Vojislav Šešelj otišao u Hag, žive kod roditelja, a ukoliko rade veruju da bi trebalo da budu mnogo više plaćeni za svoj rad. Za njih je Haški tribunal antisrpska institucija, koja je Srbe osudila na dve hiljade godina zatvora, neuporedivo više nego i Hrvate i Bošnjake. I to je »

Foto: Tanjug

Foto: FoNet

■ **Zanimljivo je što profesorka Rakić Vodinelić, zagovornica “belih listića” 2012. godine kada su demokrate izgubile vlast od presvučene “crveno-crne koalicije” iz devedesetih godina – SNS-a i SPS-a, danas insistira na tome da bi otkako je Vojislav Šešelj ponovo na političkoj sceni Srbije valjalo ponovo promisliti o institutu glasanja “za manje zlo”, tačnije za Aleksandra Vučića**

sve. Ali Šešelj im je uglavnom nepoznat, nije bio tu, i to što je oslobođen u Hagu, ne znači im puno, pomalo ih i zbunjuje, jer ko bi se bavio istorijom od Hrtkovaca do neobičnog haškog sudije Antonetija i svih tih finesa oko “udruženog zločinačkog poduhvata” u ratovima na tlu bivše Jugoslavije devedesetih. Ili, možda Šešelj i nije tako dobar Srbin, ako je “mera za Srbina da li ga je Haški sud oslobodio ili osudio” što bi rekao predsednik Nikolić? Drugo, na internetu ima tih desničarskih sajtova koliko hoćeš po kojima se piše kako je Šešelj “em Hrvat, em hrvatski špijun”, a omladina obožava baš to da čita. I sva ova ujdurma sa Hrvatima i Bošnjacima otkako je Šešelj “slobodan čovek” izgleda kao da je “Šešelj uvek bio batina u rukama naših vekovnih neprijatelja”, kaže mladi desničar (25) zaposlen u IT sektoru jedne međunarodne korporacije. “Imam neke prijatelje u Hrvatskoj, i oni su nacionalisti i to je ok. Razumemo se, svako voli svoje. Šešelj je sad napravio takvu frku s tim glupostima kako će da pije kafu na Trgu Bana Jelačića i porukama predsednici Hrvatske. I treba da ga

uhapse kad dođe. Ako Evropa ne dozvoljava izbeglicama iz Sirije i Iraka da uđu u EU, pa i Hrvatska je EU, ako ne daju Ceci Ražnatović i Kristijanu Goluboviću, što da daju Šešelju? Zamerio im se, može im se. Tako i mi treba da uđemo u savez sa Rusima, pa onda da stavimo rampu ko može, a ko ne može u Beogradu da pije kafu. To je u redu, samo moraš na vreme da se opredeliš i kraj.”

Na kraju krajeva, Šešelj i govori i izgleda kao da je bio zatvoren najmanje dve decenije u vremenskoj kapsuli. Kako bi rekao za “Vreme” sociolog Srećko Mihajlović, “Šešelj je politička faca koja je završila ulogu na političkoj sceni”. Mihajlović još dodaje da prvostepena presuda u Hagu neće imati značajnijeg uticaja na rezultat izbora i rejting srs-a: “Ova presuda može samo da ojača vezanost postojećih pristalica srs-a za Šešelja. Ne treba očekivati da će sada neki bivši glasači iz staroradikalskog, a sada naprednjačkog legla da se vrate. srs prelazi cenzus sa ili bez Šešelja. U odsustvu stvarnih tema mediji su se dočepali Šešelja i izmišljaju posledice. Stvarnih

posledica – nema.”

Ni analitičar Vladimir Goati ne veruje da će Šešeljevo prvostepeno haško oslobađanje dramatično uticati na izbore u Srbiji. Unekoliko će, veruje Goati, radikalima biti popravljene šanse na račun stranaka desne orijentacije, onih proizašlih iz nekadašnjeg velikog srs-a, antievropskih, rusofilskih, onih koje ne bi podržale dalje korake ka EU. “Neće to biti veliki dobitak, ali će poboljšati poziciju srs-a, opet u zavisnosti od toga koliko će to Šešelj umeti da kapitalizuje. Ne verujem da to može da pogorša poziciju sns-a i Aleksandra Vučića. Ovo je simultanka, izborna simultanka jedne daleko najveće i najjače partije protiv svih, simultanka koju dobija sns. Crvena linija je da li će sns sam bez podrške drugih moći da formira vladu”, kaže profesor Goati za “Vreme”.

Zasad je, kako reče onaj mladi desničar, Šešelj samo batina u ruci Zagreba. Sutra će, kad za to dođe vreme, u Skupštini moći da bude batina u Vučićevoj ruci. Kao što je, koliko juče, bio Miloševićeva batina. ¶

ZORA DRČELIĆ

Koliko Šešelja?

“Vojislav Šešelj je slobodan čovek”, uskliknuo je s ljubavlju sudija Antoneti i bezbrižno odšetao u legendu, ili tamo gde već odšetavaju takvi kao on. Pa dobro, lako je njemu, jer po onoj ciničnoj dosetki obično pripisivanoj Čerčilu, “neće on živeti tamo”. A to “tamo” zapravo je ovde gde živimo mi, i gde sada opet živi i Šešelj. Dakle, valja nama živeti sa Šešeljem, a mi dobro znamo da sa Šešeljem uopšte nije lako živeti. Taj suživot je sizifovsko argatovanje koje zahteva celog čoveka, a opet vam ni najmanji uspeh nije zagaranatovan. To je, na priliku, kao da imate komšiju u stanu iznad vas koji danonoćno banči, baca đubre s terase, gasi pikavce u vašoj žardinjeri, šamara vaše

Šešeljeva potreba za jeftinom provokacijom idealno se nadopunjava sa potrebom političkih filistara za ritualnim zgražavanjem

dete kad ga vidi, štipa vašu ženu za dupe u prolazu, a vama malo preti, malo vas vređa. A i stalno se neki sumnjivi i opasni tipovi okupljaju kod njega, da te bog sačuva... E, onda se, zbog izvesnih problema sa zakonom, naprasno odseli iz vaše zgrade i vašeg života – povremeno, doduše, čujete nešto o njemu, ali daleko je i nije da vas se to baš tiče – i taman što ste se malo opustili i pomislili da je sve to tek ružna prošlost, kadli eto njega opet! Terevenka s danonoćnim maltretiranjem cele zgrade kreće iz početka, pošto delija u međuvremenu jeste ostario, ali ne bi se reklo da se bilo kako propametio.

Šešelj jeste i napast i pokora i besprizornik iz parapolitičkog podzemlja, toksični bukač i demagog i štošta još, samo ništa dobro i lepo i pametno i korisno. Normalnom je insanu sve to oko njega moglo i moralo biti jasno još najkasnije negde 1983, oni s težim smetnjama u političko-intelektualnom razvoju to su shvatili tek oko 2008/9, ili ni tada. Da li je on, takav kakvim nam se srećno i ponosno prikazuje, produkt Srbije devedesetih ili je takva Srbija Šešeljev produkt? Rekao bih da je to nerazmrsiva mešavina, jaje je rodilo kokošku, a kokoška je istovremeno izlegla jaje, ili kako god. Megjutoa, sve je to samo jedna strana medalje. A ona druga, pa, ne znam je li važnija, ali rekao bih da je zanimljivija, i danas svakako relevantnija. Jer Šešelj njim samim odavno je ispričana priča, i ko za svih onih pustih godina našeg davljenja u okeanu radioaktivne šešeljtine nije rekao o njemu što se imalo za reći, taj vala ne mora ni sada da se trudi.

Druga strana o kojoj govorim mogla bi se nazvati “Šešelj kao projekcija”, iliti Šešelj a la carte, univerzalno upotrebljiva figura koja sa konkretnom osobom stoji u relativno neobavezujućem odnosu. Njegovim dojučerašnjim adlatusi-ma i ađutantima – čitaj: Vučiću; ostali su ipak nevažni – on je dobrodošla babaroga: nikada neće dovoljno ojačati da ga sruši, a mogao bi da ojača dovoljno da bude ubedljiva figura pretnje, “ono što ćete dobiti ako odbacite mene”. U okruženju Srbije, pak, Šešelj može poslužiti svakoj “desnoj” po-

litici kao upečatljiva ilustracija potrebe za permanentnom budnošću prema Srbiji, koja se nikada neće moći dovoljno distancirati od njega, već samim tim što je on slobodan i aktivan – mada za njegovu današnju slobodu Srbija, za divno čudo, nije nikako zaslužna ni kriva. Otuda, iz te (u)potrebe, očekivanje kanadskog premijera Hrvatske da se Srbija “odredi” prema činjenici njegovog prvostepenog oslobađanja, odatle ceo taj malo prenapregnuti spektakl sa “zabranom ulaska” u Hrvatsku. Ovome sledi teatar oko Šešeljeve najave da namerava u vrlo skoroj budućnosti da se šećne i sarajevskom Baščaršijom, “stazama detinjstva”, kako se izrazio u na-

letu ciničnog autopoetisanja. To je Dodika silno obradovalo kao nova prilika za ritualnu konfrontaciju sa “Teheranom”, pardon, Sarajevom, a Izetbegovića juniora bacilo u ponešto izafektirani amok. Ko biva, sunce više nikada neće izaći nad Šeherom ako tom iber-četničkom šejtanu ugledamo trbu tamo negde kod Vječne vatre ili Sebilja! Razumem to, a opet i ne razumem: ne znam zašto bi Šešeljeva šetnja Sarajevom bila suštinski skrnjavija od recimo Vučićeve (već uredno i službouljudno obavljene)? Nije li im ratni opus zajednički, pri čemu je Vučić još bio mnogo neposrednije angažovan oko i iznad Sarajeva?

Pa dobro, ali šta Šešelja uopšte tera i nagoni na sav taj egzibicionizam? Ništa osim svega, tj. osim činjenice da je sav javni sadržaj onoga što nazivamo “Šešelj” samosvrhovita provokacija najnižeg nivoa, fukarsko-jalijaška sprdnja sa bilo čime, da prostitute, boljim u ljudskom biću. Otuda ono nadrilascivno zazivanje “njegove Kolindice” kojoj da je dužan da uradi ovo ili ono iz naslućenog repertoara onog mahalaškog jadnika iz davne pesme koji trajno suha kurca gleda u djevojčice kojima miriše koža, otuda njegovo naslađivanje unapred teatralnim ibrećenjem na koje zna da će naići njegova “pretnja” da se sprema na šetnju u Sarajevo, etc. Verovatno ništa od Šehera i svakako ništa od Zagreba biti neće, Šešelj to dobro zna i unapred računa na ovu ili onu formu administrativne zabrane; njegovom je bizarno formatiranom egu sasvim dovoljna pometnja koju izaziva samim svojim verbalnim eskapadama.

A zapravo, da se ja pitam, trebalo bi ga pustiti da ide gde hoće, i da radi šta hoće, razume se “u granicama zakona”, što bi rekao Hašek. Besprizornost se ne može nikada nadvladati malograđanskim zgražavanjem i padanjem u nesvest, samo gospodstvenom ignorancijom. Pa, zašto se onda ne radi tako? Zato što je isuviše visok procenat Šešelja u krvi lažnih i odocnelih Nešešelja na svim stranama balkanskih taraba, eto zašto.

Talasanje u ravnici

Vučićeva lista je, razume se, ubedljivo prva i u pokrajini, ali ipak za najmanje nekoliko procenata slabija nego u ostatku Srbije – što već, potencijalno i u perspektivi, otvara prostor za raznoraznu kombinatoriku, strahove i nade

Piše: **Đorđe Vukadinović**

Moguće da sam nešto propustio. Ali koliko mi je poznato, u tzv. nacionalnim medijima do sada nije bilo ni jednog jedinog teksta na temu pokrajinskih izbora. Dopuštam da mi je možda nešto i promaklo. Ali nesumnjivo je da se "velika" srpska politička scena i njoj pripadajuća čaršija maksimalno bagatelišuće odnose prema pokrajinskoj političkoj tematici. A to su, zapravo, potencijalno najvažniji i verovatno jedini relativno neizvesni izbori od svih koji nas očekuju 24. aprila. I bez mnogo preterivanja moglo bi se reći da su to izbori zbog čije je – makar – relativne neizvesnosti Aleksandar Vučić ušao u čitavu ovu aktuelnu farsu sa vanrednim parlamentarnim izborima.

PREMIJEROVI DOBRI MOMCI

Pre svega, pokrajinski izbori su redovni izbori. Za razliku od republičkih, koji se, takoreći, raspisuju svako malo, to jest, kad god Vučiću dune, ili kad mu se učini da ne bi bilo loše opet na nekoliko meseci odložiti sve u Srbiji, ponovo "resetovati" političku scenu i još malo "orositi" svoj mandat (izbori, kampanja, frka, formiranje vlade, sto dana poštete, tek prva godina itd.), pokrajinski izbori se održavaju u redovnim četvorogodišnjim ciklusima, što im već samo po sebi daje dozu ozbiljnosti koja se na republičkom nivou postepeno i sve više gubi. Pokrajinski izbori nije bilo četiri godine i verovatno ih – sem baš u slučaju neke velike drame – opet neće biti četiri godine.

Drugo, pokrajinski nivo je jedni nivo vlasti gde je SNS (čitaj, Vučić) još formalno opozicija i taj – formalno, opozicioni – položaj će pokušati maksimalno da iskoristi u preostalom delu kampanje ("Vojvodina zaslužuje bolje"). Kao što će, uostalom, primamljivi kolač pokrajinske vlasti biti glavna "šargarepa" i motivacioni

Istraživanje je radeno na teritoriji Vojvodine od 17. do 26. marta 2016. na reprezentativnom uzorku (kombinovani – teren-telefon 2:1) od 1500 ispitanika.

Sa koje se TV stanice najviše informišete?

RTS	27.9%
TV Pink	12.7%
B92	12.5%
RTVojvodina	8.5%
TV Prva	7.8%
lokalna TV stanica	3.4%
TV Hepi	1.6%
N1	1.5%
Studio B	0.1%
ne pratim informativni program na TV/bez odgovora	24.0%
ukupno	100%

Da li koristite internet i koliko često?

svakodnevno	55.1%
nekoliko puta nedeljno	8.5%
ne koristim internet	36.4%
ukupno	100%

Da li podržavate ulazak Srbije u EU?

Da	46.9%
Ne	39.7%
nemam stav / bez odgovora	13.4%
ukupno	100%

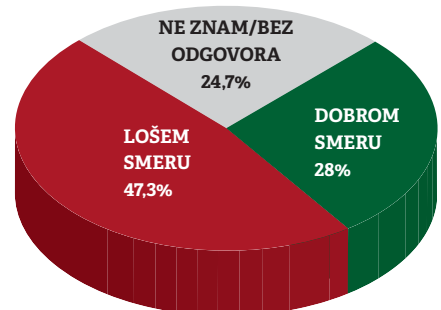
Da li podržavate ulazak Srbije u NATO?

Da	7.7%
Ne	81.2%
nemam stav / bez odgovora	11.1%
ukupno	100%

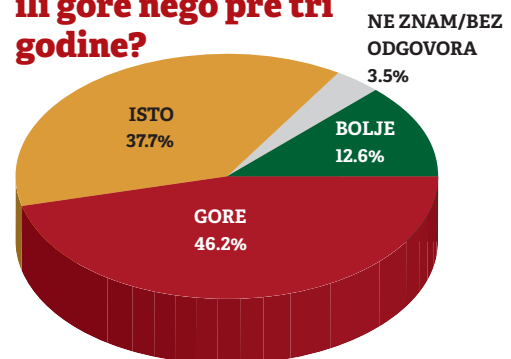
Da li podržavate savez Srbije sa Rusijom?

Da	64.8%
Ne	20.9%
nemam stav / bez odgovora	14.3%
ukupno	100%

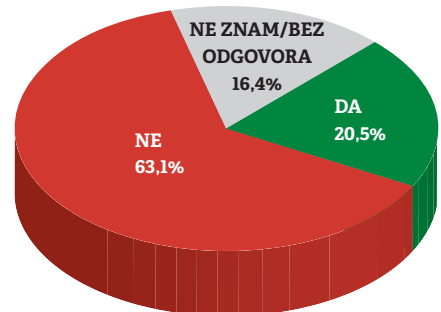
Da li mislite da se situacija u zemlji pretežno kreće u:

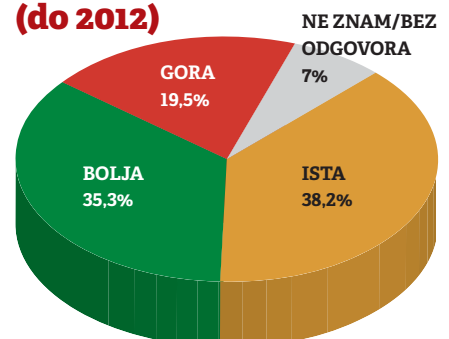
Da li danas živite bolje ili gore nego pre tri godine?

Da li verujete da je mera smanjenja plata i penzija donela očekivani rezultat?

Kakva je ova vlada u odnosu na prethodnu (do 2012)

Za koju stranku ili koaliciju biste glasali na REPUBLIČKIM izborima?

	sa neizjašnjenima	bez neizjašnjenih
Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje	28.2%	42.5%
Za pravednu Srbiju – Demokratska stranka (Nova, DSHV, ZZS)	7.2%	10.9%
Dr Vojislav Šešelj – Srpska radikalna stranka	6.0%	9.1%
Boris Tadić, Čedomir Jovanović, Nenad Čanak – Savez za bolju Srbiju – LDP, LSV, SDS	6.0%	9.1%
Ivica Dačić – Socijalistička partija Srbije (SPS), Jedinstvena Srbija (JS) – Dragan Marković Palma	5.8%	8.7%
Savez vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor	4.9%	7.4%
Dveri – Demokratska stranka Srbije (Sanda Rašković Ivić-Boško Obradović)	3.5%	5.3%
Dosta je bilo – Saša Radulović	2.7%	4.1%
Levica Srbije – Borko Stefanović	0.7%	1.1%
Rusko-srpski pokret	0.7%	1.1%
ostali	0.5%	0.7%
još nisam odlučio	16.2%	—
neću izaći na izbore	10.2%	—
bez odgovora / ne želi da se izjasni	7.5%	—
ukupno	100%	100%

Za koju stranku ili koaliciju biste glasali na POKRAJINSKIM izborima?

	sa neizjašnjenima	bez neizjašnjenih
Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje	26.0%	41.0%
Tadić, Jovanović, Čanak – Savez za bolju Srbiju – LDP, LSV, SDS	7.6%	12.0%
Za pravednu Srbiju – Demokratska stranka (Nova, DSHV, ZZS)	6.5%	10.3%
Savez vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor	5.4%	8.5%
Dr Vojislav Šešelj – Srpska radikalna stranka	5.2%	8.2%
Ivica Dačić – Socijalistička partija Srbije (SPS), Jedinstvena Srbija (JS) – Dragan Marković Palma	5.2%	8.2%
Dveri – Demokratska stranka Srbije (Sanda Rašković Ivić-Boško Obradović)	3.3%	5.2%
Dosta je bilo – Saša Radulović	2.6%	4.1%
Levica Srbije – Borko Stefanović	0.6%	0.9%
Rusko-srpski pokret	0.5%	0.8%
ostali	0.5%	0.8%
još nisam odlučio	17.5%	—
neću izaći na izbore	10.2%	—
bez odgovora/ ne želi da se izjasni	9.0%	—
ukupno	100%	100%

Kako biste ocenili postojeći stepen autonomije Vojvodine?

mislim da treba da bude veći	34.1%
mislim da treba da ostane na ovom nivou	37.8%
mislim da treba da bude manji	3.1%
mislim da autonomiju treba ukinuti	12.8%
ne znam / nemam stav	12.2%
ukupno	100%

faktor za (bez)brojne, još nenamirene, naprednjačke kadrove, željne položaja, privilegija i zaposlenja u dobrostojećim javnim preduzećima.

Treće, bez obzira na relativnu političku stabilnost poslednjih godina (prekidu samo periodičnim pokušajima naprednjaka da destabilizuju pokrajinsku vlast i izazovu vanredne izbore), Vojvodina jeste politički potencijalno trusno tlo, koje se lako može iznova potresti i destabilizovati. Ne, nije to, naravno, nikakvo “drugo Kosovo”. Nije ni Makedonija. Vojvođanski Mađari nisu ni u kom pogledu Albanci. A i nema ih ni približno toliko. Sem toga, odnosi Beograda (čitaj, Vučića) sa aktuelnom mađarskom vlašću su više nego idilični, a sa Ištvanom Pastorom možda još i bolji. Ali ne treba se zavaravati šta bi se sve moglo dogoditi ukoliko se izjalovi izgledna i ukalkulisana pobjeda naprednjaka.

Trenutna procena vrha SNS-a (čitaj, Vučića) jeste da su Mađari, Pastor i Orban “dobri momci” – za razliku od, recimo, nepodobnih Hrvata (i prevrtljivih Bošnjaka, sa Bakirom Izetbegovićem na čelu), koji mu, pak, dobro dođu za bildovanje rejtinga i treniranje patriotske strogoće pred svojim biračkim telom, vazda gladnim takijeh manifestacija. Takođe, i Nenad Čanak je trenutno “dobar momak” – doduše, ipak za nijansu manje drag od Orbana, Pastora i Mađara – i praktično se nalazi u samom vrhu favorita za titulu “omiljenog opozicionara”. Utoliko pre što su Boris Tadić i Čeda Jovanović, što svojom, a što Vučićevom voljom, čini se, definitivno ispali iz trke za najviši plasman u ovoj prestižnoj kategoriji. Elem, sad sve deluje skoro idilično (sem mrskih “žutih lopova”, koji sreću kvare, ali kojima se već nazire kraj). Ali zamislite samo za trenutak šta će se dogoditi, to jest, šta bi se dogodilo, ako bi se kojim zlehudim slučajem ostvario “crni scenario” kojim ovih dana Vučić plaši i motiviše svoje birače. Naime, da njemu u pokrajini zafali koji mandat do apsolutne vlasti i da se svi ostali udruže protiv njega. Da se razumemo, to nije previše verovatno. Uostalom, pomenuli smo već Pastora i Čanka. Tu su, naravno, i socijalisti. A i radikalima je, nemojte sumnjati, već poslat signal da se na njih na pokrajini ozbiljno računa, ako bude zafalilo. Ali, svejedno, kažem, zamislite samo

stranka / koalicija	Da li mislite da se situacija u zemlji pretežno kreće u:				Da li je mera smanjenja plata i penzija donela očekivani rezultat?			
	dobrom smeru	lošem smeru	ne znam/nemam stav	ukupno	Da	Ne	ne znam/nemam stav	ukupno
Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje	63.8%	18.3%	17.9%	100%	48.1%	31.1%	20.8%	100%
Za pravednu Srbiju – DS (Nova, DSHV, ZZS)	9.2%	72.4%	18.4%	100%	9.2%	82.9%	7.9%	100%
Ivica Dačić – SPS, Dragan Marković Palma – JS	37.3%	31.4%	31.4%	100%	25.5%	66.7%	7.8%	100%
Dr Vojislav Šešelj – SRS	9.5%	83.8%	6.8%	100%	6.8%	87.8%	5.4%	100%
Dveri – DSS (Sanda Rašković Ivić-Boško Obradović)	16.7%	57.1%	26.2%	100%	4.8%	92.9%	2.4%	100%
B. Tadić, Č. Jovanović, N. Čanak – Savez za bolju Srbiju – LDP, LSV, SDS	4.4%	66.2%	29.4%	100%	7.4%	79.4%	13.2%	100%
Dosta je bilo – Saša Radulović	8.8%	67.6%	23.5%	100%	5.9%	85.3%	8.8%	100%
Neizjašnjeni	12.4%	53.9%	33.7%	100%	7.9%	71.1%	21.1%	100%

Kako biste ocenili postojeći stepen autonomije Vojvodine?						
stranka / koalicija	treba da bude veći	treba da bude manji	treba da ostane na ovom nivou	autonomiju treba ukinuti	ne znam/nemam stav	ukupno
Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje	25.6%	2.6%	48.1%	12.8%	10.9%	100%
Za pravednu Srbiju – DS (Nova, DSHV, ZZS)	61.8%	2.6%	31.6%	2.6%	1.3%	100%
Ivica Dačić – SPS, Dragan Marković Palma – JS	21.6%	2.0%	51.0%	11.8%	13.7%	100%
Dr Vojislav Šešelj – SRS	27.0%	5.4%	29.7%	33.8%	4.1%	100%
Dveri – DSS (Sanda Rašković Ivić-Boško Obradović)	26.2%	4.8%	26.2%	33.3%	9.5%	100%
Savez vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor	75.0%	0%	10.0%	10.0%	5.0%	100%
B. Tadić, Č. Jovanović, N. Čanak – Savez za bolju Srbiju – LDP, LSV, SDS	57.4%	4.4%	26.5%	4.4%	7.4%	100%
Dosta je bilo – Saša Radulović	61.8%	2.9%	14.7%	11.8%	8.8%	100%
Neizjašnjeni	30.1%	3.1%	38.2%	9.6%	19.1%	100%

na trenutak tu mogućnost – i pomislite na sve vatre koje bi Vučić i družina bili u stanju da zapale u Vojvodini ako bi vlast počela da im klizi iz ruku.

UOČI RAZLIKU

Nasuprot očekivanjima, čini se da zapravo i nema prevelike razlike u stavovima građana Vojvodine u odnosu na ostatak Srbije. A i tamo gde ih ima, te razlike su uglavnom minimalne i kozmetičke.

Kao i u (pre)ostaloj Srbiji, ogromna većina građana Vojvodine smatra da živi isto (37,7 odsto) ili gore (46,2 odsto) nego pre tri godine. Da se situacija u zemlji pretežno kreće u dobrom smeru smatra tek 28 odsto građana, dok 47,3 odsto misli da se kreće u lošem smeru. Ipak, tek 19,5 odsto ispitanika je odgovorilo da je ova vlada gora u odnosu na onu prethodnu (do 2012), dok 35,3 procenata smatra da je ista,

a 38 procenata da je bolja. Ali ta vrsta paradoksa je nešto što smo već videli i dobrano upoznali na republičkom nivou.

Izvesna razlika, koja možda može imati određenog – mada ne presudnog – uticaja na konačno političko opredeljivanje građana u pokrajini, jeste u tome što se 8,5 odsto građana izjasnilo da se najviše informiše sa pokrajinskog javnog servisa, koji se u ostatku Srbije uglavnom ne gleda, a koji, zbog specifičnosti svog položaja, ima relativno uravnoteženu uređivačku politiku, gotovo nepojmljivu u medijskom “mrtvom moru” Vučićeve Srbije.

Internet svakodnevno koristi 55,1 odsto građana Vojvodine, što je za nekoliko procenata više od udela korisnika interneta na nivou Srbije.

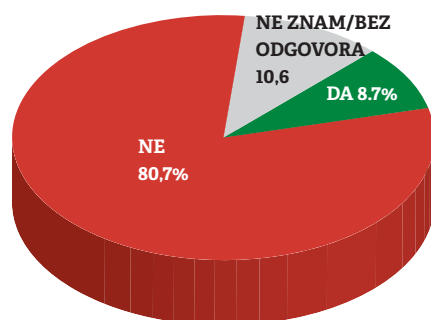
Možda najveće iznenađenje predstavlja relativno skromna podrška ulasku Srbije u EU, koja je sa 46,9 odsto gotovo

identična, ili čak i nešto niža u odnosu na procenat podrške evrointegracijama na nivou čitave Srbije, a što u priličnoj meri relativizuje široko rabljeni mit o “evropskom identitetu Vojvodine”. Ovaj nalaz je pogotovo neočekivan s obzirom na veliki broj pripadnika nacionalnih manjina čije su matične zemlje (Mađarska, Slovačka, Rumunija, Hrvatska) članice EU. No, moguće da su pokrajinske vlasti naprosto previše i predugo mamuzale tu evropsku priču, pa se narod pomalo zamorio – a i slike koje se mogu videti s druge strane evropske granice (čitaj, žice), ne deluju previše inspirativno.

Prodaji poljoprivrednog zemljišta strancima protivi se čak 80,7 odsto građana, što podržava njih tek 8,7 odsto. Međutim, vlast i ovde, kao i u slučaju NATO integracija, nalazi načine da zaobiđe i izaigra volju četiri petine građana.

Da li, prema Vašem mišljenju, danas živite bolje ili gore nego pre tri godine?					Kakva je, prema Vašem mišljenju, ova vlada u odnosu na prethodnu (do 2012.)				
bolje	gore	isto	ne znam/ nemam stav	ukupno	ista	bolja	gora	ne znam/ nemam stav	ukupno
30.8%	26.0%	38.8%	4.5%	100%	15.1%	79.8%	1.3%	3.8%	100%
5.3%	63.2%	28.9%	2.6%	100%	23.7%	17.1%	56.6%	2.6%	100%
11.8%	43.1%	43.1%	2.0%	100%	39.2%	49.0%	9.8%	2.0%	100%
1.4%	70.3%	28.4%	0%	100%	52.7%	12.2%	31.1%	4.1%	100%
4.8%	64.3%	31.0%	0%	100%	31.0%	11.9%	50.0%	7.1%	100%
2.9%	64.7%	30.9%	1.5%	100%	41.2%	7.4%	45.6%	5.9%	100%
0%	52.9%	47.1%	0%	100%	67.6%	5.9%	20.6%	5.9%	100%
5.9%	48.9%	39.9%	5.3%	100%	53.9%	16.9%	17.7%	11.5%	100%

Da li podržavate prodaju poljoprivrednog zemljišta strancima?

Da je smanjenje plata i penzija dalo očekivani rezultat smatra 20 odsto ispitanih (mahom glasača SNS-a), dok 63 odsto smatra da rezultata nije bilo, bar ne pozitivnog.

Kada je reč o odnosu prema autonomiji Vojvodine, 37,8 odsto je izjavilo da stepen autonomije treba da ostane na ovom nivou, 34,1 procenta da autonomija treba da bude veća, 3,1 odsto da treba da bude manja, dok 12,8 odsto građana pokrajine smatra da autonomiju treba ukinuti.

Čak šest lista se tiska na prostoru od svega nekoliko procenata. SPS stoji nešto slabije nego u ostatku države. Barem nekoliko procenata njihovih glasača u pokrajini je poslednjih meseci otišlo ka SNS-u, ili se još kolebaju. Ali socijalisti se uzdaju u jaku organizaciju, praktično jedinu koja na terenu može koliko-toliko parirati SNS-u (uključujući i povremeno "pokazivanje mišića" i ostale marifetluke, samo ako im to stranačka centrala (čitaj, Dačić) dopusti.

Ako ne pređe cenzus u Republici, Saša Radulović će se surovo poigrati sa glasovima onih koji su mu ukazali poverenje, ali neće presudno uticati na ishod izbora. Ali ako ne pređe cenzus u pokrajini, moglo bi se čak dogoditi da bude direktno odgovoran za Vučićevo pokoravanje Vojvodine. (Naravno, nešto slično važi i za koaliciju DSS-Dveri, ali se oni barem i ne izdaju za neke velike autonomaše i "vojvođanere", štaviše, najmanje polovina ove koalicije je dugo imala ozbiljne dileme o tome da li su nam pokrajina i pokrajinski izbori uopšte potrebni.) Za razliku od "patriotskog bloka", koji se u pokrajini bori za goli život (njihove strateške tačke su nešto južnije, na potezu od Beograda do Kraljeva i Čačka), Raduloviću je ovde, navodno, glavno uporište (ne računajući centar Beograda) i neuspeh na ovom terenu bi mogao da ga košta političke budućnosti.

Vojvodina je čak i kada je bila "najevropskija", tradicionalni bastion radikalnog političkog elementa. Radikalni su ovde prelazili cenzus čak i onda kada su svuda ostajali debelo ispod crte i nije čudo što je – čak i pre oslabljujuće haške presude – Šešeljev rejting u "severnoj pokrajini" blizu dvocifrenog rezultata.

Takođe, koalicija Čeda-Boris (bez Čanka) na pokrajinskom nivou gotovo da nema nikakve šanse da pređe cenzus (u trenutku dok nastaje ovaj tekst još je neizvesno da li će predati svoju pokrajinsku listu, a u našoj anketi njihov rezultat je prikazan zajedno sa Čankovim, koji je, barem u pokrajini, svakako glavni

Šta mislite o borbi ove vlade protiv kriminala i korupcije?

i najmasivniji član tog trijumvirata) i svi njihovi glasovi na toj, eventualnoj, pokrajinskoj listi služiće samo da se za taj neki, verovatno nedovoljan, ali ne i beznačajan procenat smanji rezultat DS-a. No, o tome su i oni – a i DS – trebali na vreme razmišljati.

Konačno, Vučićeve liste je, razume se to i podrazumeva, ubedljivo prva i u pokrajini, ali ipak za najmanje nekoliko procenata slabija nego u ostatku Srbije. Takođe, dok bi na republičkim izborima na teritoriji Vojvodine Vučić dobio 42,5 odsto glasova, na izborima za pokrajinski parlament osvojio bi tek oko 40 odsto, što već, potencijalno i u perspektivi, otvara prostor za raznoraznu kombinatoriku, strahove i nade, koje će, po svemu sudeći – barem kada je reč o pokrajinskom nivou – potrajati sve do kasnih večernjih časova 24. aprila.

Autor je urednik Nove srpske političke misli

NIČIJA I SVAČIJA ZEMLJA: Njiva u okolini Sombora

Foto: Jaroslav Pap / Tanjug

Seljače, goljo, ti si prah na podu

Dvadeset i četiri dana paori su danonoćno bili na zemlji koju su obrađivali. Onda su pohapšeni i osuđeni na 30 dana zatvora. Kažu da su se prema njima zaista ponašali kao da jesu kriminalci, da je suđenje trajalo 12 sati, da su sve vreme bili okovani, da su noć proveli u metalnoj kocki "dva sa tri", da su dobili svega četiri ćebeta, ali ni 'leba, ni vode

Uzurpacija državnog poljoprivrednog zemljišta nije novost, već ustaljena praksa: Vlada svojim Zaključkom od 11. marta ove godine ovo delo ozakonjuje. Naime, svaki uzurpator, koliko god da je uzapćeno zemljište, biće aboliran ako dragovoljno plati korišćenje zemljišta kao da ga je izlicitirao u redovnom postupku. Budući da licitacije nije ni bilo, Vlada zaključuje da cena takvog "zakupa" bude ravna prosečnoj ceni zakupa zemljišta u Vojvodini, bez obzira na klasu i položaj parcele: za oranicu prve

klase isto koliko i za pašnjak četvrte klase. Time je Vlada Srbije dovela uzurpatore u neravnomernan položaj: alaviji i drskiji su bolje prošli. Takođe, Vlada je ovakvim zaključivanjem podstakla kolebljive uzurpatore da se ne nećkaju, nego da pokažu preduzetnički duh.

Vlada je donela ovakav zaključak u iznudici: već neko vreme na severu Bačke nezadovoljni poljoprivrednici-samostalci zaposeli su parcelu reda 300 hektara, jedinu preostalu koja (još) nije uzurpirana, e da je sačuvaju dok se ne organizuje

licitacija. Međutim, za istu parcelu zainteresovan je još neko koji godinama koristi to zemljište, a da za to ne plati.

Obe strane su vladin zaključak protumačile kao znak da baš oni treba da budu uzurpatori konkretne parcele: prvi po pravu višegodišnje uzurpacije, ovi drugi jer su sve papire podneli na vreme, a Ministarstvo nikako da potpiše rešenje. Uposlenici onog prvog i ovi drugi su se našli u isto vreme na istom mestu i sa istim naumom – da zaoru njivu i tako je zapljunu. Došlo je do tuče, pa je stigla

policija, pa advokati onog prvog... Policajci su zaključili da su uposlenici dobili batine, ergo ovi drugi su krivi i priveli ih sudiji za prekršaje zbog učestvovanja u masovnoj tuči, da im kaznu odmeri. Posle 12 sati suđenja, pala je presuda: 30 dana zatvora, izvršenje odmah.

Vest o hapšenju brzo se raširila društvenim mrežama. Još dok se sudija predomišljao koliko da odreže, nečim već izazvan oglosio se gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučićević sa konstatacijom da nisu uhapšeni "paori", već "Pajtićevi i Ješićevi batinaši, koji su po dogovoru sa tajkunima uzurpirali državno zemljište, a koji su odranije poznati državnim organima Srbije i Mađarske". Istom zgodom, ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović, nečim već izazvan, blagoizvoleo je da izjavi kako "niko od njih nema registrovano poljoprivredno gazdinstvo", dok "neki od njih imaju u evidenciji i krivična dela poput nasilničkog ponašanja, teške krađe, iznuda i falsifikovanja".

Sve to je kasnije elaborirao premijer Aleksandar Vučić: da se u "slučaju Gakovo" kod Sombora "neki prave blesavi kao da ne znaju o čemu se radi", da "neće da kažu građanima da su uhapšeni neki ljudi koji su pretukli neke ljude" – da nisu hapšeni "zbog pluga nego zato što su neke izubijali na mrtvo ime i prezime". Verni tabloidi su danima potom tupili – kriminalci, kriminalci, pa kriminalci.

Dvadeset pet dana kasnije Apelacioni sud je presudu poništio i vratio na ponovno suđenje na kome su ovi "kriminalci" oslobođeni optužbe.

BEZEMLJAŠI

Od ukupno 4378 hektara poljoprivrednog zemljišta u katastarskoj opštini Gakovo, tek 11 jutara, odnosno 6,5 hektara je u privatnom vlasništvu. Sve to zemljište, osim onih 6,5 hektara, konfiskovano je posle drugog svetskog rata prethodnim vlasnicima – podunavskim Nemcima i dato na upravljanje tek osnovanom Poljoprivrednom dobru "Graničar". Selo je kolonizovano, a umesto komada zemlje kolonisti-bezemljaši su dobili zaposlenje u "Graničaru", koje je takođe bilo bezemljaško: objekti i osnovna sredstva uknjiženi su kao vlasništvo "Graničara", ali je zemljište bilo i ostalo državno.

To uzorno poljoprivredno dobro, dika i

BEZEMLJAŠI UZ DRŽAVNI BLAGOSLOV: Paor iz Gakova

Foto: Z. Majdin

ponos socijalističke poljoprivrede, prodato je na licitaciji 2007. godine onome ko je bio spreman da plati najviše, bez obzira odakle mu novac. Kupio ga je Mile Jerković, široj javnosti poznat kao poverenik za pranje para Darka Šarića, za 3.750.000 evra. Na istoj licitaciji Mile je kupio auto-prevozničko preduzeće "Sever trans" za 5.600.000 i poljoprivredno dobro "Aleksa Šantić" iz istoimenog sela u somborskom ataru za 5.300.00 evra.

Svega godinu dana kasnije, kad je isisavanjem kapitala namirio trošak uz koje milionče pride za trud, Jerković je "Gakovo" prepustio Đorđu Đukanoviću, predsedniku skupštine akcionara i najvećem "malom" akcionaru. Ni on se, međutim, nije dugo zadržao: radnici "Graničara" su posle kraćeg štrajka zbog poviše neisplaćenih plata najurili Đukanovića, odnosno njegovo obezbeđenje, posle neuspele odbrane položaja u upravnoj zgradi protivpožarnim aparatima.

Posle toga, privatizacija je raskinuta, imenovan je zastupnik kapitala, a "Graničar" je (opet) postao državno poljoprivredno dobro u restrukturiranju i nastavio, kao do tad, da posluje u sadejstvu sa nekolicinom privatnih firmi, koje su, po rečima sagovornika "Vremena" iz Gakova, skidale kajmak, dok je "Graničar" polako klizio u propast.

Agencija za privatizaciju objavila je polovinom prošle godine Javni poziv za prodaju 68,45 odsto kapitala AD "Graničar", po početnoj ceni od 1.560.715,14 evra. Niko se nije javio, pa je poziv obnovljen u septembru, tad po početnoj ceni od 686.853,42 evra. Opet niko. Krajem decembra prošle godine proglašen je stečaj i svi zaposleni su dobili otkaz, s tim

što je jedan broj radnika preuzela firma koja je u stvari organizator proizvodnje u "Graničaru", među njima je i traktorišta koji je navodno pretučen.

Očekujući takav ishod, dvadesetak sad već bivših radnika "Graničara", koji imaju nešto svoje zemlje – ko pet, ko deset hektara, ali u susednim katastarskim opštinama, prijavili su se za zakup dela državnog poljoprivrednog zemljišta, e da bi tako obezbedili egzistenciju svojih porodica. Na tom mestu, u stvari, počinje pravi zaplet.

UZURPACIJA

Problem sa uzurpacijom državnog poljoprivrednog zemljišta nije od juče, kažu u nezvaničnom razgovoru za "Vreme" u opštini Sombor, a kao najveće uzurpatore imenuju dva državna poljoprivredna dobra – "Aleksa Šantić" i "Graničar" o kome je reč. Za oba ova akcionarska društva je odobrena manja kvota – konkretno "Graničar" je dobio odobrenje za zakup 3340 hektara, dok je ostatak bio namenjen malim poljoprivrednim gazdinstvima.

Poslednji put "Graničar" je platio za 2011/2012. godinu, od tada ni dinara. Štaviše, sve vreme je zaoravao i zasejavao i onu zemlju koju u zakup nije dobio, bez obzira na to što je 900 hektara bilo dato u zakup stočarima, ali opštinarima nikad nisu uspeali da zakupce uvedu u posed. Ili je, kažu, zemljište već bilo obrađeno i zasejano, a po zakonu ko je posejao, taj ima pravo da požanje, ili su uvođenje u posed uz pretnju silom ometali radnici "Graničara", između ostalih i ovi koji su se sad za guše dohvatili, bez obzira na to što je bila prisutna i policija. Predvodio ih je predsednik sindikata, onaj koji sad tvrdi da

je pretučen. Naglašavaju da je taj zakup formalno istekao 2014. godine, ali je "Graničar" nastavio s uzurpacijom zemljišta.

Radnici "Graničara" su poslednji put bili složni početkom septembra, kad je vlasnik somborske firme "Peđa komerc" došao sa sudskim izvršiteljima da požanje semenski suncokret na ime dugovanja "Graničara" njegovoj firmi. Prvog dana "odbrana" je bila uspešna, sledećeg kad je bila prisutna i policija, poklekli su: suncokret je požnjen, dug namiren, ali zemljište nije oslobođeno: na 2300 hektara zasejana je semenska pšenica, koja će da bude požnjena tek na jesen. Doduše, onih 900 hektara namenjenih stočarima ostalo je slobodno, ali stočari nisu uvedeni u posed, jer se čekao novi zakon o poljoprivrednom zemljištu, po kome je trebalo da budu predviđene stroge kazne za uzurpaciju poljoprivrednog zemljišta. Ostalo je slobodno i onih 300 hektara namenjenih ratarima, na koje su akteri ove priče računali.

Zakon je usvojen tek u decembru, a lokalnim samoupravama je naloženo da usklade svoje planove sa odredbama novog zakona do 31. marta ove godine. Somborci su plan o raspodeli zemljišta poslali na odobrenje u Ministarstvo poljoprivrede. Vraćen im je na ispravku tek polovinom februara.

LEGALIZACIJA

Kad su saznali da će za ovu godinu da izvise, pa još kad su i otkaze dobili,

poljoprivrednici koji su za zakup konkurisali, podigli su "bivak" na ulazu u parcelu: 24 dana su danonoćno, kako kažu "po kiši, vetru i snegu", dežurali na toj poslednjoj neuzurpiranoj parceli čekajući da se zemljište pravedno raspodeli. Kad je stigao aber iz Vlade da potencijalni uzurpator može slobodno da se samouvede u posed, da se posle samoprijavi te da će to važiti kao redovan zakup, sve po nekoj prosečnoj ceni ostvarenoj u prethodnoj godini na teritoriji Vojvodine, dogovorili su se da svako od njih zaore po brazdu na parcelama koje bi im i inače pripale i da obaveste poljočuvare da uzurpaciju evidentira. Rečeno – učinjeno, ali dok su oni zaoravali parcele koje su bratski međusobno podelili, pojavio se i traktorista zaposlen kod "onog uzurpatora".

Posle je bilo šta je bilo: kažu da su se prema njima zaista ponašali kao da jesu kriminalci, da je suđenje trajalo 12 sati, da su sve vreme bili okovani, da su noć proveli u metalnoj kocki "dva sa tri", da su dobili svega četiri čebeta, ali ni leba, ni vode.

Zanimljivo je da za vreme dok su u zatvoru bili niko nije dolazio da zabode plug iako njive više niko nije čuvao. Kao da je neko nekom došapnuo da malo olabavi, da je sve ipak predaleko otišlo, te da se zadovolji sa već zasejanih 2300 hektara: sa minimalnim prinosom na tom zemljištu, neka bude svega pet tona, žetva će biti teška brat-bratu milion evra neto. Malo li je?

Na pitanje ko je taj "veliki uzurpator",

niko nije bio rad da ga imenuje jer, kažu, "ima mnogo jaku zaleđinu". Ko mu je zaleđina, takođe nisu bili radi da kažu. "Pokušavaju sad da spuste loptu, da nam kao ostave tih 300 hektara, a da mi 'ne tala-samo' više, da se sve malo slegne", objašnjavaju. "Ostvarili smo šta smo hteli, njive su poorane, zasejane su, nema potrebe da se ovo dalje širi".

U propratnom objašnjenju vladinog zaključka kojim se legalizuje uzurpacija poljoprivrednog zemljišta Ministarstvo poljoprivrede insistira da je Vlada Srbije čvrsto rešena da uvede red u izdavanje poljoprivrednog zemljišta i apelovalo je na lokalne samouprave da poštuju zakonske obaveze, te da svoje godišnje programe korišćenja zemljišta donesu u zakonom propisanom roku do 31. marta 2016. godine.

Podsećaju da su "u tom cilju nedavno usvojene izmene i dopune Zakona o poljoprivrednom zemljištu koje jasno određuju kazne, kako prema uzurpatorima, tako i prema opštinama koje neodgovorno upravljaju državnom imovinom, a da je ovaj zaključak iznuđen potez, jer "brojne lokalne samouprave su višegodišnjim kršenjem zakonskih obaveza i nedonošenjem godišnjeg programa za korišćenje poljoprivrednog zemljišta dovele do toga da poljoprivrednici ostanu bez zemlje, a da različiti lokalni tajkuni i njihovi saradnici bespravno koriste hiljade hektara".

ZORAN MAJIDIN

Međunarodni sajam
građevinarstva

19-23. april 2016.

**Prava odluka
u pravom
trenutku**

Generalni sponzor

Zvanično osiguranje

BEOGRADSKI
SAJAM

U PRODAJI! NAPREDNA KNJIGA DRAGOLJUBA ŽARKOVIĆA

168 strana, format A5, meki povez

Ova knjiga nastala je u pokušaju da se iz ugla komentatora društvenih zbivanja opiše period od 2012. do 2016. godine. To je period uspona Aleksandra Vučića i on je, kako se to kaže, glavni junak ove knjige. Iz stotine i stotine tekstova objavljenih u novinama (pretežno u nedeljniku „Vreme“) bez naknadnog dopisivanja nastala je ova hronika. [...] Knjiga sadrži opis i ocene zanimljivih događaja i ljudi. Zanimljivijih nego što bi autor voleo. (iz predgovora)

**Može se nabaviti u
redakciji Vremena
(radnim danom
od 9.30 do 14.30h)
po ceni od 800 dinara
ili u ovim knjižarama:**

VREME

Dragoljub Žarković
NAPREDNA
KNJIGA
Godine uspona
Aleksandra Vučića

BEOGRAD

Delfi knjižare 24
Delfi knjižare 10, Kod Vuka
Apropos
Bestseler 1
Spirita
Via media
Tačka art
Delfi knjižare
Cepter
Dereta – Knez
Bigz školstvo – knjižara 1
Delfi knjižare 7, SKC
Bestseler 2
Plavi krug
Delfi knjižare 01
Delfi knjižare 05
Libri
Bigz školstvo – knjižara 2
Delfi knjižare 20, Zira
Vulkan – Sremska
Delfi knjižare 02
Aleksandar Belić, Kolarac
Zlatno runo
Delfi knjižare 06
Vulkan – KCB
Delfi knjižare 03
Delfi knjižare 34
Vulkan – Stadion
Delfi knjižare 31, AVIV

NOVI BEOGRAD

Delfi knjižare 14
Vulkan – Ušće
Vulkan – Merkator
Delfi knjižare 21
Vulkan – Delta siti

Bulevar kralja Aleksandra 146
Bulevar kralja Aleksandra 92
Cara Lazara 10
Cetinjska 6
Generala Štefanika 21
Gospodar Jovanova 27
Knez Mihailova 35
Knez Mihailova 40
Knez Mihailova 42
Knez Mihailova 46
Kosovska 37
Kralja Milana 48
Kralja Milana 56
Majke Jevrosime 2
Makedonska 12
Požeška 118a
Požeška 128-a
Požeška 136
Ruzveltova 33
Sremska 2
Stanoja Glavaša 1
Studentski trg 5
Svetogorska 24
Terazije 38
Trg Republike 5
Vareška 4, Miljakovac
Vase Čarapića 2-4, Meriot
Zaplanjska 32
Živka Davidovića 86

Bulevar Mihajla Pupina 121
Bulevar Mihajla Pupina 4
Bulevar Umetnosti 4
Gandijeva 21, Imo centar
Jurija Gagarina 16

BEOGRAD, ZEMUN

Delfi knjižare 29,
Delfi knjižare 16
Vulkan

BEOGRAD, MLADENOVAC

Prima

ČAČAK

Delfi knjižare 12

GORNJI MILANOVAC

Delfi knjižare 30

JAGODINA

Delfi knjižare 28, Viki Šoping park, Stevana Ivanovića bb

KRAGUJEVAC

Delfi knjižare 13
Vulkan – Merkator

KRALJEVO

Delfi knjižare 17

KRUŠEVAC

Delfi knjižare 23

LOZNICA

Svet knjiga

NIŠ

Delfi knjižare 9, Kalča
Delfi knjižare 15
Vulkan – Merkator
Vulkan – Forum

NOVI SAD

Vulkan – Merkator
Bulevar buks
Delfi knjižare 25, Big C
Solaris
Delfi knjižare 4
Most Prometej
Vulkan

Zemun park, Autoput za Novi Sad
Glavna 20
Glavna 25

Kralja Petra 1 – 177

Gradsko šetalište bb

Vojvode Milana 4

Kralja Petra 1
Bulevar Kraljice Marije 56

Omladinska 37

Mirka Tomića 89

Trg Jovana Cvijića 3

TC Kalča
Voždova 4
Vizantijski bulevar 1
Obrenovića 42

Bulevar oslobođenja 102
Bulevar oslobođenja 60
Sentandrejski put 11
Sutjeska 2, TC Spens
Zmaj Jovina 12
Zmaj Jovina 22
Zmaj Jovina 24

PANČEVO

Delfi knjižare 18
Kulturni centar Pančevo
Riznica

POŽAREVAC

Delfi knjižare 26

RUMA

Konan – Đuro Šušnjari

SREMSKA MITROVICA

Delfi knjižare 08

SUBOTICA

Delfi knjižare 22

Delfi knjižare 35

ŠABAC

Sova

UŽICE

Delfi knjižare 27

VALJEVO

Delfi knjižare 11

VRŠAC

Delfi knjižare 33

ZAJEČAR

Kaligraf

ZRENJANIN

Delfi knjižare 32 – AVIV

TC Aviv, Miloša Obrenovića 12
Vojvode Živojina Mišića 4
Radomira Putnika 6

Stari korzo 2

Veljka Dugoševića 157

Trg Svetog Stefana 32

Korzo 9

Segedinski put 88

Trg Đačkog bataljona 15

Trg Svetog Save 46

Kneza Miloša 33

Trg Svetog Teodora Vršackog 5

Svetozara Markovića 26

Bagljaš Zapad 5

Premijer u ulozi Deda Mraza

Ako ovih dana vidite ministra bez portfelja Velju Ilića kako ide prema Valjevu sa “mašinom sa rupom napred koja suši”, o kojoj je govorio pre dve godine, znaćete da, eto, makar neko veruje na reč Aleksandru Vučiću

Premijer Aleksandar Vučić je pre nekoliko dana u Valjevu još jednom pokazao da nema te predizborne želje naroda za koju on ne bi obećao da će je ispuniti. Samo da mu daju zeleno svetlo i, kao u onoj dečjoj pesmi, Vučić ne okleva, ne drema, već poklone sprema. Našao se, ovom prilikom, ispred valjevske Medicinske škole gde je držao govor povremeno prekidajući aplauzima. Ali među okupljenima je bilo i nekoliko građana koji su protestovali zbog potapanja manastira Svetog arhangela Mihaila, poznatijeg kao valjevska Gračanica. Začuo se pokoji povik, zvižduk, video se i transparent “Beograd na vodi, Gračanica pod vodom”, a onda je Vučić, u obećavajućem tonu, objasnio da je on spreman da spase celu stvar samo ako patrijarh Srpske pravoslavne crkve Irinej kaže “da”.

“Ako patrijarh bilo šta kaže o tome, mi ćemo da se zauzmemo i da sve promenimo što možemo. Nemojte da mi stavljate da neko hoće da uništava srpske crkve i manastire. To se dešava već decenijama. Sve sam spreman da promenim i to da zaustavim. Veoma sam spreman, samo mi treba zeleno svetlo od patrijarha srpskog gospodina Irineja.”

Samo tri dana ranije, patrijarh Irinej i premijer Vučić razgovarali su u Patrijaršiji, ali tada nije bilo ni reči o valjevskoj Gračanici. Dobro, reći će neki, možda velikodostojnik SPC-a nije pokrenuo tu temu jer nije ni sanjao da stvari mogu da se reše tako jednostavno, a opet, premijer nije hteo da se nameće. Upitan nešto kasnije da prokomentariše premijerovu velikodušnu ponudu, patrijarh je izjavio da se boji da je prekasno da se bilo šta promeni, ali da ako već Vučić ima moć da spreči potapanje, on se svakako slaže sa tim. I, šta se desilo u međuvremenu?

Nešto nam govori da je nivo vode u

akumulacionom jezeru brane Stuborovni isti i da su planovi nepromenjeni.

KRAMPOVI JAČI OD ZVONA

Valjevska Gračanica se dovodi u vezu sa Nemanjićima iako nema pouzdanih podataka ko ju je i kada sagradio. Najstariji sačuvani zapis o njoj potiče iz 1826. godine, dok arheološki nalazi govore da je najverovatnije sagrađena u 15. ili 16. veku. Odluka da se ona potopi i da tu bude akumulaciono jezero donesena je sredinom osamdesetih godina prošlog veka. Teško da se SPC nešto suviše pitala u to vreme ili da je imala pregršt mogućnosti da se žali i obara državna rešenja. Zavod za zaštitu spomenika kulture “Valjevo” pokrenuo je postupak da se valjevska Gračanica proglasi za kulturno dobro, i da samim tim bude pod zaštitom države, što se i desilo 1997, i crkva je proglašena za spomenik od posebnog kulturnog i istorijskog značaja. Pošto je utvrđeno da premeštanje hrama ne bi uspelo zbog materijala od kojeg je i načina na koji je sazidana, SPC i JP “Kolubara” su ipak sklopili dogovor o razmeni nepokretnosti.

Istini za volju, i danas se čuju glasovi sumnje – da li je zaista bilo nemoguće premestiti crkvu. Naime, neki smatraju da nije bilo dovoljno volje da se tako kompleksan poduhvat izvede. Jovan Janjić u tekstu u nedeljniku NIN iz 2002. godine pomalo nejasno piše da “pošto su iz ‘Kolubare’ predstavili svoje planove, po kojima bi brana trebalo da bude završena do 2005. godine, iz Zavoda su se odmah dali na posao (ne bi li premestili crkvu – prim. aut.). Poslali su svoje radnike da objaju malter sa spoljne strane crkve, sve do samih kamenih oblutaka, da bi se definitivno pripremilo njeno izmeštanje. Ali, krampovi su odjeknuli jače od zvona! Radnici su se već posle prvog dana

povukli, nisu hteli da se zameraju monasima, sveštenicima i narodu.”

ŠTA BISTE PRE ŽRTVOVALI

Kako je direktor Javnog preduzeća “Kolubara” koje izvodi radove, saopštio, u projekat je u prethodnih 25 godina uloženo više od 75 miliona evra. Hidroakumulacija Rovni bi vodom snabdela Valjevo i nekoliko opština u okolini, što je ukupno oko 200.000 stanovnika zapadne Srbije. Takođe bi sprečila moguće poplave u slivu Kolubare. Početkom dveihiljaditih se došlo do dogovora da se zvonik i konak uklone, da se Crkva Svetog Arhangela Mihaila ne dira, ali da će biti potopljena te čekati neka druga vremena. JP Kolubara je zauzvrat sagradila novi crkveni kompleks u selu Brezovice.

Patrijarh Irinej je nedavno kazao da se SPC saglasila sa potapanjem manastira i da je sporazum potpisan, te da nije prvi put da se crkva potapa ili izmešta za dobrobit naroda. Jedan dnevni list koji ima vrlo živopisne naslove, ovog puta je postavio zanimljivo pitanje: “Da li biste potopili manastir iz doba Nemanjića kako bi 200.000 ljudi imalo pitku vodu?”

Ima onih koji nikako ne mogu da se pomire sa potapanjem crkve. Eparhija valjevska, koja je obnovljena 2006. godine, a na čijem je čelu episkop Milutin, neprestano apeluje da se hram sačuva. Vladika je pisao saopštenja, molbe, vratio je crkvi status manastira, uselili su se monasi, manastir je oživeo...

Iz Eparhije se traži da se punjenje jezera na akumulaciji Rovni zadrži na koti 333, dok je plan državne komisije Ministarstva energetike da jezero bude napunjeno vodom do kote od 360 metara nadmorske visine. Kota 333 se, u ovom kontekstu, pominje kao spasonosno rešenje jer bi tako hram ostao na suvom, a bilo

**POTAPANJE U
MUTNOJ VODI:
Manastir svetog
arhangela Mihaila**
Foto: Predrag Dedijer

bi manje i drugih opasnosti – to je, kažu u Eparhiji, “granica iznad koje počinje porozno, krečnjačko tlo kroz koje bi oticanje vode iz akumulacije ugrozilo prirodne izvore u okolini Valjeva”.

IZMEĐU VALJEVA I VATIKANA

Drugi tabor nepomirljivih duhovno i praktično vodi raščinjeni monah Dragan Davidović, sledbenik raščinjenog vladike Artemija, a na protestima se često pojavljuje i Mladen Obradović, vođa pokreta Obraz. Davidović i grupa vernika koji sebe nazivaju stražarima gračaničkim protestovali su ispred opštine, Vlade, Patrijaršije i kažu, neće stati sve dok se “poslednja kap iz brane Rovni ne istoči”, odnosno dok ne spreče “duhovnu i ekološku katastrofu.”

Na poslednjem većem skupu, održanom 19. marta u Beogradu, zbio se i njihov susret sa patrijarhom Irinejom koji je bio krenuo u Sabornu crkvu. Oko dve stotine ljudi stajalo je između patrijaršije i crkve, a kada je velikodostojnik SPC-a zakoračio iz Patrijaršijskog doma, začulo se “majmune”, “dođite da vas svi vide”, “ajde dođi”, “Sram vas bilo”, no istovremeno je bilo i onih koji su situaciju smirivali. Davidović je održao govor dok je patrijarh stajao razmenivši koju reč sa policajcem pored sebe. A onda odjednom, kao iz vedra neba, govornik je promenio temu i viknuo “Treba da se ponašate kao Crkva u svemu, nije Sveti Sava pozivao papu”, a gomila je počela frenetično da viče: “Nećemo papu, nećemo papu!” Patrijarh je

prošao kroz špalir policije i tek kada je bio na ulazu u Sabornu crkvu, “miran svetosavski narod”, kako ih je opisao Dragan Davidović, setio se da dovikne: “Spasite Gračanicu!”

Prošle godine, dvadesetak ljudi, među kojima je i Davidović, privedeno je dok su protestovali oko manastira, a tamošnji monasi su se svojevremeno bunili te žalili da je njihov dalji opstanak u manastiru ugrožen od strane ove grupe ljudi koja remeti duhovni, monaški i manastirski ritam “svojim svetovnim načinom protesta”.

Ipak, neki od argumenata ove grupe tiču se ne samo opstanka crkve na suvom već i tvrdnje da bi brana Rovni predstavljala veliku opasnost za stanovništvo zbog preliivanja ili rušenja u slučaju potresa, kao i da je svako povećanje kote nivoa vode u akumulaciji brane iznad 310 metara nadmorske visine veoma nebezbedno za grad i okolinu.

MARTOVSKJE KIŠE

Početkom marta voda je potopila crkvu, a iz JP “Kolubare” je stiglo saopštenje da nije reč o probnom punjenju brane, već o obilnim kišama i otapanju snega sa okolnih brda, da je došlo do velikog priliva iz reke Sušice, što je podiglo nivo akumulacije. A plan je bio da se potapanje dogodi u roku od dve godine. Na društvenim mrežama je osvanula slika unutrašnjosti valjevske Gračanice, sa sve ikonama po zidovima, u koju je dobrano prodrila voda. Međutim, ikonostas i ikone

koje su originalno bile u manastiru, predate su još ranije Eparhiji. One koje se vide na fotografiji naknadno su, tvrdi se, okačili pobunjeni vernici. Isti oni koji uglavnom ne ulaze u bogomolje SPC-a, jer smatraju da je Crkva skrenula sa pravog puta na čijem braniku oni stoje. Da se nije znalo da će valjevska Gračanica biti potopljena, teško da bi iko od njih u nju i zavirio.

U Javnom preduzeću “Kolubara”, odgovarajući na apele vladike Milutina, kažu da je potpisan ugovor i da sada nema pike ne važi, kao i da se sve radi pod nadzorom državne komisije Ministarstva energetike i da je za bilo kakvu odluku nadležna sada isključivo država, a ne Crkva koja je već ustupila zemlju. Na čelu države je, znamo, Aleksandar Vučić, koji je pre neki dan kazao da bi on sve uradio samo da mu to patrijarh dozvoli. Plan za izgradnju hidrosistema Rovni postoji već 30 godina i uloženi su milioni. To Aleksandar Vučić dobro zna, kao i što zna da je potpisan ugovor između Crkve i “Kolubare” i konačno da se patrijarh neće buniti ako premijer, u svojoj spasilačkoj misiji, sutra isuši jezero.

I crkva se našla kao zgodna za skupljanje političkih poena i predizborno manipulisanje. Ako ovih dana vidite ministra bez portfelja Velju Ilića kako ide prema Valjevu sa “mašinom sa rupom napred koja suši”, o kojoj je govorio pre dve godine, znaćete da, eto, makar neko veruje na reč Aleksandru Vučiću.

JELENA JORGAČEVIĆ

Ne radi ni jedini semafor

Iako imaju natpolovičnu vlast, 24 od 38 odbornika, naprednjaci još govore da će biti bolje: most, čiji je završetak ministarka Zorana obećala pre godinu dana, tek će bude bolji i lepši, i budući semafor će bude najnoviji model, a, posle urgencije premijera, uradiće i kilometar asvalta do sela Mratišić, što je 100 posto preko plana...

Pred vanredne lokalne izbore u Mionici, krajem decembra 2014, premijer Vučić je, na predizbornom mitingu, poručio da će biti boljitka, i da sve ima da raste ko kvasac. Rezultati izbora u Mionici su bili izvanredni, SNS je, zajedno sa Novom Srbijom, osvojio 64,7 posto glasova, u lokalnu skupštinu su još ušli SPS i DS, sa po 17 posto glasova biračkog tela.

Naprednjaci su se zbilja potrudili da postignu rekordni rezultat, narodu su deljene namirnice, kauči, šporeti, iz kamenoloma u Struganiku, koji je zakupio biznismen Zvonko Veselinović, besplatno su nasipani seoski putevi, na licu mesta, tokom kampanje i izbornog dana, bili su aktivisti SNS-a sa strane, predvođeni Andrejom Vučićem, koji je viđan u društvu poznatog biznismena Panića. Bilo je i "manjih neprijatnosti", na dan izbora pretučen je kandidat DS-a za predsednika opštine, Milan Gavrilović, koga je presrelo desetak ošišanih, jednoobrazno obučanih momaka. Gavrilović je, posle tuče, uspeo da pobjegne, završivši u urgentnom centru. Isti ošišani ljudi su

izbornog dana, u centru Mionice, pretukli nekoliko aktivista SPS-a. Tada je predsednik mioničkih socijalista Dragan Gavrilović, koji je u tri izborna ciklusa bio nosilac liste svoje partije, izjavio da takva čuda, i presiju, nikad nije doživeo. Kako bilo, rekordan rezultat je postignut, budućnost je stigla u Mionicu.

KONKURS

Nedavno, sredinom marta, na teritoriji opštine, selu Rajković, gde je, u okviru "čučavac turneje", prisustvovao najavi početka radova u osnovnoj školi, ponovo bio premijer Vučić. Tom prilikom mu je spontano prišao seljak iz Mratišića, koji se požalio na put u svom selu, prisutni predsednik Mionice, Boban Janković, rekao je da je taj put u planu, te da će se ove godine asfaltirati 500 metara, od puta dužine 4 kilometra. Kako je seljak rekao da na put čeka 50 godina, premijer je bio široke ruke, umesto planiranih 500 metara, obećao je čitav kilometar asvalta, što je povećanje od neverovatnih 100 posto.

Nedugo potom, odemo u Mionicu, vidimo da li su se, posle rekordnog izbornog rezultata, i ostale stvari u Mionici povećale za neverovatnih 100 posto. Banemo u dan kad se održavala sednica lokalne Skupštine. U prizemlju zgrade opštine portir, na pultu najnoviji broj "Biltena", u kome, u punom koloru, na prvoj i poslednjoj strani, slike premijera iz Rajkovića.

Uđemo u salu na vrh zgrade, odbornici na broju, predsedava gospodin Đurić, iz koalicione Nove Srbije. Usvojiše zapisnik sa prethodne sednice, predložilo dnevni red. Za reč se javi DS Milan Gavrilović, sa predlogom da se skine tačka imenovanja VD direktora Doma zdravlja, zato što je, posle konkursa, ignorisan predlog Upravnog odbora, i za VD direktora predložen drugi kandidat, što je po njemu protivno statutu i zakonu. Predsedavajući objavi da će svako kršenje zakona biti sankcionisano, dade predlog Gavrilovića na glasanje, koji od svih SNS odbornika, na čelu sa predsedavajućim, bi odbijen. Nastaviše jednoglasno rad po "statutu i zakonu".

Na pauzi upitamo DS odbornika Gav-

SIGNALIZACIJA: Stop u centru i glasanje u opštini Mionica

Fotografije: D. Todorović

rilovića, kako se razvija naprednjačka Mionica. Gavrilović uze odgovori da i dalje govore da će biti bolje, a situacija je sve gora. Obećali su izgradnju infrastrukture, puteva, sanaciju klizišta, ništa od toga. Ministarka Zorana Mihajlović, pred vanredne lokalne izbore, obećala da će most preko Toplice, odnet u majskim poplavama 2014, biti izgrađen u proleće 2015, ništa ni od toga. Jedini semafor u varošici od izbora nisu uspeali da poprave, na čelna mesta javnih preduzeća i ustanova postavljaju ljude sa kupljenim diplomama. U Skupštini su tražili da pokažu diplome, i predsednik opštine, i njegov zamenik, i direktor Čistoće, koji nije imao ni srednju školu, a sad kao ima neki fakultet, sve su ignorisali. Ima zapošljavanja, ali bez konkursa, kao u valjevskom "Krušiku", gde je direktor neka familija Tome Nikolića. Na ceduljici sa imenom kandidata, dovoljan je potpis predsednika opštine, to je "konkurs".

Pitamo ga, i dokle je stigao slučaj njegovog prebijanja u izbornom danu? Nije se, odgovara, nigde stiglo. U MUP-u je rekao da je među onima koji su ga napali prepoznao lice iz "Kobri", rekao da je spreman na suočenje. Niko ga nije kontaktirao, ni iz tužilaštva, to je, navodi, ta pravna država.

ZAŠTITA OD GROMA

Sa istim pitanjima, nastavljamo razgovor sa SPS odbornikom Draganom Gavrilovićem. Vlast je, kaže, nastavila sa obećanjima, dok ključni poslovi nisu započeti, a oni koji su započeti, kao Kulturni centar i Hala sportova, stoje i propadaju. Nevolja je i što su na rukovodeća mesta, umesto stručnih i obrazovanih – kao u Kulturnom centru, gde je umesto pozorišnog reditelja na mesto direktora postavljen srednjoškolac koji nikad ništa nije radio – dovode isključivo partijski ljudi bez kvalifikacija i radnog iskustva. Tako je u Kulturnom centru, Turističkoj organizaciji,

Komunalnom, Direkciji... u javnom sektoru, uprkos zabrani zapošljavanja, na određeno zaposleno je desetak osoba. Što se tiče napada na njihove aktiviste, izborne večeri, od strane nepoznatih lica, nemaju nikakve informacije, niko saslušan, niko procesuiran, to stoji u nekoj fioci...

Sidemo sprat niže, predsednik opštine, gospodin Boban Janković, odgovorno sedi u prostranoj, ukusno nameštenoj kancelariji. Prvo što ima kaže, da ponosan što vratili ogroman dug koji su nasledili, 80 miliona dinara. Još, racionalisali opštinsku upravu, smanjili troškove, rade na smanjenju svih budžetskih izdataka, nije lako, Sizifov posao, ali, sve će rešiti...

Nasledili i posledice zemljotresa iz '98, još ima zahteva za izgradnju oštećenih objekata, ali, država nije u mogućnosti da pomogne. O mostu? Most na reci Toplici je Drugog A reda, obezbeđen je alternativni prelaz, od vodovodnih cevi. Krajem 2014. ministarka Mihajlović je najavila njegovu izgradnju do proleća 2015, to je planirano iz sredstava EU, i tu se naišlo na birokratske probleme. Most je na spisku 20 objekata koji se finansiraju iz IPA fonda, ukupno deset miliona evra, kad bi most na Toplici bio izuzet, cela donacija bi propala. Oni su uradili sve iz svoje nadležnosti, ali to treba uraditi i za ostalih 20 objekata, oni na to ne mogu uticati, imaju informaciju da će most početi da se radi za mesec dana.

A kilometar asvalta do Mratišića, koji je premijer obećao. Janković nastavlja da je u njihovom planu za puteve, i 500 metara

do Mratišića. Sva sela će da vežu sa centrom opštine, u planu je i Mratišić. Imaju obećanje od premijera za 500 metara, i to će da se radi. A semafor? Tu predsednik bi detaljan, Mionica nije imala nijedan dokument o saobraćajnoj signalizaciji, svak je mogao da dođe u opštinu, od nepismenog predsednika opštine do polupismenih radnika, i stavi semafor gde hoće. Kupovali su saobraćajne znakove i postavljali gde hteli, iako to nema veze sa standardima i zakonima. Tako više neće moći, opština je usvojila Dokument o saobraćajnoj signalizaciji, stari semafor će biti zamenjen, i biće ugrađen model otporan na sve atmosferske padavine, imaće i zaštitu od groma, po najnovijim metodama, semafor najnovije generacije. To je skupo, ali, i pored toga u planu je još jedan semafor, na skretanju za Vrujce. Stari semafor je postavljen '98, a taj model je izašao iz upotrebe '97, postavljeno nešto čemu je prošao rok. Pa u taj semafor su stavljali mokar papirić umesto osigurača, i semafor je radio dok se ne osuši papirić, postoji zapisnik o tome...

O opoziciji ima kaže, da ne očekuje intrige, već konstruktivne predloge, da zajedno dođu do boljih rešenja. Što se tiče aktivnosti pred republičke izbore, kaže: Videli ste da premijer u tome ne učestvuje, on radi svoj posao, i mi isto, kao ljudi koji vrše vlast, više se bavimo svojim poslom. Gledamo da unapredimo kvalitet života, premijer na nivou države, mi na nivou opštine, najmanje vremena ostaje za kampanju i stranački rad.

DRAGAN TODOROVIĆ

Vračar nije maketa

Za razliku od štednje na građanima umesto na administraciji koju sprovedu predstavnici SNS-a, iz naše štednje se stvara prednost tako da đaci mogu da imaju računare. Na Rakovici je nakon dolaska SNS-a taj program ukinut. Oni na građanima štede, a administraciju samo povećavaju

Gradska opština Vračar važi za jednu od najrazvijenijih, a svakako za jednu od reprezentativnih beogradskih opština. Kako Vračar uspeva da zadrži taj nivo razvoja, razgovaramo sa dr Tijanom Blagojević, predsednicom GO Vračar. "Jedan od prioriteta u našem radu je ulaganje u obrazovanje", kaže Blagojević: "Obnovili smo dečje odmaralište 'Šuplja stena' na Avali i opremili ga za boravak predškolaca i osnovaca. Obnavljamo vračarske osnovne škole i poboljšavamo uslove za rad prosvetara i sticanje znanja učenika. Pratimo uspehe đaka od prvog razreda. Osmislili smo i Sportske igre vračarskih prvaka radi sportskih aktivnosti, ali i da im pomognemo da se što lakše zbliže i postanu uigrani tim. Svi vračarski trećaci dobijaju Vračunar, što znači da 4500 učenika ima svoj laptop i mogućnost da stekne potrebna znanja na jednak način kao njihovi vršnjaci u Evropi. Nagrađujemo učenike za postignute rezultate na takmičenjima i 50 najuspešnijih na polaganju završnog ispita za upis u srednju školu, motivišući ih da budu još bolji. Ostvarili smo i međunarodnu saradnju razmenom učenika sa učenicima pobratimske opštine Bled iz Slovenije, a i tokom projekta "Orkestar 100 mladih" kojim su se u jedan orkestar spojila deca sa Vračara, Bleda, Ohrida, iz Austrije i Češke.

"VREME": Kako se GO Vračar stara o ranjivim i socijalno ugroženim kategorijama?

TIJANA BLAGOJEVIĆ: Naša politika je da pružamo pomoć svima kojima je potrebna. Od mladih nezaposlenih organizovanjem kurseva kojima se usavršavaju i mogu lakše da nađu posao do pomoći gerontodomaćica našim seniorima koji su simbol Vračara. Brinemo i o deci iz socijalno ugroženih porodica, naročito o deci bez roditeljskog staranja smeštenoj u prihvatilištu "Dragutin Filipović Jusa". Omogućili smo kretanje bez prepreka našim komšijama koji zbog invaliditeta koriste kolica, postavljanjem pristupnih rampi na prilazu njihovim zgradama. Solidarnost i brigu smo pokazali i obnavljanjem škole u Vitinovcu uništene u zemljotresu koji je zadesio Kraljevo, ali i nakon poplava obnavljanjem opreme za rad korisnika u Dnevnom boravku za decu i omladinu ometenu u razvoju u Obrenovcu.

Kada je reč o komunalnom uređenju, kakva je situacija na opštini Vračar?

Sproveli smo više malih komunalnih uređenja sa željom da stvorimo male zelene oaze za odmor i razonodu. Najponosniji smo na projekat "Da lepše izgleda" tokom kojeg je uređeno oko 190 zgrada. Radilo se na 120 fasada i 70 ulaza i preddvorijima. Osim što je bezbednije prolaziti ulicama Vračara, naša opština je i osvežena revitalizovanim fasadama. Remontovano je 26 liftova i time povećana bezbednost svih korisnika. Vračarci su pokazali želju, a opština je pružila podršku, kako bi Vračar bio urbanistički i estetski uređena opština. Svako uređenje koje je Opština sprovela bilo je na inicijativu i u dogovoru

sa građanima. Ceo proces, od inicijative do realizacije, bio je u potpunosti u skladu sa propisima.

Demokratska stranka je na ovoj opštini uvek uživala velikom podršku birača. Kakav je vaš utisak o njihovom raspoloženju u tekućoj kampanji?

Vračarci su uvek bili na strani slobode i demokratije. Hrabro su pokazivali šta misle na svim izborima od uvođenja višestranačja. Nikada se nisu povlačili i verujem da ni ovoga puta, koliko god kampanja drugih stanaka na Vračaru bila neuobičajena, neće posustati, već će 24. aprila pametno iskoristiti najefikasnije oružje za odbranu Vračara – olovku.

Mi građanima želimo da pružimo sigurnost da će se podrška koju imaju od Opštine Vračar nastaviti. Na našoj opštini živi najveći procenat starije populacije. Štedimo 61 milion dinara godišnje na administraciji i odatle mogućnost da naši seniori dobijaju punu podršku Opštine kroz programe gerontodomaćica, "Vračarskog majstora" i mnoge druge. Vračarci to umeju da cene.

Baš zbog toga, Vračar je "slaba tačka" vladajućoj većini u Gradu. Da li primećujete pokušaje da se "preuzme" Vračar i na šta se oni svode?

Pokušaji da, kako oni kažu, "Vračar padne" i da se na silu poništi volja građana i promeni demokratski izabrano rukovodstvo, trajali su od 2014. godine. Korupcija i kupovina odbornika nije im uspevala, pa su i time Vračarci pokazali svoju snagu, ponos, poštenje i iskrenost u zalaganju za građane koje su ih birali i koji treba na izborima da potvrde to poverenje. Za razliku od štednje na građanima umesto na administraciji koju sprovedu predstavnici SNS-a, možemo da ponudimo izvesnost za sve kojima je pomoć potrebna. Iz naše štednje se stvara prednost tako da đaci mogu da imaju računare kako bi stekli više znanja koje im je potrebno u 21. veku za dobar život. Na Rakovici je nakon dolaska SNS-a taj program ukinut. Oni na građanima štede, a administraciju samo povećavaju.

Na kojim temeljima zasnivate kampanju za lokalne izbore i koju poruku šaljete Vračarcima?

Na listi "Vračar slobodno – Bane Kuzmanović" nalaze se ljudi istih vrednosti iz bliskih stranaka, okupljeni oko plana za ostvarivanje boljeg života Vračaraca. Delimo uverenje da visoka politika i opšti stranački ciljevi ne treba da nas udalje od naizgled malih, ali važnih pitanja koja se tiču svih nas. Svaka fasada, ulaz zgrade, lift ili zelena površina, koju smo zajedno uredili i obnovili u prethodnom periodu, utiču na kvalitet našeg svakodnevnog života mnogo više nego bilo koja pompezno predstavljena maketa. Želimo da akcija "Vračunari za trećake" ostane nešto po čemu će naša opština i dalje biti poznata. Ulaganje u vrtiće i škole i dalje će biti naš prioritet. Naša deca će imati slobodu izbora i mogućnost za lični razvoj samo

foto: M. Milenković

ako rastu u okruženju u kome je obrazovanje na ceni. Najstariji Vračarci znaju da ih nismo zaboravili; gerontodomačice im pomažu u kućnim poslovima, a kada treba nešto da se popravi na raspolaganju im je "Vračarski majstor". U prethodnim godinama uspeali smo da uštedimo, ali ne na građanima nego za građane. Od 2009. godine broj zaposlenih u Opštini smanjen je sa 157 na 115. Time smo pokazali kako se zaista vodi borba protiv stranačkog zapošljavanja. Naš tim čine ljudi koji se ne kriju iza tuđeg imena. Ovaj tim stvaran je u saradnji sa našim komšijama, tako što smo svih ovih godina slušali i uvažavali zahteve sugrađana. Sastavljen je od iskusnih i stručnih ljudi koje su imali priliku da upoznaju.

Krajem marta dogodio se na Zvezdari '97. napad na članove DS-a u poslednje četiri godine. Kakvu atmosferu očekujete u samom finišu kampanje, pogotovo kada je o lokalnim izborima reč?

Kampanja je kratka i intenzivna. Atmosfera je smišljeno napeta. To i ne čudi kada u svim medijima imate prisutna izveštavanja posvećena samo jednoj opciji i pozive na linč svih koji misle i rade drugačije, čime se unosi nemir među građane. To

je vrlo opasno i neodgovorno. Ostale su nepune tri nedelje do izbora. Svoje vreme ćemo posvetiti razgovorima sa sugrađanima, a ne bavimo se time šta pojedini smišljaju ne bi li se po svaku cenu našli na vlasti. Vračarci vide jasnu razliku između velikih obećanja, maketa i lažnih diploma i rezultata koje smo zajedno postigli na našoj opštini.

Ako vlast na Vračaru i posle izbora 24. aprila ostane ista, u kom pravcu ćete dalje voditi opštinu?

Vračar nije bilbord, Vračar nije maketa. Za nas je najvažnija briga o ljudima. Čovek je u centru odgovorne politike koju vodimo. Ključni smo partner u našoj maloj zajednici i radimo posvećeni svakom našem sugrađaninu. Zsigurno nastavljamo programe i projekte usmerene na najmlađe, najstarije i ostale ugrožene grupe jer želimo sigurnost i izvesnost za svakog našeg komšiju. Ulaganje u obrazovanje nastavlja da bude prioritet. Kultura je oblast koju Vračarci cene, potrudimo se da se obogati kulturna ponuda u saradnji sa Centrom za obrazovanje i kulturu "Božidarac 1947". Radićemo svoj posao u interesu građana tako da Vračar ostane najpoželjnije mesto za život. ¶

R. V.

Sloboda i pravda nemaju cenu

“Lokalni izbori nemaju smisla ukoliko nisu samostalni. Ovako će Aleksandar Vučić biti kandidat za predsednika 170 opština i gradova u Srbiji, što je necivilizacijski, dok Demokratska stranka ima svoje kandidate na lokalnu, ljude koji mogu, znaju i hoće da pomognu svojim sugrađanima”

O d septembra 2014. do februara 2015. Smederevska Palanka bila je grad bez ulične rasvete, zbog neplaćenog duga za električnu energiju od 886 miliona dinara, što je iznos jednak ukupnom opštinskom budžetu. U poslednje četiri godine, račun izvršenja budžeta opštine svako malo je u blokadi i crvenoj zoni. Priča je počela u periodu od 1999. do 2013. godine, kada je napravljen dug od 600 miliona dinara. To je bila uzročno-posledična veza kojoj su u tom periodu težile sve lokalne samouprave, nadajući se da će svi dugovi biti prebačeni u javni dug, ali to se nije dogodilo. Doduše, samo u onim opštinama gde na vlasti nije Srpska napredna stranka: primera radi, čim je prekomponovanjem skupštinske većine vlast u Kragujevcu dospela u ruke SNS-a, sklopljen je ugovor o reprogramu duga koji je iznosio 1.800.000 dinara. Da je Smederevska Palanka gurnuta u zapečak, jer je tamo na vlasti Demokratska stranka, svedoče i “hiljadugodišnje” poplave iz maja 2014. – u medijima jedva da je bilo reči o tome kakva je situacija u ovom gradu, da li stiže ikakva pomoć, a o tome da ni zdravstvene ustanove danima nemaju pijaću vodu moglo se saznati samo preko društvenih mreža.

Za vreme ovih teških muka, na čelu Smederevske Palanke bio je Radoslav Milojičić, koji je i danas predsednik Opštine Smederevska Palanka. Milojičić je istovremeno i zamenik predsednika Izvršnog odbora Demokratske stranke i šef izbornog štaba ove partije za predstojeće parlamentarne izbore. Milojičić je rođen 1984. godine. Po zanimanju je ekonomista. Predsednik Opštinskog odbora Demokratske stranke u tri mandata. Pre nego što je postao predsednik Opštine, obavljao je funkciju pomoćnika predsednika Opštine Smederevska Palanka. Najmlađi je predsednik opštine u Srbiji. Sa Milojičićem razgovaramo o strategiji izbornog štaba DS-a u kampanji za parlamentarne izbore, materijalnom stanju u ovoj stranci, ali i o odnosu centralne vlasti prema Smederevskoj Palanci.

“VREME”: Nalazite se na čelu izbornog štaba

foto: Marko Rupena

Demokratske stranke za predstojeće parlamentarne izbore. Šta sve podrazumeva ta funkcija?

RADOSLAV MILOJIČIĆ: Ta funkcija je pre svega velika čast, ali i obaveza, znači i koordinisanje, praćenje i osmišljavanje, od prvog do poslednjeg segmenta kampanje. Naravno da sve to radi ceo tim ljudi, a ne jedan čovek, ali ipak iziskuje 24 časa posvećenosti i koncentracije.

Kakva je strategija izbornog štaba DS-a u ovoj kampanji?

Pre svega, mi smo jedina stranka koja je pred birače izašla sa programom. Na našem programu je radilo tri stotine ljudi, od čega 80 doktora nauka. Radićemo DTD kampanju, ili od vrata do vrata, karavan kampanju, kojom ćemo obići sva mesta u Srbiji i ponuditi ljudima naš program i šansu da žive normalno i da žive sada.

Šta su najbitnije tačke tog programa i kako će on biti predstavljen građanima?

Program je u novembru, decembru i januaru predstavljen i građanima Srbije na tribinama koje smo organizovali. U programu se nalazi i par konkretnih mera koje su predložene od stručne javnosti na tim tribinama. Mi ćemo vratiti građanima otete plate i penzije. Svakome ko završi višu, visoku školu, doktorira ili magistrira obezbedićemo posao, dok će država plaćati poreze i doprinose. Smanjićemo porez na lekove i osnovne životne namirnice. Agrarni budžet mora biti petogodišnji, i povećaćemo subvencije poljoprivrednicima. Svim učenicima čiji

Očekujete li prijavu kampanju i kako s njom izaći na kraj?

Već četiri godine, na svim ponovljenim izborima, Zvonko Veselelinović, koji je palio barikade na Kosovu, tukao je i maltretirao članove svih opozicionih stranaka. U Vrbasu je kidnapovao Danila Bobića, u Mionici tukao Milana Gavrilovića, kandidate DS-a. Pošto njihova imena niko ne sme da pomene, ja sam to uradio. Da, to je batinaš SNS-a, svestan sam svega šta taj čovek radi i šta mi se posle ovoga može desiti, ali sloboda i pravda nemaju cenu. U Velikoj Plani su tukli i DSS-ovce, u Mionici SPS-ovce. Ali Demokratska stranka nije ćutala ni devedesetih, a neće ćutati ni sada.

Kako komentarišete reakciju SNS-a povodom napada na funkcionere DS-a na Zvezdari?

Sramno. Srpska napredna stranka zloupotrebljava policiju i državne organe, a svojom retorikom podržava nasilje. Devedeset osam incidenata je bilo u proteklom periodu, i sve incidente je napravila Srpska napredna stranka.

Kao predsednik Opštine Smederevska Palanka, osetili ste kako izgleda voditi grad u kome ne vlada opcija koja vodi zemlju. Kako se to odrazilo na sudbinu Palanke i život građana?

Ugašena nam je ulična rasveta, šest meseci smo bili u mraku. Vlada nam je bukvalno oterala investitore. Privođeno je preko četrdesetoro ljudi, sve u cilju rušenja legalno izabrane većine u Skupštini opštine. To ne postoji ni u jednoj evropskoj i civilizovanoj zemlji. SNS želi biti gospodar života i smrti, i mi, građani, moramo reći "ne" 24. aprila.

S obzirom na to, kakav izborni rezultat očekujete u Smederevskoj Palanci?

Pobedu, naravno.

■ Mi imamo svoj program, pravac i cilj već 26 godina, za razliku od Aleksandra Vučića koji je bio za Šešelja i granice Karlobag–Ogulin–Virovitica, a sada je za Evropsku uniju. Dobro je to, samo je nama demokratama trebalo 26 godina da naučimo dete šta je dobro i ispravno

roditelji ne rade obezbeđićemo besplatnu užinu. Ovo je samo deo iz programa koji ćemo sprovesti od 25. aprila.

Po čemu se novi program Demokratske stranke razlikuje od starog?

Mi imamo svoj program, pravac i cilj već 26 godina, za razliku od Aleksandra Vučića koji je bio za Šešelja i granice Karlobag–Ogulin–Virovitica, a sada je za Evropsku uniju. Dobro je to, samo je nama demokratama trebalo 26 godina da naučimo dete šta je dobro i ispravno. Naš program je novi dnevni red za Srbiju, odgovor na neznanje, manipulaciju i lažna obećanja.

Nije tajna da su problem finansijska sredstva za kampanju. Kako će DS izaći na kraj sa tim?

Naravno da su sredstva problem, danas novac nije problem samo lopovsko naprednjačkom lobiju, koji svakog dana otima građanima sve – od plata i penzija do zemlje. Našu kampanju će finansirati sami članovi Demokratske stranke i računamo na novac iz budžeta koji pripada svim partijama.

Da li će se kampanja za parlamentarne izbore razlikovati od one na lokalnu?

Lokalni izbori nemaju smisla ukoliko nisu samostalni. Ovakvo će Vučić biti kandidat za predsednika 170 opština i gradova u Srbiji, što je necivilizacijski, dok Demokratska stranka ima svoje kandidate na lokalnu, ljude koji mogu, znaju i hoće da pomognu svojim sugrađanima.

Da li bi to onda značilo urušavanje jedne vrlo važne tekovine petooktobarskih promena, a to je apsolutno neupitna regularnost izbora?

Do 2000. godine smo imali grubo kršenje regularnosti izbora, krađe, tuče, kupovinu glasova, kršenje izbornih procesa. Tada su na vlasti bili Daltoni, Vučić–Nikolić. Od 2012. godine se opet, na žalost građana Srbije, sve to ponavlja. Daltoni opet imaju svoju ulogu u rušenju izbornog procesa. To je nepravda, zar ne, pošto san, nažalost, nije.

¶
R. V.

Palmira, Šojić i Nušić u

Jermeni, njihova crkva, tačnije atraktivna lokacija na kojoj se nalazila, tema je oko koje se stranke prepucavaju i prebacuju odgovornost jedna na drugu. Srušena zgrada nekadašnje "Komunalne banke" osvanula je na nekim portalima u regionu pod naslovom: "Islamska država zauzela Novi Sad". Nušićevsku notu dodao je počasni konzul Jermenije posetom gradilištu...

Johan Samuel Polikarp poslednji put je sklopio novine, ustao sa klupe u Dunavskom parku na kojoj je svakog dana sedeo i zauvek napustio Novi Sad. Poslednji jermenski sveštenik u Novom Sadu te 1960. godine odselio se u Beč. Suočena sa odlukom gradskih otaca da Jermenska crkva bude srušena – Kongregacija mehitarista u Beču odlučila je 1959. da crkvu da na upravljanje Subotičkoj nadbiskupiji, popiše inventar i zauvek "otpiše" grad u kojem su Jermeni živeli od sredine 18. veka. Crkva je srušena 1963.

Legendarni novosadski fotograf Borivoj Miroslavljević seća se poslednjeg jermenskog sveštenika koga je fotografisao pre više od pola veka: "U to vreme, tragajući za fotografijom dana, primetio sam i zanimljivu ličnost koja se skoro svakodnevno u isto vreme mogla videti na ulazu u Dunavski park, pored

teniskog igrališta. Baš preko puta Sokolskog doma, na prvoj klupi u parku, sedeo je omanji sveštenik i čitao novine. Imao je dugu sedu bradu, a na glavi karakterističan crni 'kaubojski' šešir, kakav u Novom Sadu nije nosilo niti jedno svešteno lice iz bilo kog crkvenog reda. Ne znam da li je usamljeni sveštenik, zadubljen u novine, primetio kad sam ga fotografisao ili se pravio da me ne primećuje. Posle toga je nestao i sa klupe u parku i iz Novog Sada. Kasnije sam saznao da je to bio poslednji sveštenik u novosadskoj Jermenskoj crkvi koja je tih dana srušena!"

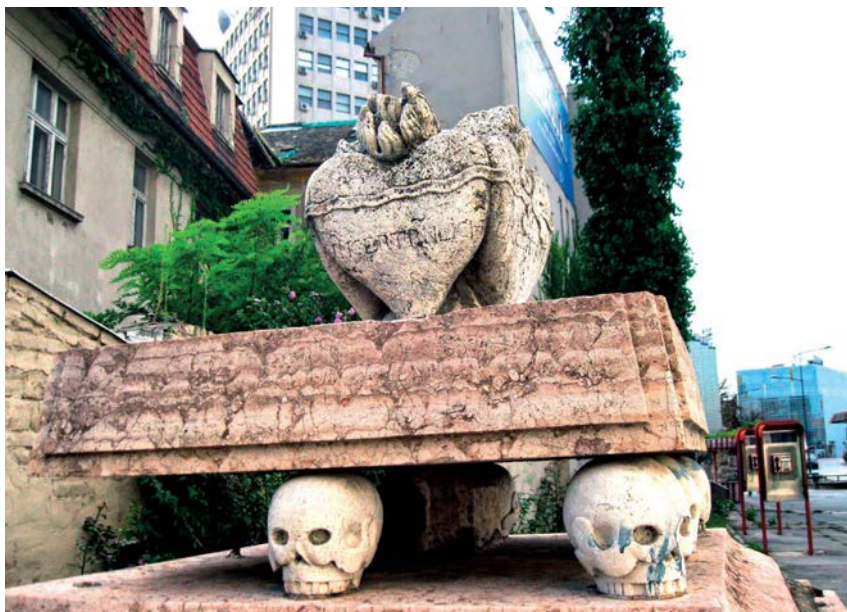
Pedeset tri godine kasnije – Jermeni, njihova crkva, tačnije atraktivna "downtown" lokacija na kojoj se nalazila – ponovo su tema broj jedan novosadskih razgovora, na manje od mesec dana uoči izbora. Političke partije se prepucavaju, "nove" i "stare" vlasti prebacuju odgovornost

jedna na drugu; pominje se "prljav novac" iz "ratnih zona", koruptivna upletenost nekih od gradskih čelnika; srušena zgrada nekadašnje "Komunalne banke" osvanula je na nekim portalima u regionu pod naslovom: "Islamska država zauzela Novi Sad", poredeći prizore iz centra vojvođanske prestonice sa onima iz Palmire... Dodatni nušićevski zaplet dogodio se kada je tim povodom gradilište posetio počasni konzul Jermenije...

IDEJA O OBNOVI JERMENSKE CRKVE

Odakle Jermeni u Novom Sadu? Nakon ponovnog pada Beograda u turske ruke (nakon 22 godine austrijske vlasti) – u Novi Sad u leto 1739. beži veliki broj Srba, Austrijanaca, Jevreja, Grka, Cincara i – Jermena. Taj događaj uslovio je nastanak multikulturnog i multikonfesionalnog Novog Sada, po čemu

Novom Sadu

OTPISANA ISTORIJA: Ruševine Komunalne banke i nadgrobnog spomenika porodice Čenazi

Fotografije: Mladen Sekulić

je poznat i vekovima kasnije.

Već 1746. godine Jermeni podižu svoju crkvu. U revolucionarnim previranjima 1848/49. ratna dejstva su zahvatila i Novi Sad i 12. juna 1849. godine – mađarski garnizon sa Petrovaradinske tvrđave bombardovao je Novi Sad kojom prilikom je srušeno četiri petine grada, gotovo sve crkve i građevine u centru, među njima i Jermenska crkva. Legenda kaže da je jedino pošteđena Grkokatolička crkva pošto je na čelu mađarskog garnizona na tvrđavi bio Rusin Pavle Kiš. Druga zanimljivost iz te epizode je podatak da je austrijskim trupama koje su bile dole u gradu – komandovao potonji ban Josip Jelačić zajedno sa srpskom vojskom Đorđa Stratimirovića.

Tom prilikom uništeno je dve trećine naselja, od 2812 zgrada ostalo je svega 808, a od 20.000 stanovnika Novi Sad je spao na 7182. Uz pomoć dobrotvorke Marije Trandafil – jermenska crkva je obnovljena, ali se Jermeni u značajnijem broju nikada nisu vratili u Novi Sad. Za razliku od njihovih sunarodnika u Otomanskom carstvu, ili novosadskih Jevreja – ovdašnji Jermeni nisu bili žrtve genocida, nego postepene asimilacije pa je 1857. u Novom Sadu popisano 36 Jermena, 1870. – 13, a 1943. samo troje Jermena.

Objekat crkve stavljen je pod zaštitu

1951, ali ipak je odlučeno da se sruši iako fizički nije smetao probijanju Bulevara Maršala Tita, koji danas nosi ime Mihajla Pupina. Od rušenja crkve u oktobru i novembru 1963. do danas bilo je mnogo polemika u javnosti na tu temu. Sećanje na nju sačuvao je jedino nadgrobni spomenik porodice Čenazi (izvorno – Džana-zizjan, ali su po dolasku u Novi Sad odlučili da "pomađare" prezime). Ovaj spomenik je stajao uz trotoar i nekadašnju zgradu Komunalne banke koja je prošlog meseca srušena. Sada je i on sklonjen, navodno "na restauraciju".

Godine 2005. pojavile su se inicijative da se obnovi Jermenska crkva na svojoj staroj lokaciji (arhitekta Darko Polić). Tema je postala još aktuelnija 2014. kada je Muzej grada organizovao izložbu posvećenu ovoj crkvi i istoriji Jermena u Novom Sadu. Sačuvan je gotovo kompletan inventar i mobilijar crkve što je moglo da se vidi na pomenutoj izložbi. Urađeni su čak i projekti obnovljene Jermenske crkve, održano je nekoliko tribina i onda su sve diskusije na tu temu stale. Do ovog proleća.

ŠTA JE ZAJEDNIČKO ROVINJU I NOVOM SADU

Lokalni mediji su 27. marta javili: "Zgrada Komunalne banke u kojoj je

bila smeštena Erste banka, danas je srušena, što je deo pripreme pred gradnju trinaestospratnog solitera u centru Novog Sada." Prethodno je deo pešačke staze zatvoren, a pripreme za zidanje solitera počele su pre desetak dana. Inače je o početku gradnje spornog objekta firme Galens javnost informisana iz saopštenja JKP Parking servis. Naime, preduzeće je saopštilo da će posle deset godina korišćenja, biti zatvoren privremeni parking u Ulici Narodnih heroja, jer na tom mestu počinje zidanje spomenutog solitera. Gradnja objekta koji će biti u visini Glavne pošte, izazvala je negodovanje velikog dela novosadske javnosti, ali da su gradske vlasti odobrile gradnju, bez posebnog odgovaranja na kritike, osim uopštenog obrazloženja da je reč o investiciji i da je uloga lokalnih vlasti da pomažu razvoj biznisa. Osim primedbi da projekat izgradnje tako velikog objekta potpuno narušava i menja sliku užeg centra grada, u javnosti su se mogle čuti i kritike da će biti pogoršani saobraćajni i komunalni uslovi života u tom kvartu. Uz sve to, lokalna vlast nema nikakvu garanciju da će investitor zgrade od 40.000 kvadrata i 13 spratova obezbediti makar podzemne garaže za parkiranje. Projekat je poređen sa hotelom Lone u Rovinju, u komentarima na gradskim portalima preovladavale su ocene kako na stotine hiljada kvadratnih metara stambenog i poslovnog prostora u gradu stoji neprodato i da "tu nisu čista posla", aludirajući na navodno problematično poreklo kapitala iz "prekodrinskih krajeva", sa posebnim naglaskom na premijera RS.

Reagovalo je i Društvo arhitekata Novog Sada DNAS, koje je osudilo projekat.

Sličnog stava bila je i Demokratska stranka u Skupštini grada: "U ponudnom rešenju, arhitektura nije dovoljno savremena da bude turistička atrakcija, a nije ni dovoljno tradicionalna da se uklopi u sliku Novog Sada. Svojom spratnošću bi trajno uništila pogled na grad sa Tvrđave ili pogled na ulicu Bulevara Mihajla Pupina, pa i Kralja Aleksandra. Tačnije, ovaj objekat bi bio još jedan korak ka

LJUDI KOJIH VIŠE NEMA: Johan Samuel Polikarp, poslednji jermenski sveštenik u Novom Sadu

Foto: Borivoje Miroslavjević

unaprediti i olakšati parkiranje u centru grada). Kao društveno odgovorna firma, vodili smo računa o svim aspektima zaštite, kako ekološkim tako i građevinskim, i kulturološkim. Predvideli smo obezbeđenje susednih objekata posebnim građevinskim metodama. Restaurirana je kompletno fasada banke sa svim detaljima koji su isklesani od kamena, pod nadzorom Sekretarijata za zaštitu spomenika.

U konsultacijama sa gradskom upravom posebno se obratila pažnja na kulturno nasleđe Jermenske zajednice, njihove crkve i prateće spomenike koji se nalaze uz parcelu, u vidu zaštite i očuvanja. Sam projekat budućeg objekta, arhitekturu, poziciju i funkcionalnost smo pripremali više od godinu dana, pokušavajući da ni sa jednim detaljem ne narušimo jezgro centra grada. Kroz razne analize, mišljenja stručnjaka iz svojih oblasti, kroz simulacije saobraćaja i potencijalnih problema, došli smo do projekta koji će zadovoljiti sve aspekte građevinskog poduhvata projektovanog objekta. Primena savremenih materijala i opreme koji će se ugrađivati u planirani objekat, zadovoljiće najviše svetske standarde koji trenutno važe, kako u stambenom tako i u poslovnom prostoru, pa će naš grad dobiti jedinstveni poslovni objekat po najvišim svetskim standardima i po ugledu na sve velike evropske metropole. Ovom investicijom želimo da doprinesemo podizanju ugleda našeg grada i stanemo rame uz rame sa čuvenim prestonicama koje imaju slične objekte u centru grada", rekao je Šojić.

Kako su se protesti u javnosti nastavili, gradske vlasti su odlučile da pribegnu potezu dostojnom Nušića. Umesto "počasnog konzula Nikarague", u Novi Sad je došao Predrag Tomić, počasni konzul Jermenije u Srbiji. Počasni konzul u crnom odelu sa leptir-mašnom, kao da je upravo stigao iz opere, stajao je ispred pravnog gradilišta okružen Dušanom Miladinovićem, direktorom Zavoda za urbanizam Novog Sada i Miroslavom Kopanjom, direktorom Zavoda za zaštitu spomenika kulture. Neki od okupljenih građana su uzvikivali "lopovi", "bando", "rušite nam grad", "ubice grada"... Besno su pitali: "Kada planirate da srušite sledeći spomenik?", piše portal o21.rs. Zbunjeni i vidno uplašeni počasni konzul Jermenije je samo rekao kako je ovo sve u redu

ako se on lično, i država Jermenija koju predstavlja, nešto pitaju. Zgrada koja treba da nikne na ovoj lokaciji, inače – nosiće naziv "Pupinova palata". Da li, osim činjenice da se nalazi na Bulevaru Mihajla Pupina, ima neke druge veze sa slavnim naučnikom – za sada nije poznato.

RUŠE SE I TRŠČARE

Nekoliko dana kasnije, dodatni gnev javnosti izazvala je informacija da će ista građevinska firma Galens porušiti poslednje četiri trščare u kvartu Rotkvarija u blizini Železničke stanice. Trščare su decenijama propadale pred očima svih vlasti da bi na kraju sa njih bila skinuta zaštita države i na njihovom mestu će nići još jedan soliter. Poznavao ci tvrde da pomenuta firma ima dozvole za gradnju na još nekoliko atraktivnih lokacija u Novom Sadu. Sa druge strane – Galens je privatna kompanija u potrazi za atraktivnim lokacijama i profitom, što im nije za zameriti. Ali ima onih koji su plaćeni narodnim novcem da brinu o "opštem dobru".

Ako želimo da budemo poštteni – devastacija gradskog jezgra nije izum trenutne naprednjačke vlasti, ona ga samo nastavlja. Sve je počelo šezdesetih i sedamdesetih rušenjem Jermenske crkve i čitavog kvarta na čijem mestu je izgrađeno Srpsko narodno pozorište. Nastavljeno je za vreme "demokratskog" i potonjeg "radikalskog" vakt – potpunom devastacijom gradskih četvrti Podbara, Salajka i Grbavica, gde su nikle na stotine petospratnica bez mesta za parking i sa fasadama sumnjivog kvaliteta čija se boja sprala nakon prve kišne jeseni. U međuvremenu, u užem gradskom jezgru bilo je i drugih kontroverznih arhitektonskih podviga poput tržnog centra Lupus na uglu Zmaj Jovine i Dunavske ulice, koji pešaci sa ulice ne vide, ali posmatračima grada sa Tvrdave – liči vasijski brod koji je sleteo u pešačku zonu grada.

Za to vreme Podgrađe, barokni gradić iz 18. veka u podnožju Petrovaradinske tvrđave (biser koji bi iskoristio svaki evropski grad, a oni koji takve celine imaju – na njima obrću milione evra godišnje) – propada usled višedecenijske nebrige. Novi Sad je kandidat za "Evropsku prestonicu kulture 2021".

ROBERT ČOBAN

uništenju centralne gradske zone. Takođe, svojim sadržajem, objekat nikako ne doprinosi jezgru Novog Sada. Poznato je da u gradu, usled velike ekonomske krize, ima napretek poslovnih i stambenih prostora na prodaju i iznajmljivanje, pa se ne vidi čemu bi još jedan stambeno-poslovni objekat ove veličine koristio. Novi Sad je u deficitu sa parking mestima, a ovim objektom se uništava i ono malo parkinga koji postoje u centru. Objekat toliko velikih kapaciteta, kao što je predloženi, svakako bi doprineo još većem stvaranju gužve u delu grada gde već postoji problem parkiranja – navode demokrate. Oni su takođe predložili i da ako već treba da se izade u susret investitorima koji žele da grade solitere od 13 spratova i 40.000 kvadrata, grad treba da opredeli parcelu na prostorima u gradu gde je to već predviđeno, kao što je Bulevar Evrope.

STIŽE POČASNI KONZUL

Konačno, u polemici na portalu NSHronika.rs oglasio se Vladimir Šojić, izvršni direktor firme Galens, koja je investitor ovog projekta:

"Uskoro krećemo sa izgradnjom ekskluzivnog stambeno-poslovnog objekta u centru grada u Ulici Narodnih heroja 1, koji će sadržati poslovne i stambene prostore pretežno tihe delatnosti, koji ni na koji način neće narušavati poziciju na kojoj se nalazi. Ispod celog objekta projektovana su tri nivoa garažnog prostora sa oko 400 parking mesta (koji zadovoljavaju sve potrebe funkcionisanja projektovanog objekta a takođe, jedan deo parkinga imaće funkciju i javnog parkinga, što će

Veliko spremanje

Kad je moja tetka Nada umrla, čime nas je sve iznenadila za jedan Uskrs, njena mlađa sestra a moja mati pitala me je možda naredne godine bih li ja doneo magnetofon da mi ona nešto otpeva za uspomenu. Rekao sam joj da uspomena na nju imam napretek, da nakupiću ih još, i nikad je neću zaboraviti, ali ćemo svakako snimiti pesme koje ona želi. Od Mije uzajmim za ono doba dobar snimač, ponesem gitaru, i u kućni moja majka otpeva "Ti plaviš, zoro bajna", glas joj nekim čudom nije nimalo ostario, možda zato i želi da bude upamćena po njemu, a, evo i babe, počistio je štalu i pred kraj druge strofe nam se u gumenim čizmama nečujno pridružio, ho-

u svakoj skici, ne mora to niko verovati, ima nešto dobro, ima dabome i nešto nedobro, i kad god nakon pet ili šest skica snimim nešto kao definitivno, da ne može bolje, to jest da ja ne mogu u ovoj inkarnaciji bolje, shvatim da na svakoj skici ima nešto baš dobro, a što zbog ukletosti stvaralačkog procesa i usled moje malo je reći nesavršenosti nikad ne uđe u konačnu verziju. Milu mu pilulu, mora biti da i slikari, čak i oni najveći, ili oni pogotovo, imaju tu muku – izlože (ili ako im se posreći prodaju) sliku, a u nju nisu ušle neke vrlo dobre stvari iz skica!

Chto v takom sluchae delat'?

Nije li zaostavština svakoga od nas odavno već prekomerna – nepotrebna ili pak neizdržljiva?

ćete li vi, gospodine, da otpevate nešto za istoriju naše kućne umetnosti, što da ne, bez raspevavanja, vračke ili greške otpeva čovek "Zora zori, petli poje", f-mol, molodec, hvala lepo! Moj sestrić, koji tad ide u možda treći ili četvrti razred voleo bi takođe da se nađe na istorijskom snimku, šta ćeš ti da pevaš, neće da peva, nego hinjenim basom, jer nije još mutirao, izgovori u mikrofon odsečno kao da komanduje u JNA: "Ovo je snimljeno hiljadu devetsto osamdeset i osme godine, u Farkaždinu! Spiker – Ognjen Daković!"

Kasetu sam slušao u više navrata, ali otkako su mi roditelji umrli, oboje iste godine, nijednom više nisam pustio snimak, iako sam pesme presnimio na kompakt disk: ne usuđujem se da slušam glasove onda još zdravih ljudi, a kojih ljudi više nema.

Tako ti je to kad ti se prvome u evoluciji pruža prilika da radiš nešto neprirodno i dosad nečuveno – sve donedavno su sa ljudima zauvek umirali i njihovi glasovi. I fotografije su novotarija, kad su umrli moji pradedovi i prababe, osmero njih, bogo moj, njihova lica još su obitavala u sećanjima njihovih potomaka, i bila su još kako različita u različitim memorijama; već iza deda i baba ostale su fotografije, i to mogu da gledam, možda i stoga što držim da slike mnogo više lažu nego što čuvaju neku istinu: sekunda u kojoj je nastala fotografija bi da odmeni, da potisne i da porekne sve druge trenutke u životu modela, tako to meni izgleda, uglavnom u fotografiji ima manje osobenog i neponovljivog nego što ima u svačijem glasu.

Ali šta ćemo sa mojom zaostavštinom, imam hiljade skica, mahom nedovršenih pesama i tema, na kojima sviram i pevam, veliki deo tog vežbaluka i samotestiranja obreo se na kućnim kompakt-diskovima, jer nije još bio izumen USB, tako da moj opus zaprema možda dve police, na nekima od diskova je i samo po jedna stvar, uredno i ona evidentirana, naziv pesme, datum, zašto svojeručno nisam svaku stvar iz koje sam izvukao pouku fino odneo u kontejner? Pa zato što

Nosim se mišlju da savesno utamanim sve ovo čime sam prepunio kompjuter i police: ostaviti blišnjima ili potomstvu svoje snimljene pesme ima smisla jedino ako bi se na tim pesmama moglo zarađivati i u trajnom odsustvu izvođača, ova-ko, da se neko štrečne slušajući moj glas – ne verujem da bi s moje strane bilo učtivo. Možda bih mogao da poštedim probane instrumentale, i njih je tušta i tma, ima i u njima nešto osobeno i privatničko, ali, s druge strane, ima i opšteg zvuka žica, koje je možda mogao trzati i neko drugi. (Ali nije u pitanju ni samo muzika: zašto nije udešeno da sa čovekom umru i nestanu sve njegove lične stvari?)

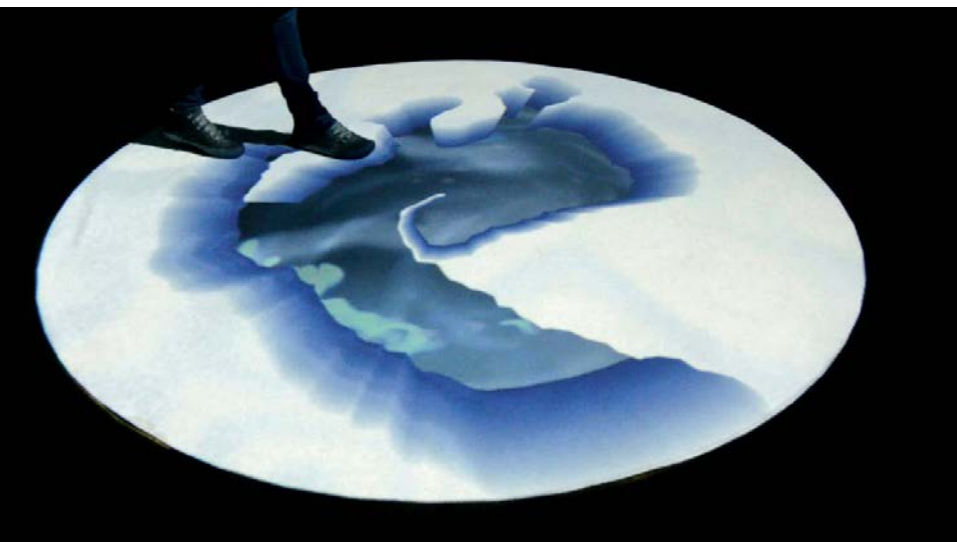
Proveo sam decenije svirajući i pevajući, ansambl "Lole" snimio je četiri-pet ploča, gde sam većinu pesama aranžirao, na pločama sam pevao bariton i svirao terc-basprim, beše to dopadljiv akvarel gde sam bio farba koja se uklapa u celinu, ali sve je to rađeno džumle. Sa svojim glasom i pevanjem suočio sam se tek kad sam od A. Sinjavskog u Filadelfiji pozajmio četvorokanalni magnetofon: neke stvari bile su mnogo gore nego što sam pre toga mislio, druge su me pak prijatno iznenadile, ali mi se vratila rečenica koju sam detetom slušao dok bi pred mojim dedom kovali u zvezde nečije pevanje: "Lepo peva, samo ga je gadno slušati!"

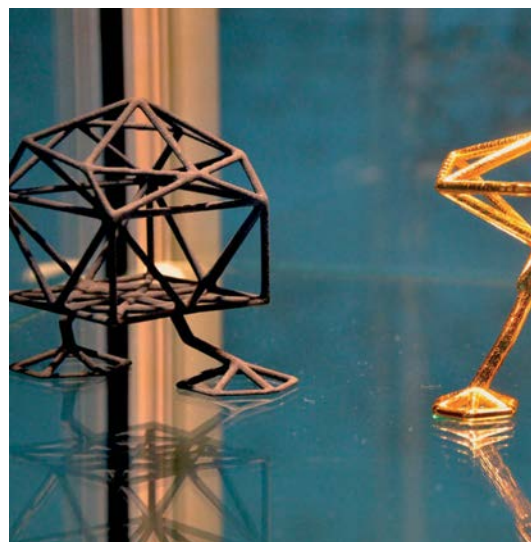
Da, napravio sam bio jednu priručnu porodičnu kompilaciju, gde sam na CD bez pitanja i bez odobrenja ubacio i jednu skicu koju je kod mene snimila višeglasno moja kćer, ubacio sam "Ne me quitte pas" u antologijskoj izvedbi moje bračne družice, već pomenuti snimci iz kujne sa odjavom spikera Dakovića takođe su se našli na CD, uz mnoštvo kojih krateža za koje sam u ono doba mislio da me predstavljaju boljim nego što jesam; roditelji su u to vreme bolesni, ali još ne tako kako će biti, ja im to puštam, moja mati uživa i svakog novog artistu prehvaljuje, kad se čuje sa kauča na kojem je moj otac: "Svi toliko lepo pevaju, a nema siromašnije porodice!"

UMETNOŠĆU O NAUCI

NA IZLOŽBI: Lomljenje leda, rad Žizele Nunjes

Tri najznačajnije evropske naučne institucije udružile su se u jedinstvenom spoju sa osam kulturnih i naučnih tačaka Evrope sa ciljem uspostavljanja novog modela povezivanja i predstavljanja nauke i umetnosti. Interdisciplinarnost kao način razmišljanja, legitiman je model za pristupanje procesu koji bi mogao da bude logična posledica razvoja čovečanstva u 21. veku.

Okrvir za realizaciju ovako ambicioznog i složenog koncepta predstavlja jedna od najuzbudljivijih evropskih inicijativa naslovljena *Art & Science* u kojoj je partner i Centar za promociju nauke (CPN) iz Beograda – *Evropska mreža digitalne umetnosti i nauke*. U pitanju je veliki projekat saradnje (finansiran kroz EU program “Kreativna Evropa”) a inicirala ga je najznačajnija svetska institucija koja u svome radu spaja umetnost, nauku i nove tehnologije – Ars elektronika iz Linca. Pored sedam inicijalnih partnera u koje spada i CPN, fokalne tačke projekta na kojima, zapravo, počiva čitav koncept jesu tri najveće evropske naučne institucije, CERN, Evropska svemirska agencija (ESA) i Južna evropska opservatorija

(ESO), sa svojim grandioznim teleskopima razbacanim po visoravnima pustinja Atakama u Čileu. Iako donekle apartne i aktivne unutar projekta, tek u domenu naučnog mentorstva ove ustanove zapravo pružaju čvrstinu i jasan karakter čitavoj strukturi. One, međutim, i same pokušavaju da u svome radu identifikuju otiske onih postupaka koje možemo pronaći i u naučnim i u umetničkim istraživanjima. Drugim rečima, CERN, ESA i ESO žele potvrditi svoje kreativnosti koja ih je dovela do otkrića Higsovog bozona ili interneta, da navedemo samo ta dva, možda i najpoznatija, a sasvim krajnja slučaja.

Sa umetničke strane, osnovno jezgro projekta čine četiri kruga otvorenih poziva za umetnike, koji donose mentorske boravke u CERN-u, ESA ili ESO-u, uz potonju produkciju tako osmišljenih radova u razvojnom odeljenju Ars elektronike, *FutureLabu*. Tokom jednomesečnog boravka, umetnici razvijaju svoje ideje i radove sa naučnikom koji im je dodeljen kao mentor, shodno preferencama i zamislima. Njihovo zajedničko istraživanje zasnovano je na unapred osmišljenim konceptima, no krajnji rezultat zapravo umnogome

zavisi od uspostavljene saradnje, i realnog dodira i razumevanja između umetnika i naučnika.

UNIVERZALNO SVAŠTA

Izložba “Art & Science” koja će se održati u Galeriji “Podroom” Kulturnog centra Beograda od 7. do 27. aprila 2016, predstavlja premijernu izlagačku aktivnost ovog projekta u kojoj se susreću radovi domaćih umetnika, pobednika nacionalne selekcije za 2015. (Aleksandra Jovanić, Bogdan Stefanović), sa delima gostujućih umetnika, priznatih imena svetske *Art & Science* scene.

Prva zvezda izložbe svakako je britanski studio *Universal Everything*, koji od 2004. godine vodi umetnik i dizajner Met Pajk. Poznat po komercijalnim radovima za najveće svetske korporacije poput Epla, Majkrosofta ili Vodafona, studio uspešno balansira u kombinovanju klasičnih umetničkih elemenata – savremenog plesa i zvuka – sa mehaniziranim strukturama koje zadržavaju unutrašnji humani karakter. *Universal Everything* se na beogradskoj izložbi predstavlja sa dva video-rada (*Walking City*, *Presence*),

Izložba "Art & Science" u Galeriji "Podroom" Kulturnog centra Beograda, koja se otvara u četvrtak 7. aprila, donosi radove domaćih i stranih umetnika nastale pod mentorstvom naučnika i sa ciljem uspostavljanja novog modela povezivanja i predstavljanja nauke i umetnosti, a realizovane u saradnji sa CERN-om, Evropskom svemirskom agencijom i Južnom evropskom opservatorijom

Figurice sa 3D štampača, Studio Universal Everything

kao i sa armadom robotičnih figurica napravljenih na 3D štampaču – *Voxel Posse*.

Veoma zanimljivu, multifunkcionalnu i intrigantnu instalaciju predstavlja rad Vernerja Jauka iz Austrije, profesora Tehničkog univerziteta u Gracu. Njegov *iHome* nije samo mali raj za svakog poštenog štrebera kome umrežavanje predstavlja vrhunac životnih zadovoljstava. Autor, zapravo, obrnutim postupkom tretira hedonizam kao elementarnog pokretača čovekovih postupaka i načela, koji, u spoju sa svim raspoloživim tehnologijama, definiše i određuje ambijent koji čovek ispunjava, odnosno ambijent koji *nas ispunjava*, u zavisnosti od perspektive.

Velika instalacija intimnog prostora u dijalektičkom je odnosu sa delikatnom postavkom Portugalke Žizele Nunjes posvećenom jednom od najvećih globalnih izazova – klimatskim promenama i topljenju ledenih polova. Broj koraka i nogu koji zauzimaju podnu projekciju njenog rada *Break the Ice* naizmenično stvaraju ili urušavaju led; bez direktnog kontakta, u stanju smo da kontempliramo nad čistom belinom ledenog pokrivača: pod našim nogama, međutim, led

nestaje uz krckanje koje stvara eho negde duboko u našoj s(a)vesti...

MAKROMIKRO KOZMA

Iz Francuske nam dolazi Sedrik Brandili. Njegov *Architectural SonarWorks* minuciozna je partitura napisana nad mapama velikih gradova. Zvuk boji i daje punoću prostoru ispunjenom objektima koji su od prirode sačinili urbane celine naših naseobina. Koliko je grad veći a njegova struktura složenija, time se i njegov zvuk iz ravnih tonova seli u prostore složenih zvučnih zapisa.

Domaći radovi tretiraju pitanja makro i mikro kosmosa. *Imaginarne mape* Aleksandre Jovanić nude lična sazvežđa, skupove zvezda definisane na osnovu kratkog upitnika koji svaki posetilac popunjava pre "ulaska" u sam rad. Tako *sačinjena* sazvežđa zapravo komuniciraju sa okvirima i temama društva i vremena u kojima živimo. Posebnu vrednost Aleksandrinom pristupu pruža činjenica da je autorka najpre završila osnovne studije na Matematičkom fakultetu, a zatim i doktorirala digitalnu umetnost na beogradskom Univerzitetu umetnosti.

Architectural SonarWorks, rad Sedrika Brandilija

Mladi Bogdan Stefanović (1993), student master studija novosadske Akademije, u svojoj *Odaji frekvencija* "hvata" nevidljive čestice i zvukom obeležava interakciju ljudskog tela u naizgled praznom prostoru *naseljenom* nevidljivim česticama. Takva realnost je – umetnik to naglašava – izvan granica naše percepcije, i zato je neophodan pokušaj izmeštanja iz datosti kako bi se sagledala sredina koju zauzimamo.

Izložba u Galeriji "Podroom" izuzetna je prilika da se naša publika susretne sa radovima i pristupima koji nisu u dovoljnoj meri zastupljeni niti prepoznati u našoj javnosti. Iako nekolicina umetnika iz Srbije ima zavidnu reputaciju na evropskom, pa i globalnom nivou (Dragan Ilić, Nataša Teofilović, Boromir Doringen...), stiće se utisak da je ono što nedostaje zapravo organizovana, sistemska podrška umetnicima koji hrabro zalaze na teritoriju savremene nauke. Deluje, stoga, da je Evropska mreža digitalne umetnosti i nauke pravi okvir za smeštaj ovakvih i srodnih postupaka kojima, moguće je, možemo definisati prostor, vreme i izazove evropskog dvadeset i prvog stoleća.

DOBRIVOJE LALE ERIĆ

Njegova duša (le)bdi nad

Kovač je vratio dug svakom prijatelju. O tome svedoči i ova, poslednja Mirkova knjiga. Knjiga koja se koleba, njiše između memoara, autobiografije i romana

Piše: **Božo Koprivica**

Počeću iz kornera, iz efea: Kako Kovač pokazuje nostalgiju na gospodski, diskretan način za gradom u kome je živio tridesetak godina. Iako je iz Beograda izgnan od fašističke vlasti i kulturne čaršije. One čaršije iz Andrićeve kasabe. Kovač je u mladosti proveo desetak dana u Neuropsihijatrijskoj bolnici na Guberevcu da bi se oslobodio vojske. Na kliniku ga je primio (njegov) prijatelj dr Ilić. Bio je li panj. Kovač je prozor s rešetkama držao stalno otvoren. Cvjetale su lipe. U nozdrvama i plućima osjećao je ugodan miris.

Kovač kaže da sjećanje na Beograd sve više bleđi, ali da je u ovom gradu imao velike prijatelje, ljubavi, čudesne događaje...

Miris lipa, koje su cvjetale uz prozor umobolnice ostao je kao neki stih u njegovoj duši. Kad je osjetio miris lipe daleko od Beograda u društvu novih prijatelja, Kovač je zaplakao. Suza(e) kao nebo nad Berlinom. Kovač je vratio dug svakom prijatelju. O tome svedoči i ova, poslednja Mirkova knjiga. Knjiga koja se koleba, njiše između memoara, autobiografije i romana. Memoari – nije ro u Kovačevom (književnom) nervu.

Kao dječarac on je letnje ferije, najmanje dva, tri tjedna provodio kod bake u Klobuku, u Hercegovini. Baka je držala pčele, nekoliko košnica. Jedno jutro roj pčela iz jedne košnice pobegao je u šumu. Baka i dječak našli su roj na jednom drvetu. I pokušavali da onomatopejom vrata pčele u dubovinu košnice r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r. Ali nije išlo. Onda se Kovač sjetio pjesme svog duhovnog oca Tina Ujevića i počeo da govori stihove:

*U prozore i vratnice
Lupa bura tmurnih ura
Dršču male dvokatnice
Bura. Bura. Bura. Bura.*

Tada je nekoliko pčela umiljelo u ljubicom namirisanu dubovinu, a za njima je složno uletio cijeli roj.

Kad smo vrcali med to nam je bila najrodnija dubovina, pa sam taj eliksir nazvao medom poezije.

Ovo je definitivno roman. Sad bi se otrgla fusnota o pčelama, od Vergilija do Osipa Mandeljštama. Teško je doleteti:

*Uzmi na sreću iz mojih dlanova
Malo sunca slatkoga meda
Kao što narediš pčele Persefone (...)
Uzmi za sreću divlji poklon moj
... kolajnu od mrtvih
Pčela što med pretvoriše u sunce.*

U dugim montenegrinskim razgovorima Beograd–Rovinj Kovač je pričao da prije nego što sjedne za radni sto, pročita nekoliko pjesama. I ostane mu u sluhu jedan stih, kao kristalna nota, koji se ponavlja ceo dan.

Nije slučajno Kovač izabrao stih Česlava Miloša:

*Nisam znao da brda
Berklija biće poslednja.*

Znao je Kovač da odlazi...

Imao je Kovač još jedan ritual bez kojeg nije mogao: gledao je kroz prozor na pučinu kako plovi neka brodica, a neki tanker nestaje na obzoru. Znao je da netko to gleda poslednji put. *Spokojno dišu mora grudi...* Slutio je da se bliži taj dan. Kovač je rešio da ode otmeno. Viteški. Da ostavi svedočanstvo o prijateljima. Kao kád i kao san. Da stavi žig na to prijateljstvo. *Jer sve iščezava, a ostaje samo prostranstvo zvezde i sam Kovač.*

Ostali su portreti njegovih prijatelja. I ja za ovu priliku izdvajam četiri: Torija Jankovića, doktora Ilića, Leonida Šejke i Dragana Lubarde. Al' evo pre prvog portreta jedna fusnota.

Kovač je svojim najboljim prijateljima Kišu i Pekiću bio odan i u žanru bolesti. Kad mu je dijagnosticiran rak Kovač čapkunski i sjetno veli: "Bota, zar bi bilo u redu da izneverim Danila i Peku..." Ili: *Na lakom vazduhu flaute rastvori bisera bol,*

/ U plavu plavu boje modrine mora upila se so. Jeste to prijateljstvo bilo čisto, večno, ko biser, bol, so, more.

Kao važan deo ličnog prtljaga Kovač je u hladni Rovinj, zima 1991, doneo fasciklu (fascikle) sa požutjelim listovima, njegovim i njegovih prijatelja... U tim fasciklama bila je ispisana teka. Tek – kupljena u Veneciji. Tek se rimuje sa Šejka. Listovi iz rokovnika, reči, reči, reči na lekarskim receptima, kafanskim računima.

Torija Jankovića upoznao sam kao dječak, letnje ferije u Beogradu. Moj brat Vojin bio je prijatelj sa Dujom i Pavlom Vuisićem. A Tori je sa Vuisićima bio kum, mislim, u svakom slučaju prijatelj.

Voleo sam prvi igrani film Žike Pavlovića *Povratak*, o beogradskom podzemlju. U tom filmu igralo je pola članova Mediale: Šejka, Lubarda, Ljuba Popović. Igraju (i) na fudbalskom igralištu po snegu. Za taj film Tori je napisao odličan scenario. Janković je bio glumac, režija će doći kasnije. Bio je lep čovek s nekom sjetom na licu i ciničnim, podrugljivim osmehom...

Kovač (u romanu) otkriva Torija kao pesnika neobičnog dara. Nije želeo da objavljuje pesme. Pisao je za svoju dušu i đubrište. Tori je bio zaljubljen u studentesku Muzičke akademije (ili je to bila njegova opsesija sa kutijom za violinu). Kovač je video Torija, u jedno predvečernje, ispred ulaza u Radio Beograd. Bio je usplahiren. Video je studentkinju kako je nestala u vratima Katoličke crkve Sv. Petra u Makedonskoj ulici. Pohitali su njih dvojica do crkve. Nigdje žive duše. Služba je bila završena. Tori je "iz ruke" na konobarskom računu napisao pesmu i hteo da je stavi na oltar. Kovač mu je istrkao, oteo taj papirić. I u praznom hramu pročitao pjesmu. Čujem Kovačev glas u crkvi:

*Trepnuh ne videh
kako si ušla u moj život,
voljena*

ovim gradom

*Zaspah, ne videh
veličanstveni događaj.*

*Sad sam budan,
čekam da me poljubi u usta
Ona ili Smrt,
obe su moja ljubav.*

*Trepnuh, ne videh,
zaspah zauvek.*

*Tvoj mrtvi zaručnik
sin Ljubavi.*

Prijateljstva kopne kao snijeg. To su reči Kovačevog oca. Prijateljstvo Torija i Mirka počelo je da bleđi zbog periferijske konobarice, lepe Zoje, koju je Tori, u tajnosti, prstenovao.

Iako se gotovo više nisu viđali Tori je dao Mirku na čitanje scenario za film *Krvava bajka*. Kovač je imao neke primedbe na scenario i to je Torija kosnulo: "Ne želim od tragedije da pravim grotesku. Ja volim svoj narod." Kovač je već stekao filmsku slavu. Film Bate Čengića po Mirkovom scenariju bio je kandidat za jednu od nagrada u Kanu, ali su te 1968. studenti počistili festival kao malograđansku paradu. Film Krsta Papića *Lisice*, po Kovačevom scenariju, dobio je Zlatnu arenu u Puli, a Torijeva *Krvava bajka* Srebrnu arenu.

Nekoliko dana posle Mirko na terasi Gradske kafane stavlja ruku na rame Toriju, želi da mu čestita. Tori izmakne rame i prijateljska ruka ostaje da visi.

"Pokrali su me braća Hrvati, bolji je moj film."

Iskopnilo je prijateljstvo.

Osam godina kasnije na terasi hotela "Argentina" u Dubrovniku glumac Ljuba Tadić stavlja ruku na rame Kovaču: "Ubio se Tori Janković, moja kragujevačka budala... Znam da ste bili bliski..." Kovač je hitro ustao od stola i spustio se do stije-
na na morskoj obali. I plakao. Nikad mu

Tori nije bio bliži. Da srce srca se postidi, da groznica pokrene val morski.

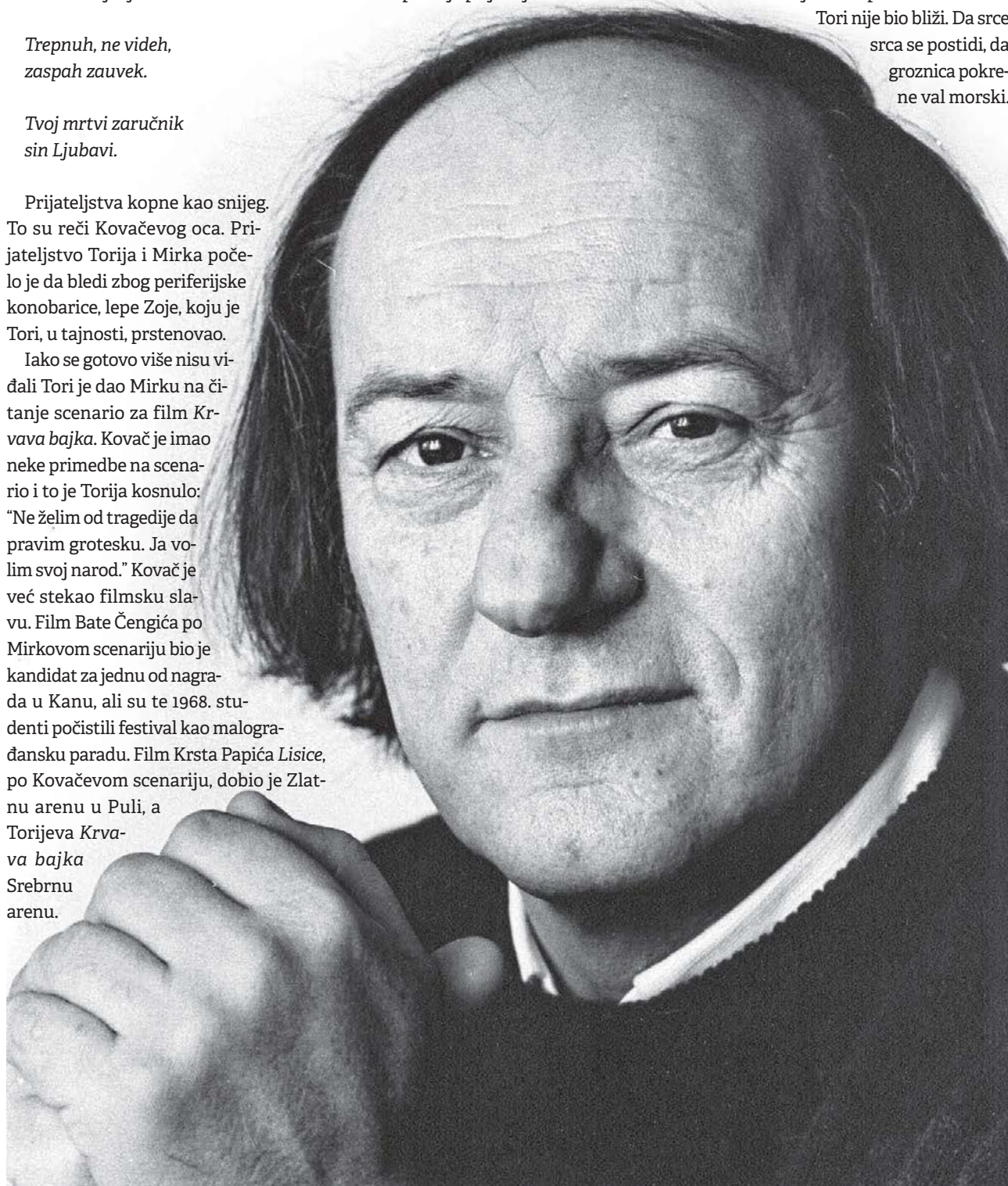

Foto: Goranka Matić

Kapela je bila prazna... Na sredini kapele bila su tri spojena stola pokrivena starim novinama. I dok su luđaci stavljali Kočića na stol iz njegovog džepa ispala je jabuka i otkotrljala se prema kutu gdje su stajale slike svetaca skinute sa zida... Nitko od prisutnih nije potražio za jabukom... jedino je onaj bolesnik koji bješe umislio da je Isus podigao jabuku sa zemlje i rekao da ta vočka pripada samo bogovima i pozvao luđake da izađu iz kapele...

Kada su ličioc ušli u kapelu i počeli sa krečenjem nisu nimalo bili začuđeni što je na stolu ležao mrtvac, pa su ga

samo prekrili starim novinama, nije im smetao tu na sredini kapele, čak su stolovi korišteni da se na njih stave manje dvorake stube, kad se bijelio strop.

U predahu dok su ličioc užinali otkrili su pokojnika... jedan je moler popravio i zasvrldao brkove umrloga..."

Majstor Kovač na delu, majstor lirske groteske kao da piše filmsku scenu za Federika Felinija. Kočića i njegovog dvojnika igrao bi Rod Stajger, a dr Ilića Donald Saterlend.

Crtež tušem "Prijatelji pod staklom" zauzima posebno mjesto u Kovačevoj radnoj sobi u Rovinju. Portret Dragana Lubarde napisan je kao istorija jednog crteža. Ili kako je nastajao taj crtež 14. ožujka, 14. marta 1967. u Beogradu. Dragan drži pero za tuš i šuti dva sata, jer pero ne trpi reči. Crtež je započet u Gradskoj kafani – vide se glave dva prijatelja... A onda su prešli u hotel "Mažestik", na sto su stavili nekoliko metalnih novčića. To nije dovoljno ni za jednu kafu, gladni su. Defiluju poznanici, prijatelji, i svako nekim delom tela ili kostima postaje detalj crteža. Samo za likovnog kritičara lista "Komunist" nema mesta. On je ništa, govno, kaže Lubarda.

U hotel ulazi jedan otmen gospodin, jugoslovenski konzul u Njemačkoj, Dalmatinac, prilazi njihovom stolu i zamoli Lubardu da otvori mapu, njegov čuveni blok. Konzul izabere nezavršen crtež.

Taj je skuplji jer mi uskraćujete zadovoljstvo da ga završim.

Onda, odustajem.

U redu, kaže Lubarda.

Konzul se šali, ceni Draganovu otmenost. Sad su dvojica prijatelja vlasnici malog bogatstva i prelaze u restoran. Gozba od delicija. Pahulje snega dočekale su ih na izlasku iz "Mažestika" i kreće odiseja po beogradskim kafanama. Crtež je završen u noćobdijskoj kafani "Zmajko" u Drinčićevoj ulici. U šest sati ujutro. U to doba trepere živci i neko uvek pokuša da napravi scenu. Poznati satiričar i cinkaroš prisluškuje razgovor dvojice prijatelja. I provocira. Mirko bi to rešio tučom. Dragan ga stišava: ritualno, poklanja mu crtež. Kaže Kovaču

da ne bi nikad završio crtež da on nije bio dan i noć pored njega. "Ja ne poklanjam crteže jer su krvavi, iščupani iz utrobe." Tako je Lubarda, odrastao u domu za ratnu siročad, crtao i živeo. Igrao je do poslednjeg daha. Znam to, igrao sam s njim lopete na Kalemegdanu. Pamtim jedan njegov gol oksfordom, iz mrtvog ugla, na moj pás preko celog igrališta. Lopete smo, taj dan, igrali po velikom pljunku.

Dan uoči Mirkovog odlaska u Zagreb, Lubarda ga je zamolio da odu na sahranu njegovog prijatelja. To je bio pjesnik Ajtić. Taj tihi, sjetan čovjek sjedio je često pored Dragana u Kolarcu. Jednom je, nehotice, prosuo tuš po Draganovom crtežu. I to je jedini Lubardin crtež sa crnom mrljom. I taj crtež kupio je konzul, Dalmatinac.

Zar se ne plašite te mrlje smrti?

Ja u toj mrlji ništa zlokobno ne vidim, samo osećam bol dok gledam taj crtež.

Dragan je bio ubeđen da je galopirajuća bolest njegovog prijatelja počela kad se tuš prolio po crtežu. A tu brzu smrt Lubarda je predvideo.

Napustili su salu za kremaciju pre nego što su grobari spustili kovčeg s pesnikovim telom. Otišli su do Tašmajdanskog parka i sjeli u baštu "Poslednje šanse". Simpatičan dečak prišao je njihovom stolu i zagledao se u Draganovu bradu. Lubarda između Leonarda i Dostojevskog. A kad je mlada, zanosna mama došla da odvede dečaka, dvojica prijatelja počela su da vragolane. Prvo Lubarda: "Malo smo žalosni, majko. U ovom času naš se pokojni

prijatelj prži na roštilju." I Kovač u terci: "Cvrči telo." Mama je uzela dečaka za ruku, nasmešila se, znala je da dva erotomana gledaju za njom. Dragan je otvorio blok našao crtež sa Ajtićevom mrljom. Mrlja kao hijeroglif. I na crnu mrlju stavio dlan.

Selidbu u Rovinj Boba i Mirko pripremali su u tajnosti. Mirko se bio sklonio u Bobin atelje na Zvezdari, kod njene porodice. Noć prije odlaska Kovač je poželio da odu do stana, u naselju Medaković, mislim Braće Srnić 6. Da li će tu jednom stajati neka ploča: Ovde je živeo veliki pisac Mirko Kovač... To je poslednja beogradska adresa. Mirko je seo u kola maskiran, da izbegne da ga prepozna neki radikal-ski četnik. Nije imao snage, pre srca, da se popne do radne sobe u gornjem delu ateljea. Odjeknuo je telefon u praznom stanu. Boba je dala znak Mirku da ne dira telefon, a on je stišao zvonice i podigao slušalicu.

Zovem iz groba.

Ni ja više ne stanujem ovdje.

I ovde je pusto i mračno. Još nam prete da će nam prekinuti telefonske veze sa živim svetom.

Tako su razgovarali samo Kovač i Lubarda. Još su progovorili po koju reč, a onda su glasovi počeli da se udvajaju, zakrčalo je, i Mirko je spustio slušalicu. Bio je radostan što je poslednji čovek sa kojim je razgovarao u Beogradu bio njegov prijatelj, Dragan Lubarda. A nisu se čuli i videli dve cele godine. Tko je to tako uredio? Ne znam. Netko jeste...

Kad sam od Kovača dobio na ruke rukopis romana *Vrijeme koje se udaljava* pozvao sam Lubardu da ga obradujem. Već poslije prve rečenice: "To je Mirko..." "Nene-ne. Prestani. To me uzbuđuje, srce će početi da damara, ne mogu da izdržim..."

Dragan Lubarda, taj genije linije (i beline), koji je presudno uticao na neke darovite studente na Likovnoj akademiji, nije dobio u Beogradu monografiju. Ali je dobio više od monografije, portret koji je o njemu napisao Mirko Kovač. Med poezije jednog crteža kojim ga je darivao Mirko Kovač, njegov prijatelj.

Jedino će prijateljstvo i ljubav sve nadživeti.

I meni je u plućima ostao onaj miris lipe. Ili da završimo veselije.

Pa krenućemo u nesanici

Da se skrijemo na stanici.

Adio Vam Šjor Kovač.

Potruga za samurajima

Nema nijednog velikog istorijskog događaja iz prošlog veka koji se nije najdirektnije dotakao Miloša Crnjanskog: u Prvom svetskom ratu je vojnik u austrougarskoj armiji, između dva svetska rata je veoma aktivan ne samo u književnom već i u političkom životu, pred Drugi svetski rat je na diplomatskom položaju u Berlinu i Rimu, tokom Drugog svetskog rata je pri izbegličkoj vladi u Londonu... Zato je priča o njegovom životu – priča o njegovom vremenu

S obzirom na to da je debitantski igrani film Danila Bečkovića *Mali Budo* jedan od najgledanijih filmova naše kinematografije, spekulisalo se da će njegov drugi film biti *Mali Budo 2*, i da će se gledaoci regiona opet smeјati dogodovština mladog Crnogorca u Beogradu. Međutim, Bečković se nedavno pojavio sa dugometražnim dokumentarnim filmom *Crnjanski* o životu ovog klasika srpske književnosti, dakle s formom i temom od koje se ne može očekivati da dostigne popularnost *Malog Buda*.

Crnjanski je premijerno prikazan krajem prošle godine na festivalu "Prvi kadar" u Istočnom Sarajevu, a zatim prošlog meseca u Parizu na filmskom festivalu "Evropa oko Evrope". Srpska premijera je najavljena na festivalu "Beldoks" u Beogradu, ovog maja. Kad će biti premijera drugog igranog filma Danila Bečkovića, *Jesen samuraja*, čije je snimanje na polovini – ne može se precizirati.

"VREME": Ekranizacija života Miloša Crnjanskog ima manje šanse na veliku gledanost od priče o junaku *Malog Buda*...

DANILO BEČKOVIĆ: To ne znači da je život Miloša Crnjanskog manje zanimljiv! Mi ga znamo kao velikog pisca i pesnika, a on je bio i diplomata, novinar, avio-entuzijasta, učesnik u dvoboju, fudbaler, slikar, knjigovođa, profesor u srednjoj školi... Njegov život kao da je priča nekog avanturističkog romana.

Zašto onda niste snimili igrani film o njemu pa da ljudi saznaju ko je Crnjanski? Zašto dokumentarni film, kad je to manje popularna forma od igranog?

Dokumentarni film nam je omogućio da govorimo o celom životu Miloša Crnjanskog. U igranom filmu bi morali da se opredelimo za neku epizodu iz njegove biografije, a to nismo želeli jer bi nešto

Foto: Marko Rupena

važno sigurno ostalo neizgovoreno. Život Crnjanskog je nemoguće razumeti bez istorijskog konteksta, a to je lakše i tačnije pokazati u dokumentarnoj formi. Nema ni jednog velikog istorijskog događaja iz prošlog veka koji se nije najdirektnije dotakao Miloša Crnjanskog: u Prvom svetskom ratu je vojnik u austrougarskoj armiji, između dva svetska rata je veoma aktivan ne samo u književnom već i u političkom životu, pred Drugi svetski rat je na diplomatskom položaju u Berlinu i Rimu, dva "najzanimljivija" grada u tom trenutku, tokom Drugog svetskog rata je pri izbegličkoj vladi u Londonu... Zato smo njegovu biografiju posmatrali kroz širu sliku istorijskih događaja. Bavili smo se i time šta je značilo biti Prečanin u Austrougarskoj, zatim velikim lomom koji se desio u kulturi Evrope nakon Prvog svetskog rata... Na primer, taj period u istoriji Srbije kao da je izbrisan iz nacionalne svesti – mislim da nam je bliži Prvi srpski ustanak nego tih nekoliko decenija između dva rata. Takođe, nepoznat nam je i život u emigraciji u prvim decenijama nakon Drugog svetskog rata. Mi znamo šta emigracija znači danas, ali kako je živela naša dijaspora četrdesetih, pedesetih ili šezdesetih godina prošlog veka, gotovo da se ne zna. Ne zna se ni do koje mere je povratak Crnjanskog u zemlju bio uslovljen istorijskim okolnostima. Pregovori su trajali godinama, on se dvoumio, trebalo je sačekati pogodan momenat da ljudi u vrhu komunističkog režima prihvate povratak čoveka koji je bio povezan sa izbegličkom vladom i sa kojim su se između dva rata mnogo sukobljavali. Crnjanski je voleo da se meša u politiku, a i iz njegovog dela se može pročitati jasan politički stav o periodu kojim se bavi – na primer u *Dnevniku o Čarnojeviću* i u *Seobama*, a najviše u *Lirici Itake*. Eto, u tom smislu priča o njegovom životu nije samo priča o njegovom životu.

Da li se film bavi i književnim delom Miloša Crnjanskog?

O njegovom delu u filmu govore stručnjaci, onoliko koliko je to bilo moguće u filmu od sto minuta. O Crnjanskom su napisane cele biblioteke, ali filma koji bi se bavio njegovim životom, koliko ja znam, nema – ili bar nema odavno. Svaka njegova knjiga bi mogla da dobije poseban film i kada bi svaka dobila onoliko vremena

koliko zaslužuje, morali bismo da napravimo ceo serijal.

I šta u svoj toj priči o Crnjanskom može da zainteresuje uglavnom mladu publiku *Malog Buda*?

Crnjanski je pisac za mlade, pisac mladalačkih zanos, rodoljubivih i ljubavnih, a poeziju najviše čitaju i najviše pišu mladi ljudi. Ako reditelja *Malog Buda* zanima Crnjanski, ne vidim zašto ne bi zanimao i njegove gledaoce. A oni stariji, koji ga poznaju na osnovu njegovih knjiga, videće Crnjanskog kako ga nisu zamišljali. Čuo sam priču da je jednom u Londonu Crnjanskog upoznao neki naš čovek. Kažu mu: "Ovo je Miloš Crnjanski", a on kaže: "Nemoguće! On je visok i plav!" I čini se da je to bio čest slučaj, da su njegovi čitaoci često bili pomalo iznenađeni kada bi ga videli uživo. Pisac Crnjanski je, izgleda, bio nešto viši od čoveka Crnjanskog.

***Mali Budo* je svrstan u repertoarski film, to podrazumeva veliku gledanost u bioskopima. Zašto ste uopšte snimali repertoarski film u zemlji bez bioskopa?**

Repertoarski film je jedna od najjačih tradicija našeg filma. Filmovi Slobodana Šijana i Srđana Dragojevića na primer su rado gledani, a spadaju u naše najbolje filmove. Otkako se umesto "repertoarski" pojavio čudan termin "komercijalni film", film koji prodajom karata isplaćuje svoju proizvodnju, to postala neka pežorativna kategorija. Hoće se reći da ništa što je komercijalno uspešno ne može biti i kvalitetno. To što je neki film rado gledan, ne oduzima ništa od njegovog kvaliteta. Što se tiče bioskopske situacije u Srbiji, kao što svi znamo, ona nije sjajna. Beograd nema problem sa bioskopima, možda ih čak ima više nego pre. Multipleks u Tržnom centru Ušće ima 11 sala, tu su i sale u Delta sitiju, Rodi, Domu sindikata, i Takvudu, bioskopske sale imaju Kolarac, Kinoteka, Dom omladine... Sad je i Pančevo dobilo multipleks. Ali postoje gradovi u Srbiji koji nemaju nikakvu bioskopsku salu, ili su one jako loše. Mi smo sa *Budom* prošli skoro celu Srbiju i videli da ima mesta u kojima nikad nije viđeno bioskopsko platno, u kojima je bioskop putujuća atrakcija kao što je bio u vreme braće Limijer. U Sremskoj Mitrovici je film prikazan u sportskoj hali, Valjevo nema nijedan, a Šabac ima jedan mali bioskop koji

ne može da zadovolji potrebe tog grada. U 21. veku je nezamislivo da grad nema bioskop. Isto kao što se podrazumeva da imate tekuću vodu i struju, tako se podrazumeva da imate i bioskop. To nije ni toliko skupo niti toliko neisplativo da jedan grad od 100.000 stanovnika ne bi mogao da podnese taj teret.

***Mali Budo* se voli zbog humora i zbog crnogorskog mentaliteta. Ocenjeno je da posle filmova *Živka Nikolića* još nije bilo filma koji daje autentičnu sliku o Crnogorcima. Scenario ste pisali Dimitrije Vojnov i vi. Vi ste rođeni u Podgorici?**

Jesam, tamo sam završio i osnovnu školu i gimnaziju, što znači da imam neposredno iskustvo za *Malog Buda*. U crnogorskom mentalitetu se susreću realizam i joneskovski apsurd i zato je on tako zahvalan za komediju. Još kod Nušića se pojavljuju likovi Crnogoraca, tako da je u pitanju humoristička tradicija koja je već jako duga, i skoro podjednako jasna i prijemčiva, i onima koji jesu i onima koji nisu iz Crne Gore. Moguće je da u filmu ima nekih šala koje će publika iz Crne Gore bolje razumeti nego u ostatku srpskog naciona. Ali, Crnogorci su u stvari samo deo srpskog naroda gde su naše zajedničke mane i vrline ne možda izraženije, ali zato jasnije vidljive. Prosto, Crnogorci su ekstrovertniji od ostalih Srba. Zanimljivo je da publika u Srbiji i Republici Srpskoj nije izlazila iz bioskopa sa komentarom "vidiš kakvi su Crnogorci", nego sa komentarom "vidiš kakvi smo mi". Namera filma nije bila ismevanje, niti smo mi pozvani da kritikujemo. Film je rađen bez mržnje, možda je na momente bezobrazan, ali svakako nije ciničan.

Izbrojano je 400.000 gledalaca *Malog Buda*. Koliko od toga ih je bilo u Crnoj Gori?

U Crnoj Gori ga je videlo šezdesetak hiljada, to je deset posto celokupnog stanovništva, što nije malo. Dobio sam iz Smedereva fotografiju grafita na kome piše "Mali Budo". To mi je za sada najdraža pohvala.

Ovih dana ste dosnimali nedostajuće kadrove iz prve polovine materijala za film *Jesen samuraja*, i ne znate kad ćete ga nastaviti. Zašto reditelj, čiji je prethodni igrani film postigao veliki uspeh, ima problema da dovrši svoj drugi film? Vaš primer

je dobra ilustracija za problem prva dva filma mladih reditelja u Srbiji.

Drugi film nije samo moj problem, u našoj kinematografiji je prethodnih godina debitovalo jako mnogo reditelja, a jako malo njih, čak i onih sa uspešnim filmovima, je dobilo priliku da nastavi da radi. Čini mi se da je deo problema u tome što se očekuje da već prvi filmovi budu remek dela, pa smo skloni da brzo otpišemo nekoga ko je omanuo na debiju, ali ako pogledamo filmografije velikih reditelja videćemo da su često tek četvrti ili peti film oni po kojima ih pamtimo. A mislim da se deo mojih kolega prosto umori kad jednom prođe kroz produkciju igranog filma u Srbiji. *Malog Buda* smo snimali od oktobra 2012. do jula naredne godine zato što su sredstva sporo pristizala. Mislili smo da će posle *Buda* biti lakše, međutim, pomoć za *Samuraja* je duplo manja od one, i to skromne, pomoći koju smo dobili za *Buda*, a snimiti film u Srbiji bez državne pomoći je maltene nemoguće...

...a te pomoći nema, znači opet je država kriva...

...Reći ću vam u kom smislu. Najlakše je odvojiti novac za film i proslediti ga Filmskom centru Srbije da ga podeli. A to nije kulturna politika. Kakve filmove želimo da pravimo, šta su nam ciljevi, kome su ti filmovi namenjeni, šta želimo njima da postignemo? Niko se time ne bavi. Hrvatski audiovizuelni centar je uspeo da podigne proizvodnju na ozbiljan nivo, što se videlo i po nagradi u Kanu filmu *Zvikan*. Filmski centar Srbije je nedavno dobio novo rukovodstvo, i ja se nadam da će stvari krenuti u dobrom pravcu. Repertoarski film je u prethodnim godinama bio sasvim zapostavljen, što znači da je publika koju takav film zanima prepuštena stranoj produkciji, iako je Srbija jedna od retkih zemalja u kojoj je domaći proizvod uvek bio popularniji od uvoznog. Da parafriziramo Crnjanskog, preta nam opasnost da postanemo kolonija stranog filma. Pritom, ne treba misliti da se repertoarski film može praviti bez državne pomoći. Činjenica da je *Budo* bio bioskopski uspešan, ne znači da je zaradio velike pare. Najveći deo prihoda od zarade je otišao u vraćanje dugova iz produkcije. Ukratko, da *Mali Budo* nije bio tako uspešan koliko je bio, producent Marko Paljić i ja bismo sada bili u velikoj nevolji. U snimanje *Samuraja* smo

ponovo krenuli kockarski, ali se nadamo da ćemo ga završiti. *Samuraja* radi gotovo ista autorska ekipa s tim što je scenario pisao Dimitrije Vojnov, bez mene, a i glumačka ekipa je gotovo ista kao u *Malom Budo*: Petar Strugar, Hristina Popović, Sergej Trifunović... To je romantična komedija sa borilačkim veštinama. Kao i *Mali Budo*, i *Jesen samuraja* je mešavina žanrova, ali je stilski mnogo drugačiji. *Budo* je tražio smeh svih 95 minuta, a ovaj film je mirniji, nežniji, romantičniji. To je priča o čoveku koji završava sportsku karijeru u tridesetoj i koji nije stekao nikakve druge veštine ni dovoljno novca kako bi mogao dalje da živi. On ume samo da se bije. I, kad upozna samohranu majku s sinom, kako bi prehranio novu porodicu, mora da se upusti u neke polulegalne borbe. Kad se ovako prepričava, film deluje ozbiljno iako nije. Dimitrije Vojnov je poznat da piše komedije u kojima nije sve u jurenju gega i vica, već komično proističe iz priče i likova filma.

Zašto niste, umesto karatea, izabrali da se glavni junak bavi nekom domaćom borilačkom veštinom?

Zato što je karate odavno postao i naš sport. Karate je odavno prešao granice Japana, a karate je i deo filmske tradicije. To je sport s kojim se ceo svet upoznao preko filma. Borilački filmovi se snimaju i danas, ali ne izazivaju onu vrstu senzacije kao pre 30 godina, ne nose onu vrstu romantike koju su imali kad se pojavio, na primer, *Karate Kid*. Vladica, glavni junak *Jeseni samuraja*, odrastao je gledajući filmove kao što je *Karate Kid*, na njegovo shvatanje života i sveta je više uticao film nego lično iskustvo.

Na pitanje ko su samuraji, u jednom intervjuu ste izjavili da su to "ljudi koji rade pravu stvar, a ne moraju. Pre svega oni koji čuvaju Kosovo i Metohiju." Zašto ste izabrali baš taj primer?

Imam prijatelje koji žive u Gračanici, Ži-vojin Rakočević i ljudi s kojima radi u tamošnjem Domu kulture. Oni su odabrali da se tome posvete, a nisu morali. Da se bore za urbani, savremeni, slobodni život u enklavi, u okolnostima u kojima je tako nešto nemoguće postići. A samuraje uvek povezujemo sa kodeksom časti koji nalaže da se ide težim putem. ¶

SONJA ČIRIĆ

Roman: *Moja borba, drugi deo*

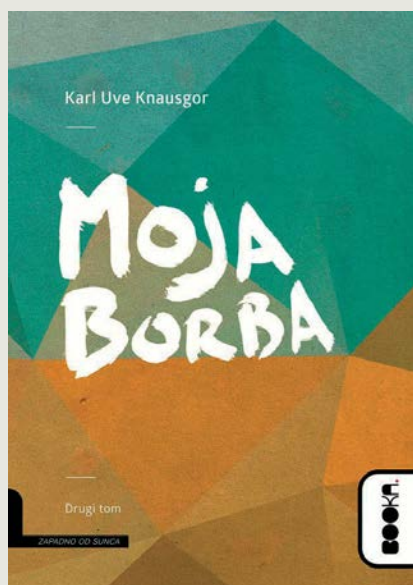
Očinska

Drugi tom fascinantnog šestoknjižja Karla Uve Knausgora nastavak je jednog bespoštednog samoistraživanja kakvom nema parnjaka u savremenoj prozi

Bio je to izbor, i izbor je učinjen. U mom slučaju takođe. Da sam hteo da bude drugačije, trebalo je da kažem Lindi pre trudnoće: slušaj, hoću decu, ali neću da ostajem kod kuće i vodim računa o njima, da li je to u redu? Jer to onda znači da ti moraš to da radiš. Mogla je da odgovori da to nije ili jeste u redu, te smo mogli da isplaniramo budućnost polazeći od toga. Ali nisam to uradio, nisam bio toliko dalekovid, pa sam morao da igram po važećim pravilima. U klasi i kulturi kojoj smo pripadali to je značilo da ćemo zajednički preuzeti ulogu koja se nekada nazivala ženskom. Bio sam vezan za nju kao Odisej za katarku: mogao sam da se oslobodim, ali onda bih izgubio sve. I tako sam hodao ulicama Stokholma, moderan i feminiziran, s gnevnom muškarcem iz osamnaestog veka u duši.

I ma li ikakve potrebe iznova kontekstualizovati priču o šestotomnom romanesknom serijalu *Moja borba*, kojim je do tada relativno anonimni Norvežanin Karl Uve Knausgor stekao svetsku slavu, podarivši sasvim novo, dublje, subverzivnije i svakako radikalnije značenje priči o autobiografskom narativu u beletrističkom tekstu? Ako još ima nekoga ko je uspeo da ne "ukači" o čemu se radi, upućujemo ga na prikaz prvog toma romana (*Vreme* br. 1279), a nedavno se u srpskom prevodu pojavio i drugi, još obimniji, na celih 600 strana (preveo Radoš Kosović; *Booka*, Beograd 2016). Ovaj tom ni u norveškom originalu ni u srpskom prevodu nema neko "posebno" ime – što ima rezona, jer se time naglašava romaneskna

uloga i vučija priroda

celina, što struktura *Moje borbe* opravdava, mada se prvi tom može čitati i zasebno, dok je za drugi to već znatno teže, a vezu s trećim pisac uspostavlja vrlo brutalno direktno, gotovo "proizvoljno" predavajući tekst ovog toma na mestu koje bi bilo sasvim nelogično kao bilo kakav "kraj". Ipak, zanimljivo je da su engleski prevodi knjiga ovog ciklusa i "separatno" imenovani, te se ovaj tom zove *A Man in Love*, što možda ne zvuči baš originalno, ali posve odgovara ovoj knjizi; štaviše, mogli bismo se malo i poigrati pa osim onog nedvosmislenog značenja "Zaljubljeni čovek", reći da se taj naslov može u ključu *detinjastog bukvalizma* pročitati i kao "muškarac u ljubavi", to jest: kao razmatranje gombanja koje savremeni (beli, evropski, zapadni...) ljudski mužjak ima sa ljubavlju i svojim mestom u onom briker-finkelkrotovskom "novom ljubavnom neredu"...

Kako god; prvi je tom pre svega priča o detinjstvu, odrastanju, sazrevanju, književnim ambicijama, seksualnom traženju, nesigurnosti svake vrste, i iznad svega o teškom odnosu s još težim ocem. U drugom, pak, sam je autor/narator taj koji postaje otac. Njegov se dotadašnji život u Norveškoj raspada, uključujući i prvi brak; Karl Uve "beži" u Stokholm s vrlo mutnom predstavom o tome šta tu uopšte traži, i zašto to traži baš tu, uostalom.

Obnavljanje jednog starog poznanstva (i nesuđene veze) sa Šveđankom Lindom pretvara se u vrlo ozbiljnu ljubavnu priču, potom brak, s jednim... s dvoje... s troje dece. Treba se, dakle, prihvatiti nošenja tereta izvesne građanske odgovornosti i zrelosti, jer više nisi sam na svetu, a to si valjda i želeo – ili možda nisi? Ili nisi bio svestan šta to tačno znači? Jer, autor-narator svoju ulogu igra nekada loše, ali neretko i sasvim dobro, no šta to вреди kad u epicentru njegove egzistencije kao da čuči i preti neki ambis koji bi se u bilo kojem trenutku mogao razjapiti i progutati i njega i sve oko njega – zapravo, potreban je krajnji napor da ga se drži pod kontrolom – jer iz njega progovara površinski suspreghuta "vučija" priroda, želja za samoćom, za neograničenim i ničim neometanim (spisateljskim) radom, za egzistencijom bitno drukčijom od one u čija je pravila možda odveć lakomisleno zagrizao... Ne radi se o tome da on "ne voli" svoju ženu, kamo li decu; pitanje je, međutim, voli li sebe, to jest: voli li sopstveni život, življen pod ovakvim pravilima? I može li se voleti drugog trajno plaćajući takvu cenu? I šta tu tom drugom uopšte preostaje?

Nema toj priči kraja i nema tim dilemama razrešenja u ovom tomu, ali ionako "znamo" da se u stvarnosti izvan romana sve to okončalo razvodom, čemu je valjda baš sam roman ključno doprineo – a što nas se kao čitalaca može ali i savršeno ne mora ticati: mi smo tu na bezbednoj udaljenosti, ne piše se ovde, je li, o nama... Ono što nas se svakako tiče je Knausgorova fascinantna sposobnost da se eksplicitno autobiografski intoniranom pričom pozabavi na način lišen ama baš svake providno "literarizujuće" ornamentike koja ima biti, ako ništa drugo, piščevom odstupnicom pred mogućom pobunom "stvarnosti" i bliskih ljudi koji je naseljavaju, a koji su se obreli kao nevoljki stanovnici jedne ovakve knjige, dakle, da jednom estetski irelevantnom (ili bar, smatra se, duboko zastarelom) pojmu "iskrenosti" odjednom podari neki sasvim novi smisao, a da istovremeno u središtu ovog štiva ne bude baš ničega

tabloidnog i jeftinog, da bude potpuno lišeno banalnosti od kakve, naprotiv, i te kako ume da pati mnogo koje visokoparnostivo. Jednostavnije rečeno, *Moja borba* i u ovom je tomu velika literatura koja je programatski lišena uobičajenih šljokica Velike Literature, što je retko i dragoceno majstorstvo: samo neko ko je potpuno načisto i sa sobom i sa književnošću može da piše ovako kristalno čisto i snažno. I magnetski zavodljivo: ovih sam šest stotina strana smazio za manje od 48 sati, sve uz uobičajene poslove.

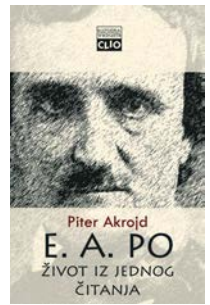
Da ne bude zabune, nije *Moja borba* 2 samo hronika jednog ljubavnog i očinskog slučaja; deo Knausgorove spisateljske magije jeste i lakoća s kojom je u stanju da u bezobalni romaneskni tekst "udrobi" bezbrojne eksurse svih vrsta, čitave mini eseje, recimo, protiv političke i rodne korektnosti i sličnih pošasti kojima se Privilegovani ritualno samokaznjavaju (ali tako da im ne bude ništa), ili o razlikama između pomalo "rustikalne" Norveške i preuglađene upper middle class Švedske, ili bes krajno pronicljive uvide o "klasnoj" zasnovanosti celog tog narativa i "lajfstajla" hipsterskih levičarskih kulturnih elita iz boljih štokholmskih kvartova, sa svim tim njihovim bio, veganskim i ostalim opštehumanističkim prenemaganjima; ne izostaje, dakako, ni "pregled" norveške i švedske literarne i medijske scene, gde Knausgor opet nikoga ne šteti – a sebe ponajmanje; bilo bi, uostalom, nedostojno ne iskazati podjednaku sposobnost samopercepcije i kada je književna taština u pitanju, ako si se već u stanju toliko "otvoriti" u najintimnijim pitanjima!

Prikaz prvog toma *Moje borbe* završio sam "preteći" da teško da ću moći da sačekam srpski prevod drugog, nego ću se lepo okrenuti engleskom; izdržao sam, ipak, ali za dalje ne garantujem: treći i četvrti tom (*Boyhood Island* i *Dancing in the Dark*) već mi se smeše sa police, a Knausgor je takav pisac: želiš još i još, i nekako ti je neverovatno da bi to jednom moglo i da se završi.

TEOFIL PANČIĆ

Užas iz duše

Piter Akrojd je napisao knjigu koja je nešto između faktografski fundiranog akademskog životopisa Edgara Alana Poa i "romansirane biografije"

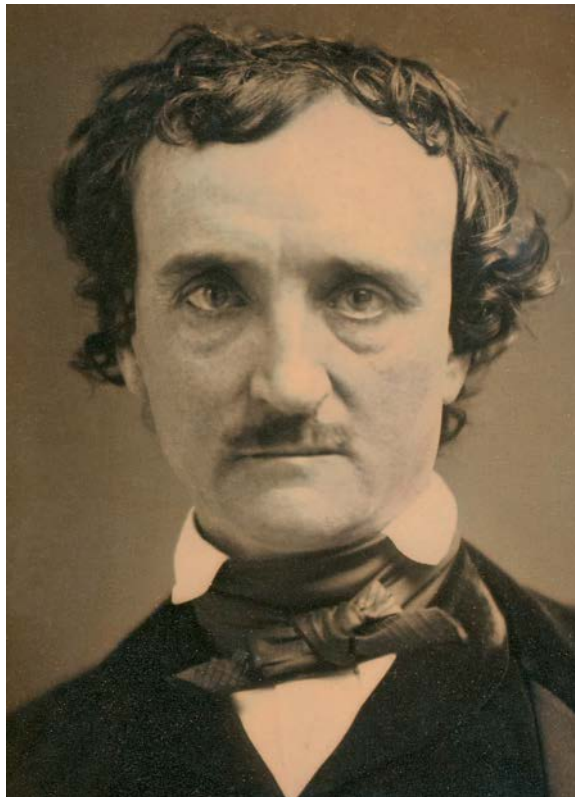
O pšte je već mjesto da neki pisci vode dosadne, dok drugi vode uzbudljive živote. To, međutim, nema veze sa zanimljivošću njihovih opusa. Neki povučeni i introvertni knjiški moljci pišu nevjerovatno zavođljivo i intrigantno, dok su pojedini avanturisti banalni i dosadni. Edgar Alan Po je bio pisac poznat po misterioznim i strašnim pričama kome je i život bio misteriozan i strašan. O Poovom životu i djelu govori vješto i pitko napisana knjiga britanskog pisca Pitera Akrojda *E. A. Po: Život iz jednog čitanja* (Clio, Beograd, 2015, sa engleskog prevela Ivana Đurić Paunović). Riječ je o žanrovski "rubnoj" knjizi koja s jedne strane nije neka klasična *non-fiction* biografija sa mnoštvom fusnota, bogatom bibliografijom i naučnom aparaturom, dok s druge takođe nije "romansirana biografija" tipa onih kakve su ispisivali Pjer la Mir ili Irving Stoun, nego nešto između: knjiga koja se čita kao roman, a na kraju koje stoje kratka bibliografija i indeks. Knjiga je to koja može biti zanimljiva i poznavacima Poovog opusa, kao i onima koji jedva da su čuli za ovog pisca.

IZBORNA HRONIKA

Akrojd knjigu započinje poglavljem o Poovoj smrti. Zna se da je Po umro mlad (jedva je napunio četrdeset godina) i zna se da oko te smrti lebdi oreol misterije. Bio je oktobar mjesec 1849. godine, grad Baltimor, predizborno vrijeme. Ne zna se pouzdano šta je Po radio u nekoliko dana prije nego što su ga pronašli fatalno alkoholiziranog, ali Akrojd iznosi bizarnu spekulaciju da su ga iskoristili kao "ludu" za potrebe glasanja tj. "preoblačili su ga u tuđu odeću tako da je mogao glasati više puta za određenog kandidata". Prvo poglavlje završava efektnom rečenicom: "Poput njegovih pripovesti, Poova sopstvena priča završila se iznenada i bez

objašnjenja, opterećena žigom tajne koja nikada nije, niti će ikada biti, razrešena."

U drugom poglavlju, Akrojd se vraća na početak Poovog života, na rođenje – 19. januara 1809. u Bostonu. Tu su krokiji životopisa njegovih roditelja kao i osnovne informacije o Džonu Alanu, trgovcu koji ga je usvojio. Tu negdje polako započinje i priča o djetinjstvu i prvoj mladosti samoga pisca.

SMRT U PREDIZBORNOJ KAMPANJI: Edgar Alan Po

ALKOHOL I KOCKA

Još kao tinejdžer, Edgar Alan Po se navukao na alkohol i kocku. ("On nije postao pijanac, rođen je kao takav", kaže Akrojd.) Kao osamnaestogodišnjak, Po već objavljuje prvu zbirku pjesama. U to vrijeme već ima turbulentan odnos sa očuhom i već počinje da vodi dosta neuredan život. U vremenu i kontekstu u kome je to izuzetno teško, on želi samo da bude pisac. ("Bio je jedan od prvih istinski profesionalnih pisaca u istoriji američke književnosti, ali se našao na tržištu na

kome niko ništa nije kupovao. Procenjuje se da je ukupan prihod od svih njegovih knjiga, tokom dvadeset godina, iznosio približno trista dolara.") Bio je izuzetno samosvestan. Čuven je onaj njegov komentar na kritike prema kojima je horor iz njegovih priča čisti "manirizam", odnosno ugledanje na germanske uzore. Po kaže ovako: "Ako je u mnogim mojim tvorevinama glavna tema užas, smatram da taj užas ne potiče iz Nemačke već iz duše."

GAVRAN

Značajno mjesto u knjizi zauzima, naravno, i priča o braku sa Virdžinijom Klem, kao i o Poovim odnosima sa ženama generalno. Tu su i pseudosejističke partiture o pojedinim djelima Poovim kao i njihovoj genezi, poput poglavlja o glasovitom pjesmi *Gavran*, pjesmi koja je "istovremeno i sanjarija i jadikovka, tužbalica i himna, čije melodične i moćne kadence i dalje opsjedaju američku pesničku imaginaciju".

Na samom kraju je i svojevrsan neformalni epilog sa uvidima u Poovu baštinu: od Bodlera, Verlana, Remboa i Valerija (za koga je Po "jedini besprijekeoran pisac koji nikad ne griješi") preko Tenisona i Tomasa Hardija do Žila Verna, Dostojevskog, Džozefa Konrada i Artura Konana Dojla.

O uzbudljivosti Poove biografije govori i činjenica da je o njegovom životu 2012. godine snimljen film *Gavran* Džejmsa Mektiga u kojem pisca igra Džon Kjuzak, a film je velikim dijelom snimljen baš u Beogradu. Ova sjajna knjižica u vrhunskom prevodu Ivane Đurić Paunović – koja je, inače, autorka studije o elementima fantastike i naučne fantastike u pripovjednoj prozi Edgara Alana Poa – kompleksnija je i slojevitija od pomenutog filma. Vrijedi je pročitati.

MUHAREM BAZDULJ

Kažnjavanje pehvca

Nepoznati počinioi su prošlog vikenda u Beogradu granitnim kockama oštetili novopostavljenu česmu kod popularne kafane "Pevac". Česma je postavljena u sklopu uređenja ovog dela grada i proširenja pešačke zone po projektu koji je davno načinio arhitekta Branislav Jovin

Foto: Marko Rupena

Lapidacija ili kamenovanje je kažnjavanje za najteža krivična dela, velezajdu, ubistvo roditelja, preljubu. Upraznjavali su ga gotovo svi narodi u starom veku, Grci, Rimljani, Jevreji, Persijanci, Egipćani. Krivca su obično izvodili izvan grada, simbolizujući tako njegovo isključenje iz zajednice, kamenje su bacili svi prisutni, a gomila pod kojom je krivčev leš završio smatrala se mestom prokletstva. Javno kamenovanje se i danas izvršava po zakonima nekih zemalja (Pakistan, Saudijska Arabija, Sudan, Somalija, Avganistan).

Kamenovanje krajem prošle nedelje u centru Beograda nije izazvalo uznemirenje građana. Meta je bila novopostavljena česma kod kafane "Pevac", na raskrsnici ulica Cara Lazara, Vuka Karadžića i Gračaničke. Doduše, česma koja je proglašena fontanom i ruglom izazivala je polemike i pre postavljanja, a suprotstavljene strane bile su gradska vlast sa jedne strane i deo javnosti aktivan na društvenim mrežama i u tabloidima sa druge. Ali priča oko česme počela je mnogo ranije.

KAKO JE ZAMIŠLJENO

Pešačka zona oko ulice Kneza Mihaila deo je projekta izgradnje metroa koji je početkom sedamdesetih inicirao tadašnji gradonačelnik Beograda Branko Pešić,

formirajući u okviru Zavoda za izgradnju grada sektor za metro, čiji je rukovodilac bio arhitekta-urbanista Branislav Jovin. U okviru rada na projektu "Beogradski metro", Jovin je potpisao i rekonstrukciju centra grada u pešačku zonu.

Da podsetimo, Jovin je jedan od najpoznatijih urbanista Beograda, projektant Mostarske petlje, za koju je dobio Oktobarsku nagradu, Savskog keja preko puta Kalemegdana, za koji je dobio drugu Oktobarsku nagradu, zgrade Urbanističkog zavoda i mnogih drugih arhitektonsko-urbanističkih rešenja. Sada je aktivni član nezavisne naučno-umetničke asocijacije Akademija arhitekata Srbije, koja kao deo svojih aktivnosti ima i "postavljanje pitanja i traženje odgovora ključnim problemima arhitekture"; Jovin se kao njen član angažovao u diskusijama oko Mosta na Adi, regulacije Bulevara kralja Aleksandra i Beograda na vodi, čiji je bio protivnik.

Dobra zamisao popločavanja ulica bila je sastavni deo projekta po kojem bi Beograd dobio metro po evropskim standardima, a njegov uži centar bio pretvoren u pešačku zonu. U okviru projekta popločana je Knez Mihailova i još nekoliko bočnih ulica, a izvedeno je nekoliko fontana na Trgu Republike i Delijska česma kod Filozofskog fakulteta. Autor projekta uređenja Knez Mihailove je Branislav Jovin.

Arhitekta Jovin u razgovoru za "Vreme" podseća da se pešačke zone u gradovima šire i rade u isto vreme kada i metro: "Ali to je kod nas naglavačke. Kad izgradite metro, u centar se više ne dolazi automobilom, i tada je moguće graditi pešačke zone. Ovde je obrnuto, najpre pravimo pešačku zonu, a metroa nema. Prilikom rekonstrukcije ulica, najmanji udeo u investiciji je zamena pločnika, a najvažniji deo posla je zamena infrastrukture, instalacija... Kao posledica rekonstrukcije Knez Mihailove, koja je pretvorena u pešačku zonu 1988. godine, i uvođenja toplovođa, mi smo zatvorili 24 kotlarnice, što je povećalo kvalitet života građana, i to je i smisao celog posla", kaže Jovin. "Nažalost, gradske vlasti su u jednom trenutku odustale od izgradnje metroa u korist tramvaja, sećate se projekta "Tramvajem u 21. vek", isto važi i za ovu vlast, taj nadzemni metro o kome oni govore je isto što i niskopodni tramvaj."

Jovin još kaže da se posle Knez Mihailove stalo sa realizacijom ovog posla, nastavljeno je 2000. i od tada pa do 2012. urađeno je oko 80 odsto popločavanja okolnih ulica. Aktuelna gradska vlast je nastavila započeto, urađivši Ulicu Vuka Karadžića, sada i Cara Lazara. Ostao je još Obilićev venac.

PROBLEM

Naprednjačka gradska vlast, isto kao i prethodna, izbegava objavljivanje javnih konkursa za idejna rešenja nekih poslova koji su im u planu. Radije koriste već postojeća rešenja koja su pobedila na konkursima pre dve ili tri decenije. To važi za proširenje pešačke zone, ali i za Cvetni trg, Vračarski plato, Terazijski plato, Trg Slavija i još neka. Konkursi koji su dobili pobjednike posle 2000. nisu izvedeni, jedan od njih je Galerija na Trgu Republike, za vreme mandata gradskog arhitekta Đorđa Bobića ili "Savski oblak", idejno rešenje japanskog arhitekta Sou Fujimotija, koje je trebalo da poveže savsko pristanište, Beton halu i Kalemegdan, u vreme gradskog arhitekta Dejana Vasovića.

Tako se i uređenja prostora kod "Pevca" realizuje po projektu od pre više od trideset godina. Po idejnim crtežima iz osamdesetih godina 20. veka, arhitekta Jovin je na toj pjaceti, na raskrsnici ulica Cara Lazara, Vuka Karadžića i Gračaničke, predvideo česmu, naravno u duhu tadašnje, postmoderne estetike. Kako do izvođenja nije došlo, arhitekta je svoje ideje o česmi razrađivao u Herceg Novom (2001) i Trebinju (2002). Nastavkom popločavanja Beograda ponovo biva aktualizovano pitanje česme, ali arhitekta Jovin nije želeo da razradi novo rešenje, tako da se ostalo kod prvobitnog rešenja, koje se idejno naslanja na Delijsku česmu, kako po materijalu (prilepskom mermeru) tako i estetski.

U noći između 2. i 3. aprila, još nedovršena česma je oštećena tako što su na nju bacane granitne kocke. Na naše pitanje o prošlonedeljnoj huliganskoj intervenciji na njegovom radu, Jovin kaže: "Isto se desilo sa Delijskom česmom u Knez Mihailovoj 1987. godine, kada je nekoliko dana posle otkrivanja bila izvrljana grafitima. Očistili su je i to se nije ponovilo", kaže Jovin. "Ovo je ista stvar. Ko zna ko je to uradio? Meni se jedino tu ne sviđa što je priča oko te česme ispolitizovana. Oštećenje ćemo nekako da saniramo."

Da li je to čin huliganizma ili su građani kamenovanjem česme izrazili protest zbog aktuelne gradske vlasti, starog urbanističkog rešenja ili blještavo bele boje kamena, odnosno da li je problem estetika ili politika, ne znamo. To su svakako teme za razgovor, a ne za kamenovanje. ¶

TANJA JOVANOVIĆ

Umesto nekrologa

Njen glas

LOLA NOVAKOVIĆ, jedna od najvećih zvezda jugoslovenske zabavne muzike, umrla je u 81. godini u Beogradu. Umesto nekrologa, objavljujemo tekst o njoj objavljen u Leksikonu Yu mitologije

Prva dama domaće poslijeratne popularne muzike. Raskošna prirodna plavuša, krupnih svijetlih očiju, bila je predodređena za uspjeh. Naročito, sjajnog porijekla (otac, beogradski predratni industrijalac, majka purgerica), postala je zvijezda ranih šezdesetih, eksplozijom radije umjesto sporim, upornim probijanjem, nastupom na zagrebačkom festivalu gdje je izvela pjesmu *Ti nisi došao*, posvećenu Cunetu Gojkoviću, njenoj tadašnjoj ljubavi, pobrinuvši se za jedan od, kažu, najuzbudljivih momenata domaće televizijske povijesti.

Prepunjena emocijama, u živom TV prijenosu, Lola je čak uspjela preskočiti instrumentalni uvod pa ga je orkestar morao odsvirati ponovo. Kad je napokon zapjevala, svjesna osobnosti poruke teksta pjesme, oči su joj se ispunile suzama – svejedno je nastavila pjevati, dok je publika u Lisinskom i kraj televizora suzdržanog daha pratila ovu dramu. Kad je nekako ipak završila pjesmu, publika je eksplodirala – aplauz je trajao punih devet minuta!

Nastupila je kao druga po redu naša pjevačica na takmičenju za Pjesmu Evrovizije (prva je bila Ljiljana Petrović i *Neke davne zvezde* sa tekstom pjesnika Miroslava Antića), sa pjesmom *Ne pali svetla u sumrak*.

Nastupala je i u inozemstvu: pjevala je u Bejrutu u noćnim klubovima.

Odlikovale su je pjesme jedinstvenog gradskog osjećaja – *grand* balade, otpjevane eksplozivno i sa puno drame. To potvrđuje i podatak da je dio njena repertoara, između mnogih, bila i Brelova *Marieke*. Vrsta "egzistencijalne šansone" kakvu je pjevala Lola, bila je patent upravo ovog Belgijanca.

Početkom sedamdesetih udaje se za pjevača Dragana Antića i polako se povlači sa estrade. Još krajem te deкаде i početkom slijedeće ona je već bila dio memorije i referenca misteriozne prošlosti. Kad bi se ponekad, u nostalgičnim retro-programima pojavila njena snimka, moji bi se starci uvijek nekako ganuli. "Lola", promumljao bi tajnovito moj stari.

Zašto je bila tako voljena, u čemu je bila misterija, mogli bi se danas pitati?

Nešto svakako od nostalgije generacije naših roditelja, nostalgije za jednim naivnijim vremenom, svakako, ali i nešto drugo. Ona je najprije, za razliku od mnogih pjevačica sa pravim ili namjernom šarmom djevojčica, bila prava žena – *a woman in full* – netko tko se nije sramio svoje ženstvenosti i senzualnosti.

Osim toga, kad danas analiziramo njene tekstove vidimo da su se tu odvijale čitave drame – ne apstraktna "ljubav" ili žanrovska "bol", nego ozbiljne situacije urbanih ljubavi, prevara, preljuba i slomljenih srca. Lola je negdje podsvjesno u psihama slušateljstva ostavljala utisak da bi baš ona mogla biti "druga žena", ona što je ugrožavala veze, pa onda nakon burne afere bivala ostavljena jer on, ljubavnik, između strasti – koju ona predstavlja – i sigurnosti doma, bira ovo drugo, pa se na kraju vraća u tu sigurnost. Da, kao onaj motiv Vesne Parun.

Kad ponekad čujem neku njezinu pjesmu vidim i naročitu atmosferu toga doba: zamislim Beograd, u crno-bijeloj tehnici, noć, gradi se Novi Beograd, a svjetli tisuće prozora u mraku. Iza jednog od svjetala je on, bivši ljubavnik, koji ne zna da, dok okolo brije vjetar a grad i dalje sjaji rezignirano, ona stoji i gleda u te prozore, stižući se u kaputu, sama, ostavljena, ponosna. *Out in the cold*. ¶

DORĐE MATIĆ

Predizborna šaputanja

U toku je najtiša predizborna kampanja u Srbiji. Moram priznati da sam prijatno iznenađen ovim fenomenom, mada nisam siguran čime smo kao birači to zaslužili.

Krenimo od novca, jer kada tražite uzroke nekog političkog fenomena, kažu, morate poći od finansija. Stranke koje su danas u opoziciji raspolažu veoma skromnim budžetima za oglašavanje. Ds ili LDP su još uvek dužni za kredite iz prethodne kampanje, a male stranke još nemaju novac za finansiranje iz budžeta.

Dubinu kese možete proceniti na osnovu emitovanja spotova, a koliko je za sada moguće primetiti, tu su samo SNS i SPS. Ostale političke stranke su na televiziji za sada nevidljive. Vladajuća koalicija dobila je najveća sredstva iz budžeta, koja im po zakonu pripadaju, kažu da su štedeli, pa zato sada imaju.

No, količina predizbornog materijala u medijima deluje neuporedivo manja nego prethodnih godina. Sećate se raskošnih spotova, režiranih konvencija, reportaža sa stranačkih skupova snimanih i montiranih poput TV gala programa, autobusa sa aktivistima koji su krstarili Srbijom.

Međutim, tokom izbora gluvi postaju birači, pa je deo vesti o predizbornim aktivnostima na svim TV stanicama obavezno prevesti na znakovni jezik. Sebi sam zadao cilj da naučim nešto iz ovog univerzalnog jezika i verujte mi, mnogo je zanimljivije bez tona! Međutim, zamislite paradoksalnu situaciju, gluvi ne mogu da razumeju ostatak vesti koje su od neuporedivo većeg značaja za svakodnevni život, ali će zato zahvaljujući propisu REM detaljno znati šta su Zavetnici danas izjavili dok su delili letke u Kragujevcu! Za gluve je politička kampanja medijski važnija od svakodnevnog života.

Što se spotova tiče, prvi se pojavio onaj za SNS. Ovo delo ima dva pozitivna elementa. Kadrovi sa pejzažima Srbije su zaista lepi, profesionalno snimljeni i mogu se upotrebiti za turističku promociju zemlje. Ton spota je smiren, nema euforije, a posle decenija promovisanja sekundarnih i tercijalnih delatnosti u žižu razvoja vraćena je primarna proizvodnja – industrija i poljoprivreda. Rekao bi Marks, ekonomska osnova i stvaranje viška vrednosti.

Ono što nisam razumeo, sveo bih u dilemu: pravo ili fejk? Zai-

Opozicija nema para, a vladajuće stranke su procenile da nema potrebe da se plaća za spotove, pogotovo ukoliko imate ogromnu prednost u minutaži kroz informativne emisije koje izveštavaju o aktivnostima tehničke vlade

Urednici dnevnih novina kažu da su budžeti za oglašavanje političkih stranaka gotovo prepolovljeni u odnosu na prethodne izbore. Pretpostavljam da je para za spotove na televizijama još manje. U blokovima sa "reklamama za stranke" imate gotovo isključivo Buleta Gončića, povremeno Ivicu Dačića u spotu koji je u suštini malo doteran snimak stranačkog mitinga i tek ponekad spot DSS i Dveri. Veoma minimalistički. Ukratko rečeno, opozicija nema para, a vladajuće stranke su procenile da nema potrebe da se plaća za spotove, pogotovo ukoliko imate ogromnu prednost u minutaži kroz informativne emisije koje izveštavaju o aktivnostima tehničke vlade.

Pokušavajući biračima da se prikažu kao štedljivi i racionalni, političari su veoma često koristili floskulu o direktnom kontaktu sa građanima i kampanji "od vrata do vrata". Najoštriji sukobi su zato na pijacama, u komunikaciji sa provokatorima i, naravno, na društvenim mrežama gde je u Srbiji sve dozvoljeno.

Na sreću, ovaj deo predizborne kampanje lako možete ignorisati – jednim klikom.

Verovatno je racionalnoj i manje bukačkoj kampanji pomogla i odluka REM da ograniči i spreči kupovinu tzv "plaćenih termina" na televizijama. To je verovatno najbolja odluka koju je ovo telo donelo u celokupnoj svojoj istoriji, pa im u ime TV gledalaca ovom prilikom duboko zahvaljujem. Predlažem da istu ili sličnu odlučnost pokažu i pri regulaciji nekih drugih TV programa u Srbiji. No, hvala i na ovoliko.

Drugi paradoks vezan za propise tiče se vesti na znakovnom jeziku. Ako nisu izbori ili vanredna situacija, ove vesti ima samo RTS kao javni servis, dok se ostalim nacionalnim emiterima ovaj segment programa samo preporučuje.

sta hoću da verujem kako su policajci, vatrogasci, lekari, kao i one sudije, ili tajkun na optuženičkoj klupi – kostimirani statisti. Bilo bi neumesno koristiti državne institucije za politički marketing. Takođe, pojavljivanje svih ovih korisnika budžeta, dakle zaposlenih u javnom sektoru – pokazuje poruku SNS-a da je ona u stvari simbol države Srbije. Ovo je neprijatna asocijacija na jednopartijski period kada je praktično krj bio stožer vlasti.

SPS je prekombinovao stranački miting uz Dačićev govor u pozadini i Jošku Broza u publici. Osnovni utisak je dominacija crvene boje. Čak su i koalicioni partneri iz Zelenih, kako sami kažu, sazreli.

Treći spot, za DSS i Dveri u centar kampanje stavlja gotovo metafizičko pitanje: šta je to sreća? Uprkos stilskoj čistoći i optimističnim porukama od političkih stranaka zaista ne očekujem tu vrstu pomoći u životu. Verujem da smo sami kovači svoje sreće, dok je politika tu samo servis građana. Ovim porukama se ingerencije politike shvataju veoma široko, što me kao birača zbunjuje. Vlada stvara ambijent, a svoju sreću ipak tražimo sami.

Kao što smo приметili, esencija kampanje se prenela u informativne programe. Osim gostovanja lidera stranaka i koalicija, vlast ima prednost u prilozima o svakodnevnim aktivnostima Vlade. Skriveni PR se ipak pojavljuje, naročito na lokalnim televizijama, gde se vesti produže i za pola sata dok ne vidimo kako je Palma obišao sva sela i Domove kulture promovišući svoje kandidate. Slično je sa TV Studiom B, gde se građani Zemuna sjatiše da dobiju nekakvu karticu za popuste. Ipak, čak ni sve nove fontane Gorana Vesića u Beogradu ili tezge na Kaleniću nisu pojedinačno toliko medijski zagušile program.

Ali ne zaboravimo, kumulativni efekat postoji, ima još do izbora, smorićemo se, to garantujem.

UZBUNA U PORESKOM RAJU

Međunarodni konzorcijum istraživačkih novinara ICIJ je 3. juna pod naslovom “Panamski dokumenti: razotkrivanje malverzacija u ofšor finansijskoj industriji” objavio 11,5 miliona dokumenata u kojima se spominju imena više od 140 političara i zvaničnika kao vlasnika ofšor računa, 214.000 ofšor kompanija formiranih i gašenih u periodu od 1977. do kraja 2015. godine. To je više “iscurelih” dokumenata nego preko Vikiliksa 2006. godine

ICIJ je međunarodna mreža od 160 novinara u šezdeset zemalja koju je 1997. ustanovio Centar za javni integritet, američka neprofitna organizacija koja je finansirana individualnim dobrotvornim priložima i donacijama Fordove, Sorosove i fondacije Barbre Strejsend.

U najnovijem izveštaju ICIJ navedeno je da su ofšor kompanije kontrolisali mnogi istaknuti političari: premijer Pakistana, kralj Saudijske Arabije, deca predsednika Azerbejdžana, predsednik Argentine, bivši premijeri Gruzije, Iraka, Jordana i Katara, zvaničnici bliski bivšem venecuelanskom predsedniku Ugu Čavez (koji je umro 2013), Deng Dijaguej, suprug starije sestre kineskog predsednika Si Đinpinga, kao i Li Sjaolin, ćerka bivšeg kineskog premijera Li Penga...

Izveštava se i o ofšor epizodi premijera Islanda Sigmundira Gunlaugsona, koji je, navodno, imao neprijavljeni interes u bankama koje je spasavala država, a koje su sklanjale novac u poreske oaze. On je odbio da podnese ostavku uprkos demonstracijama nekoliko hiljada ljudi nakon objavljenih izveštaja.

Pominje se pranje novca u Brazilu u skandalu vezanom za naftnu kompaniju Petrobras. Tu je i predsedavajući

nacionalne avio-kompanije Alitalija, Luka Kordero di Montečemolo, i još 1000 italijanskih klijenata.

Slovenački list “Delo” je u Panamskim dokumentima uočio 78 slovenačkih kompanija i 74 Slovenca.

Mreža za istraživanje kriminala i korupcije KRIK, koja je učestvovala u istraživanju, objavila je 5. aprila da je usluge agencije Mosak Fonseka koristilo i stotina građana Srbije, među kojima osamnaest zvučnih imena iz sveta biznisa (vidi tekst u okviru). Nabrojani su i akteri afere u FIFA koju je rasplamsao Departman pravde SAD. Pomenut je i Mišel Platini, kao i dvadesetak imena fudbalskih zvezda, među kojima su igrači Barselone, Real Madrida i Mančester junajteda, pa i NJ. v. Lionel Mesi.

Tu su i 33 osobe i kompanije koje je vlada SAD stavila na crnu listu zbog njihovog poslovanja sa meksičkim dilerima droge, terorističkim organizacijama poput Hezbolaha ili sa Severnom Korejom i Iranom.

PANAMSKA VEZA

Prema navodima ICIJ, firma Mosak Fonseka & Co. jedna je od pet najvećih advokatskih kuća specijalizovanih za ofšor biznis. Ima više od 500 zaposlenih

i saradnika u 40 ofisa širom sveta, uključujući tri u Švajcarskoj i osam u Kini.

Među deset banaka koje su od te kompanije zahtevale najviše ofšor usluga jesu: *Experta Corporate & Trust Services banque*; *J. Safra Sarasin* (Luksemburg), *S.A. Credit Suisse*, *Chanel Islands Limited*, *HBS Private Bank* (Monako); *S.A. HSBC Private Bank* (Švajcarska – demantovala da za svoje klijente krije novac po poreskim rajevima tvrdeći da im samo omogućuje uslove poslovanja kakve traže), *Coutts & Co. Trustees* (Džerzi, SAD); *Limited société Générale*, *Bank & Trust Landsbanki* (Luksemburg), *S.A. Rothschild*, *Trust Guernsey Limited*...

Firma Mosak Fonseka posredovala je najviše za klijente iz Hongkonga, Švajcarske, Velike Britanije, Luksemburga, Paname, Kipra, Urugvaja, sa britanskog kraljevskog poseda Ostrvo Čoveka, iz Singapura i iz Rusije. Svoje klijente upućivala je na niz poreskih rajeva od Kariba do Pacifika: Britanska devičanska ostrva; Panama, Bahama, Sejšeli, Samoa, Britanska Ankila, Nevada, Hongkong, Velika Britanija. Posle 2000. najviše klijenata opsluživala na Britanskim Devičanskim Ostrvima i u Panami.

Direktor advokatske kancelarije Mosak Fonseka, Ramon Fonseka Mora,

OD KAJMANA DO PANAME:
Plaža u poreskom raju i prostorije
firme Mosak Fonseka

Foto: wikipedia.org i AP

kasnijim spajanjem ušla u Mosak Fonseka & Ko.

Jirgenov otac je tokom Drugog svetskog rata bio član nacističkog Waffen-SS, a posle rata navodno je ponudio usluge vladi SAD da kao doušnik iz Paname špijunira komunističke aktivnosti na Kubi.

DRŽ'TE PUTINA

ICIJ u uvodnom videu za Panamske dokumente šalje veoma jaku propagandnu poruku: govori se o povezanosti posledica ofšor industrije i smrtnosti dece u Ugandi, o devojčicama koje siluju ruski biznismeni koji ni na sudu ne otkrivaju svoj ofšor račun, ali prvo o tome kako snage Bašara el Asada bacaju bombe koje raznose decu, a snabdevači Asadovih snaga gorivom su klijenti kompanije Mosak Fonseka.

Glavna poruka s kojom je kampanja lansirana ipak je bila "Drž'te Putina!" Da treba vršiti pritisak na Putinove prijatelje i pouzdanike kako bi se ovaj naveo da promeni politiku prema Krimu i Ukrajini, govorili su u prethodnom periodu u nebrojeno prilika razni zapadni političari i

izjavio je da je njegova kancelarija oformila više od 240.000 firmi u legitimne svrhe preko posrednika za krajnje klijente koje ne poznaje. Ističe da njegova advokatska kancelarija nije odgovorna za aktivnosti kompanija.

Saopštava da je krađa njenih dokumenata krivično delo. ICIJ, naravno, štiti izvor. Po jednoj, prilično naivnoj, verziji dokumenti su navodno iscurili tako što ih je ukrala bivša ljubavnica jednog od zaposlenih iz advokatske firme Mosak Fonseka.

IDEJE NAŠE, NOVAC VAŠ

Mosak Fonseka je inače došla u centar američke pažnje 2014. u Nevadi, kada je odbila da se povinuje nalogu suda iz Las Vegasa da učini dostupnim papire 123 kompanije koje je otvorila u Nevadi,

a koje su osumnjičene da prijateljima bivšeg argentinskog predsednika Nestora Kirčnera služe za krađu miliona dolara iz državnih fondova.

Firma je počela da radi 1986, kada je Ramon Fonseka spojio svoju malu advokatsku firmu u Panami sa lokalnom advokatskom firmom na čijem je čelu bio Jirgen Mosak, panamski građanin nemačkog porekla. Ramon Fonseka, rođen u Panami 1952. godine, studirao je pravo i političke nauke na Univerzitetu u Panami i u Londonskoj školi ekonomije. Navodno je radio za UN u Ženevi, a onda je osnovao advokatsku firmu.

Jirgen Mosak, rođen u Nemačkoj 1948, preselio se u Panamu ranih šezdesetih godina. Nakon sticanja diplome pravnika u Panami 1973. radio je u Londonu, zatim je u Kanadi pokrenuo firmu koja je

Srbi u panamskim dokumentima

U okviru istraživanja "Panamski dokumenti" učestvovao je i srpski KRIK – Mreža za istraživanje kriminala i korupcije. KRIK je u utorak 5. aprila objavio tekst pod nazivom "Najpoznatiji Srbi koji se pojavljuju u Panamskim papirima", u kome donosi spisak 18 državljana Srbije.

Prvi na listi KRIK-a je Vladimir Delić, poslovni partner i porodični prijatelj gradonačelnika Beograda Siniše Malog, za koga KRIK navodi da je zajedno sa gradonačelnikovim ocem Borislavom svojevremeno privatizovao fabriku vagona Bratstvo, a da je zbog sumnji da je ošteti ovu firmu protiv Delića vođena istraga u Srbiji. U tekstu KRIK-a eksplicitno se navodi da se ime Siniše Malog ne nalazi među "iscurelim" dokumentima firme Mosak Fonseka, ali se dodaje da je gradonačelnik Beograda pre više od deset godina sarađivao sa predstavnikom panamske agencije za Srbiju Markom Harisonom. U vreme dok je Mali bio zaposlen u Agenciji za privatizaciju, Mark Harison je, piše KRIK, bio angažovan kao savetnik Agencije za privatizaciju Beopetrola, a u isto vreme je, po navodima ove mreže, Siniša Mali bio zadužen za privatizaciju Beopetrola. KRIK navodi i da se, nakon njihovih tekstova od pre pola godine o ofšor kompanijama Siniše Malog i kupovini 24 stana u Bugarskoj, Mark Harison mejlom raspitivao kod Mosak Fonseka o poslovanju pomenutih ofšor kompanija.

Među poznatim srpskim biznismenima u Panamskim dokumentima, između ostalih, nalaze se Vuk Hamović, Zoran Drakulić, Miodrag Kostić, Filip Cepter, Vojin Lazarević i Milan Popović.

Prema pisanju KRIK-a, Zoran Drakulić je bio "punomoćnik kompanije koja je kontrolisala firmu za koju se sumnja da je preko nje iznet deo novca iz Srbije" – pominje se da je Slobodan Milošević, dok je bio predsednik Srbije, preko ofšor kompanija iz Srbije izneo više od milijardu tadašnjih nemačkih maraka na Kipar. U tekstu KRIK-a navodi se da se Vuk Hamović pominje u Panamskim dokumentima kao poslovni partner Zorana Drakulića.

KRIK, pozivajući se na Panamske dokumente, dovodi Filipa Ceptera u vezu sa "sumnjivim advokatom i trgovcem naftom Alainom Biondom iz Švajcarske". Biondo je, prema KRIK-u, kontaktirao sa agencijom Mosak Fonseka da bi otvarao ofšor kompanije za Ceptera, a ujedno je bio i "direktor u Ceptervim firmama".

U tekstu KRIK-a navodi se i da je u ime Miodraga Kostića sa računa jedne ofšor kompanije na Panami prebačeno 368.000

evra na račun firme Venturer Management AG, koja je posedovala akcije u AIK banci, gde Kostić ima većinsko vlasništvo. Takođe se navodi i da je Vojin Lazarević preko svoje kompanije Rudnap Group 2007. kupio jednu ofšor firmu sa Sejšela, a da je biznismen Predrag Lučić kupio dve ofšor kompanije u ovoj ostrvskoj državi. Prema pisanju KRIK-a, jedna od najmoćnijih osoba u medijima, Srđan Šaper, je tri miliona evra zarađenih od prodaje prostora za oglašavanje na RTS-u i Pinku prebacio iz Srbije u svoju ofšor kompaniju Mediapool.

Novinari KRIK-a navode da je "kontroverzni srpski biznismen" Igor Sabo izgradio mrežu ofšor kompanija, uz napomenu da su u Mosak Fonseki znali da je Sabo bio osuđen za zloupotrebe u privatizaciji kompanije Zvezda, a ipak su odlučili da nastave saradnju s njim. I Milan Popović je napravio mrežu ofšor kompanija, piše KRIK, sarađujući sa ruskim državljanima koji se nalaze na listi lica kojima je EU uvela sankcije.

Na listi KRIK-a nalaze se još i tri pilota sa ofšor firmama – Slobodan Stričević i Đorđe Jovanović, koje KRIK povezuje sa švercom cigareta u Crnoj Gori i Italiji, i Vladimir Banjac, za koga KRIK piše da je, nakon dobijanja tendera Ministarstva energetike 2014, čime je firma u kojoj je suvlasnik "postala jedina kompanija za markiranje goriva u Srbiji", sa poslovnim partnerom osnovao ofšor kompaniju na Sejšelima.

Na listi osoba koje imaju ofšor firme nalaze se i Slobodan Anđić, koga mediji dovode u kumovsku vezu sa Slobodanom Miloševićem, dizajnerka Roksanda Ilinčić, građevinski inženjer Zoran Florić, bivši fudbaler Darko Kovačević, a pominje se i da je Ljiljana Mišković, supruga Miroslava Miškovića, tokom 2014. kontaktirala sa agencijom Mosak Fonseka u vezi sa otvaranjem ofšor kompanije.

KRIK piše i da je 2013. Železara Smederevo potpisala ugovor sa jednom ofšor kompanijom u vlasništvu ukrajinskih državljana koji su "bili pod istragom finansijske agencije Britanskih Devičanskih Ostrva zbog sumnje na pranje novca". KRIK navodi da ofšor kompaniju ima i Jordanac Abdrabu Dahlan, rođak Muhameda Dahlana koji ima državljanstvo Srbije, i kojeg je Tomislav Nikolić odlikovao 2013. godine. KRIK piše i da je Abdrabu Dahlan 2006. osnovao kompaniju koja je, prema pisanju BIRN-a, iste godine kupila 50 hektara zemlje pored autoputa Beograd-Zagreb. Takođe, KRIK navodi da ofšor firmu ima i indijski biznismen Nandi Ahudža, koji je član nadzornog odbora u kompaniji Victoria Group. ¶

R. MARKOVIĆ

analitičari. O njemu je u tom kontekstu i ranije u talasima izveštavano da ima jahte (s tajkunskim registracijama), avione i skupi sat, što je iz Moskve ponekad opovrgavano.

Da je predsednik Ruske Federacije Vladimir Putin preko prijatelja kroz banke i pojedine ofšor kompanije opraio oko dve milijarde dolara, do široke javnosti je došlo kroz izveštaje nemačkog lista "Zidojče

cajtung" i britanskog "Gardijana".

"Gardijan" se posebno fokusirao na čelistu Sergeja Roldugina, najboljeg Putinovog prijatelja iz mladih dana i kuma njegove starije ćerke Marije Vladimirovne, navodnog vlasnika kompanija Sonet oversis, Internešenel medija oversis, Sanburn i Sandalvud kontinental, koje su navodno dobijale pozajmice koje su otpisivane za jedan dolar, kupovale imovinu

za manje od dolara i prodavale je posle tri meseca za 133 miliona dolara; dobile zajam od ruske državne banke od 800 miliona dolara bez garancija. Na pitanja o imovini Rodulgin je pre objavljivanja izveštaja rekao da je to osetljiva stvar i da bi morao da vidi papire, a kada su ga saradnici ruskog sajta RBK pozvali radi razjašnjenja, njegova supruga je rekla da je maestro na probi.

Jedini sadržajan demanti došao je od predstavnika biznismena Arkadija Rotenberga (na listi zapadnih sankcija kao pripadnik Putinovog užeg kruga), koji je izjavio da je firma Sandalvud kontinental dobila komercijalni kredit za konkretnu stvar, po uobičajenim uslovima, čiji rok ističe 2023. godine.

Veza je dokazivana indirektno: Sandalvud "zlatnog čeliste" pozajmio je novac kompaniji koja je vlasnik ski-centra "Igora" (u vlasništvu Igora Kovalčuka) koji je Putin otvorio 2006. i u kome je skijao 2011. i 2012, a njegova ćerka Katarina se 2013. tako venčala.

Materijal u kome se sugerije da su Putinovi prijatelji zapravo staratelji nad njegovom imovinom, u Rusiji je prvo objavila opoziciono usmerena "Nezavisimaja gazeta", koju je osnovao Gorbačov. Na društvenim mrežama su zatim kolali komentari kojima se zahteva da Putin bude izložen impičmentu, ali teško da to ugrožava Putina, koji uživa podršku 85 odsto građana Rusije. Iz Kremlja je došla poruka da Panamski dokumenti neće uticati na prilike u Rusiji. Posle objavljivanja izveštaja, Putinov portparol Dmitrij Peskov, koji je pre nego što je štampa počela da objavljuje izveštaje najavio da predstoji novi propagandni napad, kratko je rekao: "Putin je glavna meta, ali on nije umešan ni u kakve nedozvoljene radnje."

U Panamskim dokumentima spominje se i sadašnja Peskovljeva supruga kao vlasnica ofšor računa, što su oboje negirali. Ruskim državnim činovnicima i članovima njihovih porodica je inače zakonom iz 2015. zabranjeno da imaju novac na ofšor računima. Posle Kiparske krize 2013, Putin je istupao protiv toga da ruski biznismeni drže novac u poreskim rajevima, prebacivao je Zapadu što ih iz tih rajeva koje kontroliše ne istera i obećao amnestiju onima koji vrate novac u Rusiju. U novogodišnjem intervjuu u decembru 2015. on je ponovio da se njegova uža familija ne bavi biznisom.

TV Rusija danas je na svom sajtu objavila nekoliko opsežnih odgovora u kojima se objašnjava da Putina lično u tim papirima nema, a da su optužbe iznete na njegov račun plod spekulacija i nove ofanzive "putinofobije" pred ruske parlamentarne izbore, koji treba da se održe u septembru 2016. Uzgred se kaže da

UJEDINJENI U NOVCU: Vladimir Putin sa prijateljem Sergejem Rolduginom i predsednik Ukrajine Petro Porošenko

Fotografije: AP

su među finansijerima i neke organizacije koje su povezane s američkom vladom, a da među istraživačkim novinarima ima agenata CIA.

ISTRAGE I ODBIJANJA

Britanski premijer Dejvid Kameron, koji je često pozivao na borbu protiv utaje poreza, nije želeo da komentariše sadržaj dokumenata koji pokazuju da je njegov pokojni otac Ijan Kameron izbegao plaćanje poreza preko ofšor kompanija, ali je zatražio kopije svih dostupnih dokumenata. Džeremi Korbin, laburistički lider u usponu, izjavio je kad je pukla afera da bi britanska vlada trebalo da razmotri da naredi prekomorskim teritorijama i kraljevskim posedima da prestanu da deluju kao poreska utočišta.

Australijske poreske vlasti objavile su da istražuju više od 800 klijenata te advokatske kancelarije i da su ih povezale sa 120 ofšor firmi u Hongkongu. Istragu su počele i poreske vlasti Novog Zelanda. Francusko tužilaštvo za privredni kriminal saopštilo je da pokreće preliminarnu istragu o velikoj utaji poreza.

Za aktuelnog predsednika Ukrajine Porošenka je glavni tužilac Ukrajine odmah rekao da nema dokaza da je umešan u bilo kakve nezakonite radnje. Portparol kineskog ministarstva spoljnih poslova odbio je da komentariše izveštaje i kaže da li će imenovani pojedinci biti ispitani.

Ovo inače nije prvi slučaj da je pokrenuta kampanja za razotkrivanje tajni poreskih rajeva. Na primer, pre dve godine, u aprilu 2013. ICIJ je objavio spisak 122.000 ofšor kompanija, 13.000 privatnih računa u poreskim rajevima i 12.000 agenata koji osnivanju virtuelne firme u poreskim rajevima.

Pisali smo u "Vremenu" o fenomenu poreskih rajeva u nekoliko navrata (Ofšor destinacije, "Vreme" br. 955, 23. april 2009; Dosije – Tokovi novca: Džet-set u poreskom raj, "Vreme" br. 1162, 11. april 2013). Poređenje nalaza u tim tekstovima i sadašnjih na osnovu Panamskih dokumenata pokazuje da se nije promenilo ništa. Možda malo kontekst, koji je sada poluhladnoratovski.

Nakon kratke moralističke euforije, nekoliko političkih obećanja pa i nekoliko svetskih samita, kampanja je ubrzo utihnula. Mnogi političari su se tada, kao i sada, sablažnjavali, ali Devičanska Ostrva i bliže kraljevske posede nisu dirali. Antikorupcijske kampanje SAD su koristile za pritisak na slabe režime. Računi su se selili s jednih na druge destinacije. Advokatske firme su se ubile od posla.

Članovi grupe svetskih lidera G-20 složili su se tada na papiru da se pooštire zakoni koji se odnose na fiktivne kompanije i da se proveriti ko su pravi vlasnici, ali, kako piše "Njujork tajms", zakonodavstva na nacionalnom nivou zaostaju za tim obećanjima. Prema "Njujork tajmsu", upotreba ofšor registrovanih kompanija povećana je nakon što je 2005. Evropska unija uvela propise kojima se zahteva da države razmenjuju informacije o porezu na fizička lica, ali ne i za preduzeća. Mnogi računi, međutim, od tada su zatvoreni.

EU je pooštrila pravila o ofšor kompanijama svojom Četvrtom direktivom protiv pranja novca, koje nacionalne vlade i lokalni zakonodavci treba da se pridržavaju od 26. juna 2017. Nova pravila će, navodno, pooštriti uslove za kompanije, koje će biti dužne da vlastima daju tačne informacije o tome ko su njihovi pravi vlasnici.

MILAN MILOŠEVIĆ

Ostrvo Elis bez Kipa

Za "Vreme" iz Soluna

**Broj izbeglica u Grčkoj za sada se ne smanjuje.
Prihvatni centri na otvorenom pretvaraju
se u zatvore sa čvrstom gradnjom i stražom.
Prezadužena Grčka je prihvatila da za Nemačku
i druge zemlje EU radi prljav izbeglički
posao u nadi da će Brisel i MMF imati više
sluha za još jedan otpis grčkog duga**

Ostrvo Elis preko puta Menhetna postalo je simbol za migrante koji hoće da se nasele u Sjedinjenim Američkim Državama. Od 1892. do 1954. to ostrvo bilo je prihvatni centar za milione doseljenika iz čitavog sveta koji su tu čekali dozvolu za ulazak u Obećanu zemlju. Nakon što je počela primena sporazuma između Evropske unije i Ankare o zaustavljanju migrantskih kretanja prema Evropi i deportaciji izbeglica

slobode

NI NAPRED, NI NAZAD: Izbeglički kamp u Pireju
Fotografije: AP Photo

iz Grčke u Tursku, čini se da se ne samo grčka ostrva preko puta Turske, već čitava Grčka pretvara u jedno veliko, evropsko ostrvo Elis. Jedan evropski komesar rekao je novinaru grčke televizije Mega Manolisu Spinturakisu da je cilj Brisela stvaranje "mnogih Elis ostrva u Grčkoj". "Znači nameravate da pretvorite grčka ostrva u Elis ajlend bez Kipa slobode?", glasilo je pitanje novinara. "Da!", kratko je odgovorio evropski komesar.

Posle sporazuma koji je na snazi od 20. marta, Grci se sve više pribojavaju da će im se zemlja pretvoriti u otvoreni koncentracioni logor za stotine hiljada izbeglica koje i dalje svakodnevno pristižu. Nakon zatvaranja balkanske rute do sada tranzitna zemlja za izbeglice pretvara se u prihvatni centar, od čega najveću korist ima kancelarka Nemačke Angela Merkel, čija politička dominacija podrhtava, a rejting joj opada upravo zbog izbegličke krize. Iza svega, naravno, stoji možda iluzorna nada da će se Berlin "odužiti" po pitanju "olakšanja" grčkog duga.

Gideon Rahman, kolumnista "Fajnenšel tajmsa", u svom tekstu pod naslovom "Grčki dug je ključ za izbegličku krizu", pita se: "Da li se ta dva velika problema s kojima se suočava Evropa poslednjih godinu dana, grčka dužnička kriza i izbeglička kriza, mogu spakovati u jedan paket koji bi dao rešenje za oba problema? Jednim udarcem – dve muve: Grčka da smesti izbeglice, a da joj se zauzvrat smanji dug?" On tvrdi da će regulisanje duga doneti Grčkoj stalno olakšanje, dok će prihvatanje imigranata biti samo privremeno. Istina je da je izbeglički problem doprineo da kreditori promene ton u pregovorima s Grčkom, ali to ne znači da će na tome ostati. MMF je po pravilu neumoljiv, a i mnogi evropski lideri govore da su to dva različita problema.

Pitanje je i da li će priliv, bilo izbeglica, bilo ekonomskih migranata, uopšte moći da se zaustavi. Niko od njih niti će svojevoljno ostati u osiromašenoj Grčkoj, niti će se vratiti u neki od izbegličkih kampova u Turskoj.

PAKAO U IDOMENIJU

Sporazum koji predviđa deportaciju izbeglica iz Grčke u Tursku predviđa i pretvaranje mnogobrojnih otvorenih prihvatnih centara na grčkim ostrvima u kampove sa čvrstom gradnjom, dakle u "zatvore" za izbeglice. To je obeškrabiralo mnoge nevladine organizacije, dobrovoljce i aktiviste. Potpisujući ovaj sporazum grčka vlada je primila žestoku kritiku ne samo od desnice, nego i od

evropske levice. Atina, kažu, svojevoljno prihvata da obavlja "prljav posao" za Nemačku i druge evropske države. Neki smatraju da je ova izdaja Ciprasove vlade veća i od potpisivanja "Trećeg memorandum" u julu 2015, jer se direktno tiče života hiljada ljudi koji prolaze kroz ovu torturu.

Ipak, Grčka nije imala drugog izbora nego da blisko sarađuje sa Nemačkom, Evropskom komisijom i Turskom u potrazi za rešenjem za nekontrolisani tok izbeglica iz Turske, preko Grčke ka Nemačkoj.

Izbeglički kamp Idomeni i luka u Pireju postali su prave "bombe humanitarne katastrofe". Postoji zabrinutost da će situacija izmaći svakoj kontroli, naročito u Idomeniju, gde se broj izbeglica u jednom trenutku popeo na 15.000, među kojima su uglavnom žene i deca, mnogi od njih bolesni. Preživljavaju pre svega zahvaljujući pomoći humanitarnih organizacija, grčka država je slabo prisutna, dok je odsustvo Evropske unije bilo sve vreme krajnje upadljivo.

Postoje, naravno, i pozitivni izuzeci. U nedelju, na katolički uskrš, iz Italije je stiglo oko dve stotine aktivista, univerzitetskih radnika, članova radničkih sindikata, koji su došli u Idomeni dovozeći humanitarnu pomoć i lekove u pet kamiona. Nasuprot ksenofobične i ekstremno desničarske Evrope, postoji i Evropa humanosti i solidarnosti.

"U Idomeniju su ljudi psihofizički krajnje iscrpljeni. U svakom trenutku može doći do eksplozije" kaže Adonis Rigas, koordinator Lekara bez granica. Izbeglice u logoru u Idomeniju su se podelile u dve grupe: jedna grupa, koncentrisana na železničkim šinama, odlučna je da pređe granicu i uđe u Makedoniju, dok druga grupa pokušava da ih odvрати od tog nauma, objašnjavajući im da se granica neće otvoriti i da je svaki pokušaj uzaludan. "Ovo se zove spora smrt. Nismo došli da bismo se zaglavili u blatu Idomenija. Ja moram da pružim mojoj deci i porodici još jednu šansu za život", kaže Ahmet iz Sirije, koji je ipak odlučio da uđe

u jedan od autobusa za prevoz izbeglica u neki od organizovanih prihvatnih centara. "Pre nekoliko dana sam i ja demonstrirao na šinama zajedno s ostalima. Sada sam siguran da se granica neće otvoriti i moram konačno nešto da učinim za sebe. Zato sam odlučio da odem", kaže Hasan, student prava iz Damaska. Ali praznjenje Idomenija ide sporo, jer često procure glasine kako će se granica ipak otvoriti. "Postepeno, Idomeni će se isprazniti, ali za sada broj ostaje stabilan", kaže Stela Nanu, visoki komesar UN-a za izbeglice.

SVE VIŠE, UMEMO SVE MANJE

Još nije jasno u kom pravcu će se odvijati izbeglička kriza u Grčkoj. Suočavajući se sa ovim problemom grčka vlada je 24. marta obznanila kako će u najkraćem mogućem roku početi sa izgradnjom dodatnog prostora za prihvatanje 30.000 izbeglica, pored postojećeg koji ima kapacitet za 35.000 ljudi. Ovi prostori su podeljeni u dve kategorije.

Prva kategorija se zove "pretpolazni prostori". To su prostori zatvorenog tipa i pod stražom, u kojima će boraviti ilegalni imigranti (uglavnom iz Pakistana i sa severa Afrike) koji ne ispunjavaju uslove za dobijanje azila, dok ne budu poslani nazad u svoje zemlje ili u Tursku.

Druga kategorija su takozvani otvoreni prihvatni prostori pre preseljenja, gde će boraviti izbeglice iz Sirije, Iraka i Avganistana koji imaju pravo na azil, i koji će tu čekati da se završe procesi potrebni da bi ih prebacili u neku od evropskih zemalja koje su spremne da ih prihvate. Procenjuje se da će oko 20.000 ljudi ostati u grčkim gradovima u iznajmljenim stanicama. Njihove troškove trebalo bi da preuzme EU, mogu da prođu meseci dok ne budu transportovani do neke konačne evropske destinacije.

Za sada, zvanični broj izbeglica u Grčkoj, umesto da se smanjuje, povećao se na 52.352, uprkos tome što je 4. aprila počela deportacija "imigranata" koji nemaju pravo na azil nazad u Tursku. Prvi brod za Tursku isplovio je sa Lezbosa, iz Mitiline, sa 138 migranta, uglavnom Pakistanaca, a drugi brod sa Hiosa sa svega 66 ljudi. Istovremeno izvori navode da se na Grčku obalu prethodnog dana iskrcalo duplo više izbeglica. Većina onih kojima je određeno da se vrate u Tursku, skriva se

od nadležnih organa, evropske pogranične policije Frontexa i grčke policije. Novopridošli imigranti, da bi izbegli deportovanje nazad u zemlju iz koje su jedva i po skupoj ceni pobegli, masovno podnose zahteve za azil u Grčkoj i tako dobijaju na vremenu. Grčke vlasti zajedno sa stanovnicima ostrva nalaze se na rubu izdržljivosti, pošto od obećane pomoći EU još nema ništa.

Na Lezbosu su izbeglice okupirale luku zahtevajući da budu prebačene u atinsku luku Pirej, a Pirej je već preplavljen izbeglicama, gde ih prema najnovijim podacima ima oko 4800. Krenuli su i sukobi među njima, krađe i fizički obračuni no-

sedmogodišnjom recesijom i nezaposlenošću od 25 odsto. Kako bi se realizovao ovaj plan, biće potrebno dodatno stručno osoblje i ekonomska pomoć EU. Pored 1500 grčkih prevodilaca i stručnjaka za azil, u ovoj akciji će, barem prema evropskim obećanjima, učestvovati i 2500 evropskih stručnjaka. Nemačka će poslati oko 300 činovnika iz Ministarstva unutrašnjih poslova za pomoć grčkim vlastima, i 200 policajaca koji će biti pridodati grčkoj mornarici i obalskoj straži kako bi zajedno čuvali spoljne granice EU. Svi ovi scenariji su, naravno, još samo na papiru, jer niko ne zna kako će reagovati izbeglice i imigranti kada shva-

PRIMENA SPORAZUMA EU – TURSKA: Brod kojim se deportuju izbeglice iz Grčke

živima. Istovremeno u centru Atine izbeglice demonstriraju pod parolom "otvorite granice". U Idomeniju gde broj ne pada ispod 11.000, situacija je i dalje kritična. Osim železničkih šina, blokirali su i autoput Solun-Evzoni, izazivajući gnev lokalnog stanovništva i brojnih kamiondžija koji kasne s ispostavom robe. Grčke vlasti pokušavaju nenasilnim putem da ih ubede da napuste privremene kampove u Idomeniju i Pireju, da uđu u autobuse koji će ih odvesti u organizovana skloništa i stanove, sa mnogo boljim uslovima, ali većina je i dalje nepoverljiva i nada se da će se granice ka Evropi ipak otvoriti.

ŠTA DALJE

Atina predviđa da će se u Grčkoj naseliti oko 30.000 Sirijaca, koji će se asimilirati zajedno sa gotovo milion i po imigranata koji već žive u ovoj zemlji sa

te da će ostati u Grčkoj, a i lokalno stanovništvo negativno reaguje kada pored njihovih domova treba da niknu izbeglički kampovi. Sigurno je da će mnoge izbeglice, umesto da se vrate u Tursku ili u svoje razrušene domovine, pokušati po svaku cenu da stignu u Evropu drugim putevima, preko Bugarske ili Italije.

REAKCIJE EKSTREMNE DESNICE

Ekstremna desnica ne prestaje da govori "o opasnosti od terorističkih napada džihadista kojih sigurno ima među izbeglicama", ali i o "malim muslimanskim" gradovima koji će niknuti u Grčkoj menjajući joj demografski i civilizacijski karakter. Bivši ministar javnog reda Grčke Janis Panusis izjavio je da ga ne brine mnogo islamski terorizam u Grčkoj, jer "džihadisti nemaju prijatelje, dok neprijatelje biraju prema svojim kriterijumima, a

Grčka nije u okviru njihovih ciljeva". Bez obzira na to, po njemu bi Grčka trebalo da se "utvrdi" i da ostane hladnokrvna. Da stvori sigurnosnu mrežu bez ugrožavanja demokratskih sloboda i ljudskih prava.

Ipak, objektivno gledajući, Grci su prihvatili izbeglice srdačno i pomažu im na svaki način. Jedna profesorka iz Kavale, ne samo da je pružila gostoprimstvo trojci sirijskih studenata, nego će im pomoći da završe studije u Grčkoj. Nasuprot tome, postoje mnogi slučajevi "ogorčenih građana" koji su pod vođstvom ekstremnih desničara i neonacista pokušali nasilno da spreče autobuse da prevezu izbeglice u prihvatne prostore koji se nalaze u blizini njihovih

pozivajući ovom prilikom seljane da pomognu izbeglicama "jer su to ljudi nesretni i imaju veliku potrebu za našom pomoći". Sutradan su i prve izbeglice izašle bojažljivo da prošetaju selom, ali i da kupe neke namirnice u malim seoskim prodavnicama, što je doprinelo da se led otopi, jer su stanovnici ovog sela i sami većinom potomci izbeglica prognanih iz Male Azije.

EVROPSKI PROBLEM U GRČKOJ

Pojedinačni incidenti i reakcije manjih ekstremističkih grupa pogoduju desnici koja stalno traži priliku da uveća svoje snage, optužujući Evropu da svojom po-

je izbeglička kriza do sada koštala Grčku oko 1,8 milijardi evra, dok guverner Grčke Banke Janis Sturnaras predviđa da će 2016. izbeglička kriza koštati grčku ekonomiju 600 miliona evra. Prema tome sasvim je razumno pitanje mnogih Grka: zašto grčki kreditori, koji stalno traže seču troškova i namet novih poreza, ne uzimaju u obzir ove činjenice? Da li namerno žele da utope Grčku u duploj krizi, ekonomskoj i izbegličkoj, koja na kraju može da se pretvori i u geopolitičku krizu, ako dođe do destabilizacije Turske.

Uprkos činjenici da će Turska, prema novom sporazumu, biti proglašena za "bezbednu zemlju", mnogi Grci i Evropljani veruju kako tu nešto nije u redu, jer u Turskoj postoje veliki problemi po pitanju slobode medija i ljudskih, manjinskih i političkih prava Kurda. Kako je moguće da se izbeglice i imigranti vraćaju nazad u Tursku, kad ta zemlja ne može da im obezbedi poštovanje najosnovnijih ljudskih prava?

Upravo je to razlog što su mnoge nevladine organizacije, volonteri i aktivisti reagovali negativno na sporazum između EU i Turske i odbijaju da nastave sa pružanjem usluga, naročito u prostorima koji će biti neka vrsta otvorenih zatvora iz kojih će se izbeglice vraćati nazad u Tursku. Grčka vlada je sa svoje strane najavila da će nastaviti sa realizacijom sporazuma, očekujući i od evropskih partnera da urade ono što su obećali i potpisali i da prihvataju izbeglice direktno iz Grčke ili Turske. U svakom slučaju, posle evropskog sporazuma sa Turskom, izbeglički tokovi prema egejskim ostrvima su bitno smanjeni. Prema grčkim policijskim izvorima "reč je o impozantnom umanjenju u odnosu na poslednjih nekoliko meseci. Proširila se vest na turskoj obali da Grčka ne predstavlja više deo puta za Evropu".

Ovo, naravno, nije dovoljno da se dugo-ročno zaustavi tri miliona izbeglica i imigranata koji se danas nalaze u Turskoj i koji besomučno traže alternativne načine i puteve kako bi stigli tamo gde žele. Čak iako se Grčka pretvori u ostrvo Elis, Evropa ne bi smela da postane tvrđava, već da se negde u Grčkoj napravi nešto slično američkom Kipu slobode, koji bi izmučenim i prognanim ljudima sa svih krajeva sveta pružao nadu.

GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

Izbeglički kamp u severnoj Grčkoj

kuća. Tako je bilo i u selu Agia Varvara pored grada Verije, gde je izbeglički prihvatni centar napravljen u jednoj napuštenoj vojnoj kasarni, kada se u četvrtak, 24. marta, ispred ulaza okupila grupa "ogorčenih građana" i pobunila protiv smeštanja izbeglica u blizini njihovih domova. Pred vrata tog prihvatnog centra bacili su dve svinjske glave ne bi li sirijski muslimani proglasili ovo mesto zaraženim i odbili da tu stanuju. U toj grupi nasilnika je bio pravoslavni pop Evlogije, koji je vikao kako muslimani nisu poželjni. Video sa ovom epizodom je emitovan na skoro svim grčkim tv kanalima i izazvao je veliko ogorčenje kod većine Grka, ali i crkve, koja se odmah ogradila od ovakvog stava rekavši da je takvo ponašanje nehrišćansko i posve neprihvatljivo. Posle masovnog negodovanja i kritike otac Evlogije je izjavio kako je pogrešio jer je bio neobavešten

litikom pomaže demografske promene i islamizaciju Grčke. Njihov glavni argument je kako je EU natovarila Grčkoj na leđa izbeglice, a sad je baš briga jer problem nije pred njenim vratima. Kao što je izjavio i nemački ministar inostranih poslova Frank Valter Štajnmajer: "Nije to način na koji mi u Evropi treba da se ponašamo, da se oslobađamo svojih problema stavljajući jednog evropskog partnera u situaciju vanrednog stanja. Manje izbeglica stiže u centralnu Evropu, jer ostaju u Grčkoj. Tako je tamo napravljena situacija vanrednog stanja."

Uprkos mnogim obećanjima, do sada je u Grčku stiglo svega 31 milion evra pomoći od EU, a potrebe su ogromne i plaća ih uglavnom iz svojih džepova ionako već ekonomski iscrpljen grčki narod i država koja se trudi da što više smanji troškove. Ministarstvo privrede saopštava da

Savršena oluja u zemlji sambe

Federativna Republika Brazil, najmnogoljudnija i ekonomski najsnažnija zemlja Latinske Amerike, u poslednje vreme suočava se sa kombinovanim negativnim uticajima ustavno-političke i ekonomske krize bez predsedana u novijoj istoriji

Ovih dana smrtonosni virus Zika nije najveći problem za dvesta miliona stanovnika Brazila. Za daleko ozbiljnije poteškoće postarali su se kumulativni negativni uticaji ekonomske krize koja pogađa ovu zemlju, brojne korupcionaške afere u samom vrhu države i gotovo potpuna paraliza političkih procesa u parlamentu zbog pokušaja opoziva brazilske predsednice Dilme Rusef. Brojni analitičari ocenjuju da Brazilu – meteorološkim rečnikom govoreći – preti “savršena oluja”. Ovaj termin, inače, univerzalno se koristi da opiše dramatičnu situaciju koja nastaje spajanjem više, naizgled nezavisnih, negativnih faktora u jedan veliki problem.

Zbog optužbi da je manipulirala državnim sredstvima zarad svoje predsedničke kampanje 2014. godine, Donji dom brazilskog Kongresa razmatra opoziv aktuelne levičarske predsednice Dilme Rusef, inače prve žene na čelu Brazila. Uprkos rastućim pritiscima opozicije i sve većeg broja građana – koji su svoje neslaganje sa politikom nekada veoma popularne šefice države demonstrirali na masovnim protestima širom zemlje – Dilma Rusef saopštila je da ne namerava da podnese ostavku, smatrajući da nema pravnog utemeljenja za njen opoziv i da nije počinila nikakvo krivično delo.

Brazilska predsednica je u nedavnom razgovoru sa nekoliko vodećih svetskih medija, među kojima su britanski “Gardijan”, francuski “Mond” i “Njujork tajms”, optužila protivnike da se služe “fašističkim metodama”, a kampanju za njenu smenu izjednačila je sa “državnim udarom” protiv demokratske vladavine.

Prethodne sedmice, Dilma Rusef suočila se sa još jednim političkim problemom: brazilska Partija demokratskog pokreta (PMDB), predvođena potpredsednikom

Brazila Mišelom Temerom, objavila je da napušta vladajuću koaliciju jer, kako se navodi u saopštenju, ne želi da snosi odgovornost za loše političke odluke predsednice Rusef. Time su brazilskoj šefici države dodatno umanjene šanse da izbegne opoziv u Kongresu, koji bi o tome trebalo da se izjasni već sredinom aprila. Vladi će biti potrebna najmanje 172 od ukupno 513 glasova u parlamentu da osujeti pokušaj opoziva, a ukoliko bi stranka PMDB odlučila da podrži smenu predsednice Rusef, vladajućoj koaliciji bi ostala svega 123 garantovana glasa. Inače, anketa koju je sprovedla agencija Datafolha pokazuje da čak 68 odsto ispitanika želi da poslanici opozovu aktuelnu šeficu države.

Da stvar bude još gora i ekonomija ove latinoameričke zemlje nalazi se u slobodnom padu. Nakon više godina izraženog privrednog rasta, koji je Brazil katapultirao u sam vrh najsnažnijih ekonomija sveta, privreda ove države nalazi se u ozbiljnoj recesiji. Bruto domaći proizvod (BDP) Brazila prošle godine pao je za preko tri odsto, dok za 2016. godinu Međunarodni monetarni fond predviđa dalji pad BDP-a od nekih 3,5 procenta. Velikom brzinom uvećava se i broj nezaposlenih, dok je, prema zvaničnim podacima, inflacija u toj zemlji porasla na dvanaestogodišnji maksimum i u prethodnoj godini iznosila je gotovo 11 odsto. Investicije u Brazil su u 2015. godini smanjene za 14 procenata, dok Si-En-En navodi podatak da je nacionalna valuta, brazilski real, samo u prošloj godini izgubio skoro 33 odsto vrednosti u odnosu na američki dolar.

OPERACIJA “PERIONICA”

U Brazilu se zahuktava i istraga o navodnoj korupciji u državnoj naftnoj

PROBLEM NA PROBLEM:
Predsednica Brazila
Dilma Rusef
Foto: Reuters

kompaniji Petrobras – u kojoj se pominju iznosi koji premašuju nekoliko milijardi dolara – a koja seže do samog vrha države. Na informativne razgovore privode se bivši i sadašnji čelnici Brazila, a svakako najzvučnije ime u aferi jeste bivši predsednik države Luiz Injasio Lula da Silva. On je nedavno bio priveden na saslušanje u okviru istrage kodnog naziva “Operacija Perionica”, koja obuhvata optužbe za korupciju i pranje novca u brazilskom naftnom gigantu Petrobrasu. Tužilaštvo Brazila istraživalo je okolnosti pod kojima su lukrativne donacije u vrednosti od preko osam miliona dolara isplaćivane neprofitnoj organizaciji bivšeg predsednika države, Institutu Lula. Kao vodeći donatori tog instituta spominju se brojne građevinske firme koje su imale ključnu ulogu u Petrobrasovoj korupcionaškoj mreži.

Lula da Silva, nekadašnji sindikalni vođa i izuzetno popularni radnički lider, čija je administracija između 2003. i 2010. godine od Brazila načinila pravo ekonomsko čudo i izvukla oko 40 miliona građana te zemlje iz zone siromaštva, i dalje je

jedan od najuticajnijih političara u zemlji. Jasno je, međutim, da je istraga o korupciji oslabila njegov uticaj i popularnost, kako u Kongresu tako i među običnim svetom. Lula da Silva je, kao lider Radničke partije, u dva mandata bio biran za predsednika Brazila, a na toj funkciji nasledila ga je upravo visoka funkcionerka njegove partije, Dilma Rusef. Nakon što je saslušan u tužilaštvu, Da Silva je izjavio da je njegovo privođenje zbog navodne korupcije, baš kao i pretres kuće u kojoj živi, "medijski spektakl", a ne ozbiljna istraga. Da Silva je rekao i da je cilj tužilaca kriminalizacija njegove Radničke partije. Zbog svega toga, on nije odbacio mogućnost da se ponovo kandiduje za predsednika Brazila. "Ne znam da li ću biti kandidat 2018. godine na predsedničkim izborima", izjavio je, dodavši da će odbraniti svoju stranku koju je osnovao još 1980. godine.

Nedugo nakon privođenja bivšeg šefa države, predsednica Rusef postavila je nekadašnjeg političkog mentora Da Silvu za šefa svog kabineta, što je pozicija koja se po ovlašćenjima ravna

premijerskoj funkciji. Opozicija u Brazilu oštro je negodovala zbog te odluke, istakavši da taj potez ima za cilj da bivšem predsedniku države obezbedi imunitet od sudskog gonjenja.

Brazilski Vrhovni sud, međutim, suspendovao je postavljenje Lule da Silve na mesto šefa kabineta, a u svojoj odluci naveo je da postoji rizik da bi dolazak Lule na mesto ministra ugrozio dalji tok istrage.

VELIKI BROJ OPTUŽENIH

Afera Petrobras potopila je i druge visoke brazilske zvaničnike, kako u biznisu tako i u politici. Rojters prenosi da je čak 27 ljudi do sada optuženo, a među njima su i pripadnici desnog političkog spektra. Predsednik Donjeg doma brazilskog Kongresa, uticajni konzervativni političar Eduardo Kunja, moraće, takođe, da se pojavi pred sudom zbog optužbi za korupciju. Kunja, vodeći rival predsednice Dilme Rusef, koji je bio njen protivkandidat za predsednika države 2014, optužen je za primanje mita u iznosu od pet miliona dolara.

Sve ovo događa se samo nekoliko meseci pre početka Olimpijskih igara u Rio de Žaneiru, te su oči svetske javnosti ionako budno uprte u dešavanja u Brazilu. Zbog brojnih kriza koje potresaju ovu zemlju postavlja se pitanje da li će levičarska vlast u Brazilu preživeti "savršenu oluju" i nastaviti da vodi najveću i najuticajniju državu u Južnoj Americi. Ili će se, pak, vlada predsednice Rusef urušiti pod pritiskom afera i sve većeg nezadovoljstva građana.

Poslednje ankete pokazuju da ona danas ima podršku svega jedanaest odsto birača. Imajući u vidu da su na poslednjim parlamentarnim izborima u Venezueli "čavisti" bivšeg predsednika Uga Čaveza doživeli težak poraz, a da posle dvanaest godina vladavine levičarskog bračnog para Nestora i Kristine Kiršner Argentinu danas vodi konzervativac Maurisio Makri, ostaje da se vidi da li će eventualni poraz levičara u Brazilu označiti i kraj jedne ere u Latinskoj Americi i poraz ideje o južnoameričkom "socijalizmu 21. veka".

UROŠ MITROVIĆ

Čovek sa ušima u žutom

Bio je osamnaest godina ministar spoljnih poslova Nemačke. Učestvovao je u rušenju dva kancelara. Ciljeve je prilagođavao trenutnim mogućnostima. Čestu sprdnju na račun sopstvenog izgleda umeo je da obrne u svoju korist. Imao je aktivnu ulogu u raspadu Jugoslavije. Bio je osvetoljubiv, ali istovremeno duhovit, neposredan i veseo čovek, a voleo je i da popije

Piše: **Ivan Ivanji**

Uputio mi je jedan od najlepših komplimenata u životu. Rekao je: "Ja ne znam kako vi prevodite jer ne znam vaš jezik, ali baš zvuči uverljivo!" Hans Ditrih Genšer bio je tri godine ministar unutrašnjih poslova pod kancelarom Vilijem Brantom, a zatim osamnaest punih godina ministar inostranih poslova, prvo u koaliciji svoje Liberalne partije sa socijaldemokratama sa Helmutom Šmitom na čelu vlade, a zatim sa hrišćanskim demokratama kancelara Helmuta Kola. Bitno je doprineo i rušenju Branta i rušenju Šmita.

Mene je dovodio u nepriliku sa poverenjem koje mi je ukazivao, kako u odnosu na nemačkog kolegu, prevodioca, tako i što se tiče posla, jer sam prevodeći u oba pravca morao da radim dvostruko. Zapravo trostruko – posle razgovora valjalo je napisati i zapisnike, a nisam imao ono neophodno vreme da nešto zapišem dok drugi prevodilac prevodi.

ZAMORNO POVERENJE

Navešću dva ekstremna primera. Savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec 1981. stiže lirdžetom sa minimalnom pratljom u Minhen. Izlazi prvi iz aviona, ja, razume se, odmah za njim, čeka nas kolona automobila. Genšer mu predlaže da smesta krenu u vikendicu jednog njegovog prijatelja negde u brdima. Vrhovec pristaje, ulazim s njima u automobil. Na moje veliko iznenađenje automobili sa ostatkom naše delegacije ne kreću za nama. Iz aviona nisam izneo ni svoje koferče, plašio sam se da ću ostati bez pidžame i svežih košulja za naredne dane. Srećom se Vladislav Jovanović, tada načelnik u ministarstvu, posle pod Miloševićem i sam ministar inostranih poslova, setio da ga ponese u hotel.

Prevodim u kolima, prevodim za večerom, njih dvojica jedu kad onaj drugi priča, ja tek usput stignem da poneki zalogaj stavim u usta, posle prevodim stvarne razgovore u salonu. U hotel u Minhen stigli smo posle ponoći, prevodio sam oko šest sati neprekidno, jer Genšer od silnog poverenja u mene nije poveo svog prevodioca. Kako smo stigli u hotel, Vrhovec mi kaže: "Molim vas, Ivanji, napravite mi kratku zabeležku o našem razgovoru do sutra."

Na moju molbu donesu mi u sobu veliku električnu pisaću mašinu, mislio sam da će mi doneti malu, običnu portabl mašinu kao što je nekada bio običaj u hotelima. Jedna od malobrojnih stvari kojima su me podučili na pripremama u ministarstvu bila je da se električna pisaća mašina može "prisluškivati": dok pišete na jednoj, na nekom drugom mestu će druga, ista takva pisaća mašina, na osnovu električnih vibracija, napisati isto što vi pišete, zbog toga između nje i utikača treba uključiti odgovarajući adapter, samo što ga je nisam imao. Shvatam da kolega nemački prevodilac sedi negde drugde, čeka šta ću napisati da bi preveo za Genšera. Neka, pomislim, ne mora ni on da spava, pa neka im šta smo mi zapamtili od razgovora, jer Genšer sigurno neće ništa izdiktirati. Vrhovec se složio kad sam mu sutradan za doručkom izneo svoje razmišljanje i postupak.

Drugi primer dešava se sedam godina kasnije, 1988. u avgustu. Naš ministar je sada Budimir Lončar, pozvao je Genšera u Zadar. U kolima od aerodroma do hotela dvojica ministara se na predlog Nemačke dogovore da iz svojih soba siđu u šorcevima. Ja naravno siđem pre njih, nisam poneo šorc, ali sam obukao lake, svetle

pantalone i plavu košulju sa kratkim rukavima, obuio mokasine. U holu me zabezeknuto i prekorno gledaju ostali saradnici dva ministra, protokol, telohranitelji, svi usred letnje vrućine u crnim ili tamnoplavim odelima, vrat stegnut kravatom, stopala tesnim crnim cipelama. Situaciju su shvatili tek kad su sišli i ministri paradirajući na svojim čvornovitim, golim nogama. Genšerov trbuh jedva je stao u kratke pantalonice.

Sutradan krećemo jahtom na izlet, dvojica ministara, njihove supruge i dvojica ambasadora. Genšer izričito naređuje svom prevodiocu da se ne popne na palubu s nama. On me gleda kao da je to posledica neke moje intrige, ne shvata koliko bih žarko želeo da bude sa nama. Vozio se s nama u policijskom gliseru i morao da ostane na njemu i kad bismo mi stali pred nekom usamljenom plažom da se okupamo. Zanimljivo je da Genšer, iako je tolike godine bio ministar, nije imao dovoljno poverenja u svoje znanje engleskog jezika da bi makar i privatno komunicirao na njemu.

GENŠMEN

Koliko je visoko mišljenje imao o sebi dokazuje anegdota koju je sam voleo da prepričava. Trebalo je da dâ iskaz kao svedok na nekom građanskom suđenju, pa ga pitaju kako se zove, gde se i kada rodio i šta je po zanimanju.

"Što se tiče profesije, naveo sam da sam najbolji ministar inostranih poslova svih vremena. Jeste da mi je pomalo bilo neprijatno, ali bio sam pod zakletvom, morao sam da kažem punu istinu", rekao je Genšer.

Imao je smisla za humor i nije ga pogađalo kada mu se rugaju. Funkcioner Socijaldemokratske partije i predsednik »

... džemperu

Liberal, protestant i ministar

Hans Dietrich Genscher rodio se 21. marta 1927. godine u malom mestu Rajdeburg na istoku Nemačke, od oca pravника, dok mu je majka bila kćerka seljaka i ostala je domaćica.

Regrutovan je kao pomoćnik protivvazdušne odbrane 1943. godine, a 1944. se sa sedamnaest godina učlanio u Nacističku partiju. U januaru 1945. dobrovoljno se javio da služi nemačku vojsku, kasnije se pravdao time da je hteo da izbegne da ga regrutuju u esesovce kao Gintera Grasa. Kao kaplar u pionirskoj jedinici, učestvovao je u borbenim dejstvima oko Berlina i pao u američko ratno zarobljeništvo.

Vrativši se kući, završio je maturu u gradu Haleu u istočnoj Nemačkoj. Teško se razboleo od tuberkuloze, strepeli su da li će ostati živ. Izborio se sa bolešću, završio pravni fakultet u Lajpcigu i 1952. godine dobio zaposlenje kao pripravnik u sudu u gradu Haleu. Iste godine je, međutim, preko Berlina prebegao u zapadnu Nemačku i odmah se učlanio u Liberalnu partiju (FDP), koja je postala njegov politički zavičaj.

Postao je zamenik predsednika omladinske organizacije liberala već 1954. godine. Od 1956. do 1959. bio je naučni asistent poslaničkog kluba liberala. Od 1959. do 1965. bio je poslovni sekretar tog kluba, a 1965. izabran je za poslanika saveznog parlamenta.

Od 1974. do 1985. godine bio je predsednik Liberalne partije (FDP).

Od 1969. do 1974. ministar unutrašnjih poslova.

Od 1974. do 1992. bio je gotovo neprekidno ministar spoljnih poslova i vicekanclerar Nemačke.

Genscher je za sebe govorio da je protestantski vernik i pripadnik luteranske Evangeličke crkve.

Od 1958. do 1966. godine bio je oženjen Lujzom, rođenom Švajcer, iz tog braka ima kćerku Moniku. Godine 1969. oženio se svojom bivšom sekretaricom Barbarom, rođenom Šmit, sa kojom je živio do svoje smrti 31. marta 2016. godine.

Foto: Reuters

njihovog poslaničkog kluba, Herbert Vener, nikada nije izgovarao ime ministra inostranih poslova, već bi uvek rekao "Onaj sa ušima". Genšer je imao velike uši. Satirični časopis "Titanik" objavio je karikaturu koja ga prikazuje kao "Genšmena" – aluzija na betmena – kao šišmiša sa ogromnim ušima. Umesto da se uvredi, dao je nalog svom odseka za vezu sa medijima da tu karikaturu koriste i u ime njegovog kabineta.

Jedan od viceva o njemu glasi: Iznad Atlantika se mimoilaze dva aviona, jedan leti za Ameriku, drugi dolazi iz Amerike, a u oba sedi Genšer.

Za njegove diplomatske metode nastao je izraz "genšerizam". Kada su ga upitali šta on pod tim podrazumeva, objasnio je: "Kad ne možete da ostvarite cilj koji ste sebi postavili, treba da se pobrinete da uslove promenite tako da biste cilj mogli da ostvarite."

Ja mislim da mu ne treba verovati na reč, Genšer se, blago rečeno, često pokazao kao veoma prilagodljiv, da ne kažem, baš prevrtljiv čovek: ako nije mogao da promeni ni uslove da bi ostvario neki svoj zacrtani cilj, onda bi taj cilj zamenio nekim drugim. Jedan od američkih ambasadora u Bonu, Ričard Bart, rekao je da je Genšer "čovek jegulja".

U tom pogledu karakterističan je bio i njegov odnos prema Jugoslaviji.

BLISKI SUSRET NA

JUGOSLOVENSKOM NEBU

Koji je bio njegov cilj, kakav njegov učinak u vezi s raspadom Jugoslavije, koju je ulogu igrao prilikom priznavanja nezavisnosti Hrvatske i Slovenije?

Na početku jugoslovenske krize, kada se Nemačka ujedinila, zalagao se da i zemlja kao što je Jugoslavija treba da opstane. Budimir Lončar, tada ministar inostranih poslova, svedoči da mu je Genšer potom, u septembru 1991, u Njujorku rekao da bi, pošto se Sovjetski Savez raspada mirno, najbolje bilo da se i republike Jugoslavije razidu na miran način. Dogovoreno je da poseti Beograd, Zagreb i Ljubljanu i da se založi za mirno rešavanje problema.

Stigavši u Beograd, prvo je na samom aerodromu razgovarao sa Lončarom, zatim u gradu sa predsednikom savezne vlade Antom Markovićem i

POGLED IZBLIZA: Josip Broz Tito, Miloš Minić, Ivan Ivanji, Hans Dietrich Genšer i Helmut Smit u Helsinkiju

predsednikom Srbije Slobodanom Miloševićem. Posle razgovora u Beogradu poleteo je u pravcu Zagreba, gde je imao dogovoren sastanak sa Tuđmanom, zatim je hteo da nastavi za Ljubljanu, ali su njegov avion presreli lovci Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva i naterali ga da napusti vazdušni prostor Jugoslavije. Morao je da sleti u Gracu, u Austriji, gde su mu se priključili Franjo Tuđman i Milan Kučan, tada predsednici Hrvatske i Slovenije. Sve do incidenta na nebu Jugoslavije Genšer je imao ideju da se i pored proglašavanja nezavisnosti Hrvatske i Slovenije razmisli i o nekakvoj formi jugoslovenske federacije, nekoj novoj vrsti labavog zajedništva. Bio je ubeđen da je za akciju jugoslovenskih vojnih aviona odgovoran Milošević, pobesneo je, a bio je osvetoljubiv tip. Pošto uslovi nisu bili takvi da može da postigne prvobitni cilj i na njih nije mogao da utiče, promenio je cilj: Nemačka je decembra 1991. godine jednostrano priznala nezavisnost Hrvatske i Slovenije.

RUŠENJE BRANTA I ŠMITA

Kao ministar unutrašnjih poslova Genšer je septembra 1972. godine bio odgovoran za katastrofu na Olimpijskim igrama u Minhenu. Grupa arapskih terorista uspeła je da kidnapuje članove izraelske reprezentacije, Genšer je lično rukovodio pregovorima – kidnaperi su tražili otpuštanje iz zatvora svojih istomišljenika – Nemač je izgubio strpljenje, naredio napad na kidnapere koji se završio tragično, život su izgubili jedanaest izraelskih sportista i jedan nemački policajac, a ubijeno je i pet terorista. Iako je Genšer tada formalno ponudio ostavku, Brant je nije prihvatio.

Za Genšera kao političara, po mom mišljenju, važan je podatak kako je kao šef ministarstva unutrašnjih poslova rukovodio postupkom u vezi sa istočnonemačkim špijunom Ginterom Gijomom. Gijom je 1972. godine postao jedan od ličnih referenata Vilija Branta, tada kancelara Nemačke. U to vreme Genšer je najviši šef svih organa bezbednosti. Već 29. maja 1973. godine

obavešten je o sumnji da je Gijom špijun. Gijom je i privatno svuda putovao sa Brantom, ne samo da je znao za njegove probleme sa alkoholom i seksom, nego mu čak i privodio žene, a imao je i pristup najpoverljivijim dokumentima. Tek posle nekog vremena Genšer je upoznao Branta sa svojom sumnjom u Gijoma, ali ga je zamolio da ga ne skloni jer žele i dalje da ga prate i provere sve njegove kontakte i veze. Kraj priče je da je Gijom uhapšen tek 24. aprila 1974. godine, da je Brant zbog toga dao ostavku 7. maja, a Genšer umesto da, takođe, da ostavku kao najodgovorniji za sve službe bezbednosti, unapređen je u ministra inostranih poslova.

Genšer se verolomno ponašao i prema Helmutu Šmitu. Oktobra 1982. svojom ostavkom, a zatim učešćem poslanika svoje partije u izglasavanju nepoverenja Šmitovoj vladi, promenio je ćurak, doveo na vlast hrišćanskog demokratu Helmuta Kola, pa postao ministar u njegovoj vladi.

O POKOJNIKU SVE JOŠ BOLJE

U Nemačkoj se povodom Genšerove smrti ne pominju njegovi promašaji, svi se drže starog običaja da se o pokojnicima govori sve najbolje. Poprilično se preuveličava njegova uloga u nekim događajima i preteruje se sa njegovim zaslugama, možda i zbog toga što je u raznim situacijama umeo da prenaglašava svoje prisustvo.

Najeklatantniji primer je tvrdnja da je bitno doprineo ujedinjavanju istočne i zapadne Nemačke. Pravi uzroci tome bili su, međutim, na prvom mestu slabost Sovjetskog Saveza i delovanje Gorbačova, zatim energija istočnonemačkog stanovništva koja je na kraju srušila svoj komunistički režim, a na zapadnonemačkoj strani politika kancelara Helmuta Kola. Genšer kao ministar inostranih poslova nije ni imao prilike da bude posebno aktivan u tom slučaju. O spoljnopolitičkim aspektima tog ujedinjenja pregovarali su 31. avgusta 1990. godine ministri inostranih poslova SAD, Velike Britanije, Francuske i SSSR uz prisustvo zapadnonemačkog i istočnonemačkog ministra inostranih

poslova. Ti pregovori kasnije su nazivani "4 + 2". Odlučujuće je bilo da je pre tog sastanka Kol posetio Gorbačova i dobio njegov pristanak za ujedinjenje Nemačke.

Posebno se podseća i na Genšerov govor sa balkona zapadnonemačke ambasade u Pragu 30. septembra 1989. Tu se bilo okupilo nekoliko hiljada istočnonemačkih građana koji su zatražili azil. Genšer im je tada saopštio da je istočnonemačka vlada pristala da im Čehoslovačka dozvoli da pređu granicu u pravcu Austrije. Tu mogućnost je iskoristilo oko 17.000 lica. Ispalo je da nije toliko bitno ko je sve učestvovao u prethodnim pregovorima, već da je Genšer bio taj koji je na spektakularan način saopštio njihov rezultat.

ŽUTI DŽEMPER

Genšer je u svakoj prilici – i neprilici – nosio džemper jarkožute boje. Po tome je bio poznat, a na taj način je padao u oči u svakoj skupini političara, ozbiljno obučениh u tamne boje.

Znao je i kada treba da se povuče iz aktivne politike, sam je doneo odluku da decembra 1991. godine da neopozivu ostavku na mesto ministra inostranih poslova, ali do kraja se nije sasvim povukao iz javnog života. I dalje je bio dobro obavešten, izražavao svoje mišljenje o svim bitnim problemima, pored ostalog dao je i punu podršku Angeli Merkel za njenu politiku prema izbeglicama.

Ja ga se sećam kao veselog, duhovitog, neposrednog čoveka. Duboko mi se urezala slika za vreme poslednje posete Nemačkoj jednog jugoslovenskog ministra inostranih poslova, Budimira Lončara. Posle zvanične večere Genšer nas je još pozvao na piće u poznati lokal "Mater-nus". Pio je nemačku žitnu rakiju korn i zalivao je kriglama piva, pričao sve glasnije, pukla su mu dva dugmeta na košulji tako da je u prvom planu bio njegov goli, dlakavi trbuh, dok je Lončar, pravi džentlmen, kome je sve to vidljivo bilo neprijatno, držao jednu čašicu konjaka u ruci, kao da se boji da bi neko mogao da mu dospe još pića.

Savezna Republika Nemačka, osnovana 1948. godine, imala je nekoliko značajnih državnika svetskog značaja. Među njima je Hans Ditrh Genšer neosporno jedan od najupečatljivijih i u svetskim razmerama najpoznatijih.

Potemkin na Mesecu

Kako proveriti da li su medijski falsifikati stvarniji od stvarnosti

Da li ste gledali video u kome Stenli Kjubrik konačno "priznaje" da je režirao američko sletanje na Mesec 1969. godine? Snimak ovog intervjua, u obilju sajtova koji razotkrivaju teoriju zavere, može se odnedavno lako naći na Jutjubu. Ostareli Kjubrik, u jednom odviše krupnom kadru (tako da mu lice izlazi iz ekrana), objašnjava da je sve sa velikom ljudskom avanturom na Zemljinom satelitu bila samo nameštaljka i još jedno Potemkinovo selo. Intervju prati priča koja bi mogla biti donekle uverljiva za poznavaoce Kjubrikovog karaktera i po kojoj je snimak objavljen godinama nakon njegove smrti, jer je veliki reditelj insistirao na tome. No, najobičnija analiza lika (koji uopšte nije Kjubrik), glasa, pozadine, sinhronizacije i neusaglašenost priče svakome će, bez poligrafa i posebnih detektivskih sposobnosti, razotkriti da je sam ovaj video – nameštaljka. Lažni Kjubrik govori o lažnom sletanju.

Ma kako šašava, ovakva Potemkinova sela u samom Potemkinovom selu nisu retka pojava. Pisali smo već kako je tokom Svetskog prvenstva u fudbalu u Brazilu, uoči finala koje su igrali Argentina i Nemačka, na Jutjub kanalu *Korean News Backup* osvanuo sličan snimak, navodno poreklom sa televizije Severne Koreje, koji je za samo dva dana pogledalo više od dva miliona ljudi. Portali i mediji širom sveta su objavili priču kako ideološki ostrašćena Severna Koreja tvrdi da njihova reprezentacija pobeđuje na Mundijalu. Mada se ova azijska država nije ni kvalifikovala za Svetsko prvenstvo, snimak prikazuje voditeljku državne televizije kako uz oduševljenje objavljuje da se Severna Koreja plasirala u završnicu takmičenja nakon serije pobeda – protiv Japana 7:0, SAD 4:0 i Kine 2:0. U izveštaju se vide snimci stadiona montirani uz snimke reprezentacije Severne Koreje sa ranijih utakmica.

Međutim, video na pomenutom Jutjub kanalu jednako je falsifikat kao Kjubrikovo posthumno priznanje o sletanju na Mesec. Ovakvih primera ima na sve

MUZEJ ERMITAŽ: Potemkinov portret

Naslikao: Johann Baptist Stariji

strane – u sezoni izbora Jutjub je poprište ideološke borbe u većini zemalja, a posebno u Americi. Ovo pitanje, naravno, nije nastalo na Jutjubu, već je dugo u Holivudu – jedan od najboljih primera je "Trumanov šou" Pitera Vira, kao i kulturno SF ostvarenje "Matriks" dua Vašovski. Moderna politička TV reklama i počinje slavnim spotom *Daisy girl*, devojčicom sa belim radama koja otkida latice pre nuklearne eksplozije. Devojčica je korišćena 1964. godine u kampanji demokratskog kandidata Lindona Džonsona sa ciljem da poruči kako će republikanci izazvati nuklearni rat. Spot je inače u vrlo kratkom roku povučen sa američkih televizija, ali je devojčica *Daisy* i do danas ostala simbol suprotstavljanja širenju nuklearnog arsenala. I istovremeno, dvostrukih marketinških nameštaljki.

Parodije i dvostruke montaže su i u Srbiji deo modernog političkog folklor, jednako kao što su propagandne simulacije deo svakodnevice. Za političare ili birače koji ovo shvataju preozbiljno moglo bi se reći da su prespavali poslednje dve decenije ili pak živeli u kakvoj stvarnoj simulaciji. Međutim, po uzoru na Pekićevu *Atlantidu*, moguć je novi obrt. Nije sasvim neosnovano zapitati se – šta ako su medijski falsifikati stvarniji od stvarnosti? Uzbudljiva ideja o tome da je čitav svet Potemkinovo selo zapravo je drevna – može se tražiti i u čuvenoj alegoriji pećine antičkog filozofa Platona. Moderni

filozofi će preispitivanje problema stvarnosti i njene simulacije ipak radije započeti sa Dekartom, dok je u laičkoj javnosti najpoznatije delo "Simulacija i simulakrum" francuskog filozofa Žana Bodrijar. Takođe smo pisali kako povodom pitanja da li živimo u Matriksu, Potemkinovom selu naših čula, fizičari pišu istraživačke radove. Naime, jedan broj istraživača pokušava da uporedi neka ograničenja u kvantnom svetu na sličan način na koji "nesinhronizovanost" Jutjub snimka otkriva da je reč o podvali.

U stvarnom životu neka Potemkinova sela, međutim, nisu virtualna i medijska, već "stvarno" falsifikovana. Poznat takav primer je lažno selo Kijong Dong koje je Severna Koreja podigla u blizini južnokorejske granice, a najdrastičniji slučaj je koncentracioni logor Terezijenštadt, koji su nacisti tokom Drugog svetskog rata nazivali "Rajski geto". Posebno je zanimljivo da je, mada naziv Potemkinova sela potiče od navodnog stvarnog falsifikata koji je proizveo ruski aristokrata Grigorije Potemkin (1739–1791), sama ta priča falsifikovana.

Po njoj, kao ljubimac ruske carice Katarine Velike, Potemkin je bio guverner nenastanjene i turskim ratom opustošene Nove Rusije. Tokom caričinog obilaska ovih oblasti, Potemkin je navodno uz obalu Dnjepra pravio kulise sela, a njegovi ljudi su obučeni u seljake radili, igrali i klicali carici. Tokom noći, dok je caričin brod bio ukotvljen, Potemkin je selio kulise i seljake nizvodno, na novu lokaciju. Inače, priča o lažnim selima nije samo postala opšte mesto, nego je pojam Potemkinovo selo ušao i u pravne i druge nauke. Naziv Potemkinova šuma se, na primer, koristi u saobraćaju i označava red stabala koja su posađena uz put. No, ma kako priča bila dobro poznata, ispostavlja se da je originalna priča o Potemkinovim selima preterana. Najverovatnije je, po mišljenju modernih istoričara, ruski velmoža samo podsticao seljake da priču bliže vodi kako bi ih carica videla. ¶

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Začikavanje đavola

Pre nekoliko nedelja svako ko se malo razumeo u prava ili nove tehnologije imao je mišljenje o tome da li Epl treba da omogući FBI-ju uvid u ajfone osumnjičenih za terorizam. Da podsetimo, takva mogućnost nije postojala već se od Epla tražilo da na svojim aparatima napravi "mala vrata" za potrebe istrage, a posle ćemo da vidimo. Epl se opirao tvrdeći da će kroz ta mala vrata ući sam Đavo i da je to kraj svake bezbednosti njihovih i bilo kojih aparata.

Stiglo se do Vrhovnog suda SAD, koji je trebalo da naredi Eplu da uradi šta mu se kaže ili da poruči FBI-ju da odstupi. Pre nego što je sud uopšte uključen, FBI je objavio da odustaje od zahteva. Ne zato što su shvatili kakvu bi to štetu moglo da napravi, već zato što su našli način da telefon otključaju bez Epla.

Eto loših vesti.

Dve su verzije ove priče, a ne zna se koja je gora. Prva je da je Epl popustio i napravio šta se traži uz uslov da FBI objavi da su sami rešili problem. Suština je u tome da FBI i Epl mogu da otključaju svaki telefon kada im to zatreba ili kada se dogovore.

Druga verzija je da je FBI zaista uspeo da otključa telefon uz pomoć izraelskih data forenzičara i ta je varijanta mnogo gora. Jer ako to može FBI-jev unajmljeni haker, onda svakako može još neko. A kod novih tehnologija to se množi geometrijski, najmanje sa sedam. Dakle, ako je moguće otključati telefon u Americi, odnosno Izraelu, to je moguće i u Kini ili Rusiji, a uskoro i u Nigeriji čiji "milioneri i bivši ministri" svako malo traže od vas

da im pomognete da se domognu svog (zapravo vašeg) pošteno ukradenog novca. Sada više neće morati da vas mole, uzimaće sami koliko im treba.

U trenutku kada nas banke ubeđuju da koristimo njihove mobilne aplikacije i trgujemo s telefona i kada nam se u mejlovima nalaze sve životne tajne, poslednja stvar koju želimo je da neko tome može da pristupi mimo naše volje. Recimo u kaficu gde smo se radosno priključili na "besplatni" vajfaj, a zapravo smo stavili novčanik na šank i pozvali društvo da se posluži. Usput smo im ponudili ključeve od kuće, kancelarije, kola, svega što će u skorije vreme da se otključava mobilnim telefonom.

Dodatno se stvari komplikuju zahtevom jednog Italijana čiji je usvojeni sin umro od raka pre nekoliko meseci. Ocu je omogućio pristup svom ajfonu preko otiska prsta, ali ta opcija je neupotrebljiva kada se telefon isključi pa uključi. Otac samo želi da dopre do sinovljevih slika i poruka iz poslednja dva meseca života, moli Eplovog direktora Tima Kuka za pomoć, a ako se ovaj ogluši, poručuje da će obratiti pomenutoj izraelskoj firmi. Za pretpostaviti je da će se takvi zahtevi umnožiti jer dobrih i dirljivih razloga uvek ima, i da će otključavanje ajfona ili bilo kog drugog aparata postati jedna uobičajena stvar. Te bi sledeći ajfon komotno mogao da se zove Pandora.

Epilog bi mogao da bude zaziranje od mobilnih uređaja kao nesigurnih, što mnogi već propovedaju. Bolje rečeno, pametne uređaje koristice samo sirotinja i podređeni, dakle oni koji moraju, ne znaju za bolje ili nemaju šta da kriju. ¶

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	1500 RSD
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	2000 RSD
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	2900 RSD
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	3800 RSD
		50,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnog štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVAJE ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo). Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu prodaja@vreme.com, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i
www.novinarnica.net prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

MA LA OTKRIĆA (4)

ALEKSANDAR ZOGRAF.

NA BUVLJOJ PIJACI SAM JEFTINO PAZARIO REZAČ ZA OLOVKE OD RUKOM OBRADENOG DRVETA, I RUKOM KOLORISAN. TAČNIJE, TO JE MINIJATURN A DRVENA FIGURA U KOJU JE UMETNUT OBIČAN PLASTIČNI REZAČ. OVAJ NEVELIKI OBJEKT OČIGLEDNO JE PREDSTAVLJAO NEČIJU SLOBODNU, NEAUTORIZOVANU INTERPRETACIJU DIZNIJEVOG JUNAKA...

ALI KOJI JE TO DIZNIJEV JUNAK U STVAR? PO RUŽU ZA USNE I DUGIM TREPAVICAMA, REKLO BI SE DA JE TO MINI MAUS. MEĐUTIM, DONJI DEO NJENIH LEĐA SUMNJIVO PODSEĆA NA PAJU PATKA, A ČINI SE DA SPREDA NOSI DEO NARODNE NOŠNJE, MOŽDA RUMUNSKÉ.

S OBZIROM DA NOGE NISU PREDSTAVLJENE, LIK DELUJE NADREALNO, A ISTOVREMENO BI TREBALO DA VRŠI FUNKCIJU JEDNOG SASVIM OBIČNOG UPOTREBNOG PREDMETA, DELA ŠKOLSKE OPREME. DOK POSMATRAM TO ČUDO EKLETIKE, NEŠTO U MENI NE MOŽE DA ODOLI OBOŽAVATELJSKOM PORIVU...

Sural

Kažu da mačke u večna lovišta odlaze jednako dostojanstveno kao i što su živjele. Kad osete da je došao trenutak, pobegnu od kuće i u osami i tišini nestanu sa ovog sveta. One gospodske dostojanstvo upražnjavaju na druge načine, recimo trošeći preterano veliki broj života, ali ovo nije priča o njima. Ovde je reč o mačkama koje žive samo jednom i to sa druge strane prozorskih mreža za komarce.

U Klasniću (Gornjem i Donjem), selu na Baniji gde sam krajem prošlog veka učio prve lekcije o dostojanstvu, mačke su osim od starosti ili nekog slučajno pojedenog poljoprivrednog otrova, stradale i od sopstvene nepažnje – na cesti, pod točkovima automobila.

Da bi mačka postala priznati član porodice, voljen i poštovan kao i ostale životinje, morala je, dakle, da bude dobar lovac i da nauči da gleda levo i desno. Kada se takva mačka oma-

ci, mačići joj, po dedovoj odluci i izvršenju, uglavnom završe u zavezanoj vreći u potoku. Seoska pravila su jasna, smislena i surova: mnogo mačaka u kući znači malo miševa po podrumima i kuruzanama (to je ono gde se suši ku(ku)ruz); počinju da stradaju pilići i druga sitna perad. Međutim, kao što ni dedovi nisu uvek surovi, tako nisu ni sve mačke iste. Pa setite se samo ovoj stranici "Vremena" dobro poznate kartuzijanke Cici Vasić Tagirov. Ona je gospodstvo gospodskih mačaka upražnjavala na tako poseban način da mi je čast što sam joj služio dok je bila tu...

Za moje rano detinjstvo bitna su dva mačka.

Prvi je bio kao mrak crn – mačak Marko. Držeći se za njegov rep, prohodao sam sa deset meseci. Pre nego što je stigao da me nauči još nešto, zgazio ga je auto ispred kuće.

Drugi mačak me je naučio dosta o odgovornosti i plakanju.

Ja sam imao oko pet godina, a Maja, sestra, godinu manje. Tadašnja mačka (dobar lovac, brža od točkova) omacila se u podrumu i ded je na krumpjeru (krompiru) našao tri mačeta. Od dedove vreće su ih spasile Majine i moje suze. Na njih je pokojni ded Mirko bio posebno nesurov. Posle nekog vremena, on je ipak dva mačeta bacio u potok nakon što ih je lopatom pokupio sa puta. Preživelo je samo jedno belo sa si-vo-crnim prugama.

Videvši kod neke devojčice iz sela slično mače koje se zvalo Sara, Maja i ja smo i našim smislili mušku varijantu tog imena. Uveren sam da ću smisao sopstvenog postojanja u ovom vremenu i prostoru razumeti kad shvatim kako mi je tada muška verzija imena Sara bila – Sural...

Sural je, kao i svi životinjski mladunci jedinci, odrastao u obilju Majine i moje pažnje. Mače i deca – potpuno uobičajena slika. I, kao u priči, sve se promenilo kada su nam u goste došli neki dečaci iz komšiluka. Bio je, valjda, Majin rođendan.

Posle torte pokupili smo igračke i otišli na van. Rat je uveliko trajao pa je veliki deo naših igračaka bilo plastično oružje koje je, koliko-toliko bilo bezbednije, a i relativno zanimljivije od prački, lukova i strela koje su nam ručno pravili stariji ili smo i sami veštili ruke na njima. Među uze- tim igračkama

Foto: Pero Rudić

je tako bio i narandžasti pištolj koji je oprugom, prilično snažno, ispaljivao plastični štapić na kome je bila zalepljena lopta od spužve, tj. sundera. Nekoliko udruženih dečjih mozgova je vrlo brzo shvatilo da će plastični metak leteti mnogo dalje ako mu otkinemo tu spužvu. Kad nam je to dosadilo, gađali smo stablo kruške, a onda se niotkuda pojavio jadni Sural...

Kasnije sam, gotovo sve do srednje škole, mogao da zaplačem kad god bih pomislio da sam učestvovao u mučenju mačeta. Boreći se sa tom grižom savesti, težio sam se da će mi moć da plačem kad hoću koristiti kada postanem glumac; ili me je, kao nekog ko plače zbog mačeta, odgovaralo da postanem profesionalni vojnik.

Sural je nakon toga dana počeo da prati sve ljude po avliji kao neki pas. Postao je neprirodno pitom, pa je tako jednog jutra potrčao ka dedu koji je po dvorištu kotrljao ogromnu kacu (ovde se valjda kaže bure) u kome se držala pšenica ili iskominjani kuruzi. Ded ga nije video.

Maja i ja samo ga, u nekoj kutiji, sahranili ispod one kruške. Svakog proleća, dok nismo otišli iz Klasnića, brali smo prve mamine narcise i tulipane i nosili mu na grob.

Sa Suralom nemam zajedničku fotografiju.

MIRKO RUDIĆ

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inženjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

Danubius®

Novo!

Najbolje od Pšenice

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec